

CRONICA

REVISTĂ
DE
CULTURĂ
Prețul : 15 lei

10

1284
Anul XXVII
15—31 V. 1992

renaștere românească, integrare europeană

SALA
DE
LECTURA

RUMANISCHE WOCH

Intrarea României în Europa... prin Augsburg

Trei pictori ieșeni la galeria Karstadt

Dan HATMANU :
Schlosshaf — Neuburg

C. RADINSCHI : „Lacul“

Eugen MIRCEA : „Streșini vechi“

PIATRA
NEAMȚ
THEATRE
FESTIVAL

THE 8th EDITION
2-10 MAY 1992

Intrarea
Europei în
România...
prin
Piatra
Neamț

Speranța nu se poate rezema decât pe tinerețe...

Aproape toate publicațiile apărute după prăbușirea diktaturii s-au declarat independente. Unele chiar și-au subliniat absoluta lor independență. Acum ne-ar ajunge negetele de la o singură mină, să numărăm pe cele care încă își mai onorează promisiunea inițială. Și nici în privința lor n-am fi pe deplin siguri. Lupta politică le-a vestejit independența. Cititorii lor au înregistrat cum redacții întregi au trecut cu bagajele la unul dintre partide ori și-au trimis combatanții în mai multe partide (cine știe de unde sare iepurele?). Au fost cazuri în care redacțiile au fondat partide. Cam năucit de schimbarea asta la față, cititorul continuă să cumpere și să răsfoiască ziarele și revistele, sperind să găsească vreo veste care să-i mai nutrească speranțele. Cred că nu se cuvine să întindem degetul nici spre ei, spre cititor, nici spre cel care „combate” la gazetă. Nici primul nu-i un timpit, cum cred unii, nici de la ultimul nu putem cere să fie un fel de preot ideal, fără antipatii și simpatii față de cei ce i se spovedesc. Toți am trecut prin aceeași „școală” și, oricât de repetenți ne-am declara, tot s-au lipit de noi ceva „cunoștințe”. Deci, nu-i nici o nenorocire că alcătuirii de publicații sint partinici. Un moș Ion Roată a prezentului s-ar putea întreba când n-au fost, mirându-se de subita lor convertire ideologică. Dar să lăsăm pe moșul respectiv acolo, unde a trăit; pentru noi, nu-i așa, nu contează decât viitorul. Și pentru viitorul acela trudesc cu rivină și cămenii publicațiilor cărora, dacă le-am cere să fie independenți, am fi caraghioși. Nici prin alte locuri, cu lume mai subțire, nu se poartă independența într-o astfel de profesie. Publicațiile cu adevărat independente sint flori

rare (cele mai multe, efemere), făcute de niște „nebuni”. Oamenii cu mintea întreaga așera de urgența la un partid (cu foaia sau cu foile lor) sau schimbă la fel de urgent barca atunci când constată că cea în care au ajuns începe să ia apă. Alcătuirii noastre de publicații sint și ei oameni, cei mai mulți cu mintea întreagă, și dacă resping sau aprobă ceva, să-i înțelegem, au și ei niște interese — care pot fi numai ale lor, dar și ale noastre. Ei resping sau acceptă și potrivit educației de care au avut parte, crezului pe care și l-au format și — nu în ultimă instanță — gândului pentru un confort material cit mai bun. Da, și potrivit acestui gând, fiindcă acești oameni — cu puține și nefericite excepții au fost printre cei mai umiliți în nesfârșitele aniversări și comemorări din trecut, prin ceea ce erau forțați să facă și prin felul în care erau plătiți. Povara trecutului, chiar a celor mai „nobili” este desul de apăsătoare și, în efortul de a se debarasa de ea, fără voia lor, întâlnim la ei aceleași gesturi cu care au fost obișnuiți: intoleranța față de altă opinie, pretenția de a fi deținătorii unicului adevăr... Cuvintele cred, s-ar putea, sau altele de acest fel se pare că nu au loc pe baricadele luptei politice actuale. Se poartă sentințele. Vrem sau nu să recunoaștem, dictatorul ultim a însămintat în noi un dictator pentru fiecare. Un dictator care poate fi slugă față de cel situat deasupra lui și despot față de cei aflați mai jos decât el. Asta se vede de la o poartă la oamenii politici care, în diferite adunări, foști adversari de ieri (pe motive, să zicem cultural științifice) se gratulează reciproc cu cel mai cel mai, cu unicul om care... („executindu-i” pe toți ceilalți lideri), dar

și în presă. Din păcate molima asta s-a extins și în știință, în literatură și artă. Ești tu mine — pare să sune ultima „indicație” — ești cineva, ai caracter, ba ești chiar foarte mare, nu ești cu mine, ești un nimeni, o secatură. De aici și cenzura, cea de grup, de partid. La fel de umilitoare ca și cenzura din răposatul regim. Cel ce nu se așină imperativului respectiv este urgent eliminat. Toate aceste ceferi ce ne învaluează ar fi cit de cit suportabile, dacă am respecta măcar elementarul bun simț, sub semnul căruia ar trebui să se consume orice polemică, care presupune combativitate, un foarte ascuțit spirit critic, argumente verificabile și — nu în ultimul rând — un limbaj civilizat. Dar ce putem întâlni acum în presa noastră? Atacuri grosolane, huliganice, un limbaj de mahala, deflațiune și minciună, diversiune și șantaj — maladii de care n-a scăpat aproape nici o publicație (pentru că la fiecare sint cițiva „is-teți”) — ca să nu mai vorbim de cele specializate în treburi de astea. Nu este de mirare că un trepăduș de ieri, care putea încheia cu greu două-trei fraze, și acela în cinstea „alesului”, minjește cu vorbele lui imunde tot ce vede sau i se poruncește să vadă; mirarea se îndreaptă spre unii care știu să țină cu adevărat un stilou în mână și cunosc rosturile folosirii limbii. Să nu-și mai amintească ei de lecția causticului ne-neu Iancu, cel care, ca un desăvirșit spadasin, a înroșit atâția obraji simandicoși, fără să se lege de defectele fizice ale purtătorilor respectivi, de rudele lor, fără să le inventeze acestora un rău ce nu-l aveau? Din nefericire, se poate constata că și cei ce îl aduc în față pe Caragiale nu țin deloc seama cum opera bisturiul maestrului asupra societății și recurg la cele mai deplorabile împreunări de cuvinte. Care presupun nu numai paranoia, apetitul de căpătuială cu orice preț dar și o ură viscerală, ce cu siguranță ne va neferici nu numai ziua de mâine, ci și de poimâine, de răs-poimâine. Singura speranță rămâne să vină de

la tineri. Dacă însă și-au însușit și ei deplorabilele noastre gesturi, mintuirea va fi foarte departe, o vor întâlni poate tinerii de azi, bătrini fiind atunci, la colpii lor. Și totuși, deși am întâlnit la viața mea destui tineri născuți bătrini, speranța existenței mele de acum nu se poate rezema decât pe tinerețe...

Corneliu ȘTEFANACHE

brize

Miinele regelui

În contrast cu miinile activistului pomădat, care o viață întreagă a știut doar să traseze cu palma și să amenințe cu arătătorul, miinile regelui sint elocvente prin repaosul lor. Nimeni și nimic nu pot grăbi aceste miini bărbătesc nobile să facă ceea ce nu se cuvine. Spre deosebire de ale activistului, care n-a avut nicidecum o profesiune, miinile regelui au știut să minuiască sportiv și maneta avionului — atunci când trebuia să inspecteze frontul, și volanul mașinii — în lunga pribegie.

Între miinile agitate ale activistului, în balconul sordid de la Vaslui și miinile generos liniștite ale regelui, în balconul de la Continental, e o prăpastie. Prăpastia care desparte două lumi. Una apusă. Alta viitoare.

Val GHEORGHIU

Personalități „accentuate”

Ultimii doi ani de viață politică românească au arătat cu prisosință amatorismul politic, fragilitatea și deriva principiilor numeroșilor parlamentari sau lideri de partid. Deși scena este plină de personaje, ea este totuși goală; cele mai multe personaje sint alesele unui entuziasm netărmurit, ale unei admirații hipnotizate din trista Duminică a Orbului. De atunci, personajele alese nu fac altceva decât să amplifice dramaturgia decepției a cărei origine se află în identificarea fatală între o mișcare populară și cițiva lideri autopropulsați în încercarea de a seduce, de a impune admirația, mizând pe o anume continuitate în „forța” admirației. Elanul de înlocuire al unui partid totalitar cu altul (e drept, purtând alt nume!) nu trăda la nivel înalt convingerea că rațiunea supremă de a fi a societății este admirația? O dovedește iritarea cu care a fost receptat de actualii diriguitori entuziasmul ce a marcat recenta vizită a Regelui Mihai. Ca răspuns, vasluienii, deveniți deja celebri în „răspunsuri mobilizatoare” (vezi „Proclamația de la Podul-Inalt”), au încurajat cu frenezie (ceea ce ieșenii n-au mai făcut) tentativa președintelui de a obține — firește pentru liniștea și echilibrul general — un nou mandat. Seducția zîmbetului sau „forța” admirației? Teatrul politic demonstrează că ierarhia valorilor este inversată de politică, acesta fiind înainte de toate o fizică, o știință a raporturilor de forță...

Cei doi ani la care ne referim au fost ani ai marilor modele, ai marilor exemple? Din nefericire, cu rare excepții, trăim un timp al micilor „maestri”, privați de autoritatea naturală care este apanajul marilor personalități, micii maestri își fac din estradă, din tribună, condiția sine qua non a ascensiunii lor. Retori fără destin, ascensiunea lor către glorie rămâne un deziderat ce nu va fi nicicând atins. Ce va reține istoria din migrația parlamentară, din intervențiile de-a dreptul hilare ale unor senatori și deputați din disputele din sinul unui partid, dispute tranșate sub cupola Parlamentului? Cîtă dreptate avea Malraux când, referindu-se la Alexandru Macedon, scria: „Marile idealuri îndeamnă personalități spre mari acțiuni, iar pe mitocani spre discuții inutile”. Dar, din păcate, nici senatorii cu pretenții de istorici nu au dovedit a-și fi însușit marile lecții ale istoriei. Dimpotrivă, grupul parlamentar majoritar propunea cu mai mult timp în urmă un set de privilegii care să-i răsplătească pe cei ce au votat Constituția. Cu regret, dar nici atunci „istoricii” (dintre care unul din Iași!) nu au intervenit: tentația se îngemănase cu admirația hipnotizată față de prevederile abia votate. S-au gândit oare vreo clipă la privilegiile parlamentarilor din 1877, 1918 sau 1923? Cei ca-

re transferă principialitatea, decizia morală și responsabilitatea politică în planul privilegiilor sint reprezentativi pentru democrația originală teoretizată la Palatul Cotroceni, dar nu sint reprezentativi pentru o societate democratică, pentru restructurarea moral-politică a societății românești. Îndemnul lui Kogălniceanu — „La vremuri noi oameni noi” — este mai actual ca oricând! Ambiția de a juca cu orice preț un rol în destinele patriei este nefastă cind intențiile nu sint dublate de valoarea intrinsecă asumării responsabilităților civice și politice. Aleși ai momentului, idoli falși și nefaști, pentru numeroase „personaje” ale scenei noastre politice în curind va cădea cortina. Atunci Duminica Orbului va lăsa loc unei zile a lucidității, iar admirația nu va mai fi totuna cu adeziunea oarbă sau cu pasiunea nestăvilă, căci, după spusele lui V.A. Urechia, presupusul orator nechemat, dar care rivnește a rindii destinele națiunii „nu va fi decât în van declamatoare, care ici, colo va reuși să fie aplaudat de o multime ignoranță și pasionată, dar va fi ascultat de omul înțelept cu zîmbet de milă dacă nu chiar cu dispreț legitim”.

Bogdan Mihai MANDACIIE

APEL

Pentru a da posibilitatea tuturor celor care doresc să-și exprime dragostea pentru Eminescu și altfel decit prin cuvinte, Memorialul Eminescu de la Ipotești, devenit acum Centru Național de studii eminesciene, pune la dispoziție numărul său de cont: B. C. BOTOȘANI 655161253. Orice contribuție, de la persoane particulare sau instituții, este binevenită și va fi înregistrată nominal într-o carte de onoare. Prima investiție a fondurilor rezultate va fi consacrată sărbătoririi poetului la Ipotești, în 15 iunie 1992, moment destinat să deschidă o nouă etapă a relației dintre cultura românească și poetul ei național.

Petru CREȚIA

Mai este Iașul „Dulcele țîrg”?

Sintagmă devenită sinonimă cu numele orașului intrucit sintetizează o realitate aflată în ochiul și inima cetățeanului și turistului, „dulcele țîrg” a făcut o carieră pe cale de a apune. Facerea și desfacerea numelui Iașului este o temă de meditație deoarece procesul pune față în față două mentalități, două stări de existență vizavi de un spațiu românesc.

Dezvelind Iașul de realizările comuniste, rămîne privirii un peisaj colinar cu pășuni, vii, livezi și păduri. În centrul acestui spațiu se ridică turlele numeroaselor biserici în veșnic dialog cu mănăstirile de pe dealuri. Turle semețe, nu trufașe, care conferă locului o domestică sacralitate. Se poate închipui un spațiu mai românesc, mai blagian pitoresc și în definitiv mai „dulce” decit acesta?

Două exemple antebelice vor demonstra forța formativă a orașului tradițional, forță care a fost măcinată cu tenacitate, încăpăținare, viteză, demne de o cauză mai bună, de puterea comunistă. Primul exemplu îl constituie confruntarea acestui spațiu tradițional cu arhitectura neoclasică, confruntare care a dus la nașterea unei arhitecturi blinde, remarcabilă prin plasticitatea, fluiditatea, căldura formelor. Este o interpretare atit de locală a stilului încit nu i se mai pot găsi motivațiile originare: replică sobră și pură la prea spumoasa arhitectură a barocului tirziu. Neoclasicismul ieșean iese de sub controlul rațiunii pure căpătînd sufletul dăruit de mina unui meșter care face, în același timp, case tradiționale. Așa s-a întimplat cu toate celelalte confruntări stilistice. A rezultat o arhitectură de țîrg valoroasă nu la nivelul obiectului, ci la acela al ansamblului, un ansamblu ontologic constructiv „dulcelui”.

Celălalt exemplu îl reprezintă Palatul Culturii, ctitorie de început de secol XX. Multe se pot reproșa arhitecturii: desenul de ilustrație de carte a fațadelor, romantismul ireal cu forme născute doar din dragostea pentru un desen subțire, trecute în seamă și impozant fără un conținut inteligibil. În schimb cu

greu se poate imagina, la scara mare a palatului, o arhitectură mai „dulce”, mai bine inscristă în Iașul tradițional, contribuind la definirea lui. Este motivul pentru care Palatul Culturii a devenit imediat și cu putere simbolul orașului.

Această forță modelatoare a spiritului ieșean a intrat în conflict cu brutală putere a ideologiei comuniste pentru care tradiția, valorile trecutului au fost un leșt ce trebuia rapid debarasat. Arhitectura stalinistă confecționată după lozinca „palate pentru popor” a dus la prima deturnare a „dulcelui” în schematic rigid, în forme prea sărace în spirit pentru a semnifica altceva decit un implant forțat adus dintr-o lume străină nouă. Totuși, paradoxal, ea apare astăzi, în raport cu „realizările” de mai tirziu, mult imblinzită.

Apariția arhitecturii moderne de sorginte corbusiană deși a fost expresia plastică a „independenței” față de Moscova a fost, în același timp, independentă de „dulcele țîrg”. Începutul, Piața Unirii, turnurile de pe Bahlui etc., este marcat de o anumită discreție și calitate care au fost curind pierdute pe drum. Valul magmatic, amorf, de locuințe prefabricate, a sfîrșit prin a sufoca orașul. Realitate, din nefericire, prea vizibilă prin anularea raportului vuzinte și căutat cu peisajul și anihilarea monumentelor Iașului prin „așezarea” lor în spații lipsite de respect pentru ele. Demolind fără să construiască în loc piețe și prospecte de calitate, „epoca de aur” a amplificat doar unul din termenii sintagmei: țîrgul.

Iașul a devenit un țîrg mare în care „dulcele” nu se mai regăsește decit în fărimituri.

Ionel OANCEA

Precizare

Scrisoarea lui Eugen Coșeriu către Gh. Ivănescu, publicată în nr. 9 al revistei CRONICA, a fost comunicată de colaboratorul nostru, Eugen Munteanu.

O problemă controversată este chiar trecutul Germaniei

Germaniei

Dorin Popa: — Deci, domnule profesor Manfred Pütz, am dorit foarte mult să vă iau acest interviu după ce am fost prezent la o discuție pe care ați avut-o cu scriitorii ieșeni la Asociația din orașul nostru. Acolo am înregistrat cu incintăre că dumneavoastră ați venit chiar să stați serios de vorbă cu noi și nu doar să facem un schimb reciproc de politeturi și să bifăm, astfel, comod, câteva întilniri în România. Să încep, așadar: care sînt tabuurile dvs., lucrurile care vă incomodează?

Manfred Pütz: — Deci, este o întrebare care se pune des în interviurile de la televizor, mai ales la televiziunea americană...

— **N-am avut** „posibilitatea să le urmăresc”.

— La televiziunea americană, cel care face interviul întrebă de multe ori care sînt tabu-urile în țara de unde vine interviu-tul.

— **Înteleg** că prin asta se încearcă să se discute tocmai despre ceea ce nu s-ar dori să se discute, nu-i așa?

— Nu există, în oraș actuală, tabuuri în Germania în special după cel de-al doilea război mondial, cînd sîntem obișnuiți să vorbim foarte liber despre toate problemele care ne interesează. Dar există probleme controversate și asta este ceva diferit; o problemă controversată este chiar trecutul țării noastre. De exemplu, dacă există o concepție nazistă la ora aceasta în Germania încă, sau dacă se revine la o concepție fascistă... Și mai există o problemă — a prezentului și a viitorului —, dacă trebuie să acceptăm în societatea noastră și în cultura noastră străini care să se manifeste în cadrul sistemului nostru. În prezent există numeroși... străini în țara noastră, nu numai din lumea a treia, dar și din țări mai vechi Europa, ca România, Cehoslovacia sau Polonia, persoane care vor să trăiască și să muncească în Germania.

— **Dacă ați ajuns aici, aș vrea să remarc faptul că aici Germania se deosebește puțin de Franța, care este mult mai permeabilă pentru străini.**

— Da, asta se explică prin diferențele dintre istoria lor și istoria noastră, și acest lucru este valabil și pentru Anglia: Franța și Anglia au tradiția de a fi avut colonii în Asia și alte continente. Deci sînt obișnuiți ca persoane din fostele colonii — Algeria, Maroc, Libia etc. — să vină în Franța de exemplu, cu argumentul că sînt de fapt cetățeni francezi care au trăit în Algeria și care doresc să trăiască la Paris sau la Marsilia. Deci, în Franța, în Anglia, sînt obișnuiți cu acești străini care vin să locuiască în țara lor, Germania nu a avut niciodată și, mai ales, în perioada de după primul război mondial. Deci este un aspect cu totul nou pentru noi că persoane aparținînd altor societăți și aparținînd altor culturi, doresc să se stabilească în Germania. Deci această nouă problemă în Germania este de ce și cum să devenim o societate multiculturală. Unii susțin că este foarte bine să formăm o societate multiculturală, întrucît străinii vin cu alte modalități de gîndire, alte experiențe prin care au trecut și noi nu am trecut și uneori cu o perspectivă politică cu totul diferită. Unii oameni susțin că

este foarte bine și trebuie să ajutăm persoanele aparținînd altor culturi să vină în Germania și să formăm o societate multiculturală.

Unii turci sînt asimilați din punct de vedere cultural fără probleme, în special fetele, copiii mai ales ai turcilor care sînt născuți în Germania. Urmează cursurile la școlile germane, învață limba germană, o cunosc și acum sînt, din punct de vedere cultural, mai mult germani decît turci.

— **Dar germanii sînt un pic turci, invers? Asta m-ar inter-**

cetățenii țării pot vota pentru alegerea președintelui. Ei vor dreptul de a vota mai ales la nivelul orașului sau al comunelor, mai mari sau mai mici. Vor să aibă posibilitatea de a vota la nivelul Consiliului Orașenesc, nu pentru Parlament. Deci problema este dacă să li se dea acest vot, sau nu. În prezent nu au acest drept.

versat deșertul, deoarece sînt mai mult de 40 de ani de cînd s-a terminat războiul. Deci noi, după Decembrie '89, am fost mult mai optimiști, am crezut că în cîțiva ani o să terminăm cu complexe și toate vinovățiile și culpabilizările. M-ar interesa foarte mult cum se regăsește culpa asta morală în care a fost aruncată Germania de către fascism, cum se regăsește după ațitia ani în conștiințele sau chiar în conștiința colectivă al germanilor de acum. Tocmai noi, românii... eu ca român cred că avem de aici destul de înțeles pentru prezent și pentru viitorul, din păcate, nu numai foarte imediat.

Manfred Pütz — decanul Facultății de Filologie din Freiburg Dorește Germania să devină o societate multiculturală?

Personalitate de marcă a americanisticii germane, Prof. dr. Manfred Pütz deține catedra de literatură americană de la Universitatea din Freiburg și este directorul Institutului de Studii Nord-americane de la aceeași universitate. Este autorul unor numeroase studii pertinente referitoare la contribuțiile unor scriitori de seamă cum ar fi R. W. Emerson, Benjamin Franklin, E. A. Poe, Mark Twain, Kurt Vonnegut Jr., Thomas Pynchon, Robert Coover, Vladimir Nabokov și alții, studii care au fost publicate în Germania, Franța, Anglia și Statele Unite ale Americii. Preocupările sale sînt în domeniul fenomenului literar postmodernist sînt reflectate în volumul *The Story of Identity: American Fiction of the Sixties* (1979), precum și în lucrarea *Postmodernism in American Literature: A Critical Anthology* (1984), editată în colaborare cu P. Freese.

Contribuțiile sale se disting prin profunzimea spiritului critic, prin contextualizarea filosofică și culturală a interpretărilor, prin perspective ample deschise abordărilor. O astfel de înțelegere a fenomenului literar american permite criticului german să așeze proza postmodernistă într-o relație justă și echilibrată cu proza de factură tradițională, respingînd ideea unui posibil hiatus între cele două direcții.

Irina BURLUI

Germania, deja este suprapopulată

— **Dar dumneavoastră, deja, ați invitat întreaga Germanie de Est în Germania!**

— Da, asta e o problemă! Alții spun că Germania este prea mică pentru asta și poate să conțină numai 60—70 milioane de oameni care sînt deja acolo și, acum, cu evenimentele surprinzătoare din Germania de Est, aveau dintr-o dată 25 milioane în plus, frați și surori. Și mulți dintre ei viș să locuiască în Germania de Vest, deoarece condițiile de viață din Germania de Est sînt mult mai grele. Alții consideră deci că Germania este deja prea mică și este suprapopulată și nu mai putem invita persoane din alte țări, care ar dori să vină în Germania pentru că deja țara este suprapopulată. Asta nu înseamnă rasism însă. Unii politicieni care critică Germania consideră că este o atitudine rasistă în Germania, care refuză alte populații. Cred că nu aceasta este situația, Germania ar invita persoane care sînt de alte naționalități să trăiască acolo, dacă ar fi suficient spațiu și suficiente locuri de muncă pentru a trăi și munci.

— **Ați spus că aveți deja noi frați printre cei din Germania de Est, dar cred că i-ați avut moral, în subconștient, tot timpul, nu i-ați scăpat niciodată din vedere, nu puteți să vă rupeți sufleteste de ei. După aceea, mă interesează mai puțin să ne referim la emigratie-imigratie, deci la imigratia de populație în Germania, ci la imigratia culturală.**

— Sînt câteva exemple din acest punct de vedere: în ultimul timp avem câteva milioane de tineri care locuiesc în Germania, deci persoane care aparțin unor culturi cu totul diferite, religii cu totul diferite, istorii diferite.

— **Aici, m-ar interesa cum se face asimilarea culturală a turcilor din Germania, dacă există așa ceva, dacă se pune problema.**

— Este o întrebare dificilă.

resa: sînt germanii un pic turci?

— Se resimte o influență a culturii turcești, în special în ceea ce privește alimentația — există restaurante turcești în Germania —, apoi muzica turcească este prezentă și chiar unele aspecte ale dramaturgiei sînt turcești.

— **Vedeți vreun aspect benefic în această influență turcească?**

— Cred că e destul de benefică. În general, generația tînără, deci cei care sînt născuți în Germania sînt destul de ușor asimilați în cultura germană, în timp ce părinții și cei mai în vîrstă doresc să se întoarcă înapoi în Turcia. Ei insistă asupra unui fapt: cultura lor este esențialmente turcească și nu doresc să împrumute obiceiurile țării în care trăiesc. Deci încearcă să-și influențeze copiii să rămînă credincioși islamismului și să respecte întru totul regulile turcești ale vieții de familie. Asta produce multe dificultăți. Ca să vă dau un exemplu, fetele sau femeile tinere turcoaise nu au voie să meargă în compania unor tineri, fără prezența unui membru al familiei. Potrivit legilor familiei respective, ele trebuie să stea în casă și nu au voie să iasă în oraș în compania unei persoane de sex opus. Dar fetele acestea au urmat școlile germane și vor să se comporte exact ca și fetele din Germania, să meargă la discotecă, la petreceri, la localuri, fără control din familie. Deci conflictele se desfășoară în cadrul familiei și de multe ori tinerii sau tinerele protestează și vor să se poarte ca prietenii lor germani. Uneori conflictul face ca părinții să dorească întoarcerea întregii familii în Turcia. Atunci copiii, chiar copiii mai mici, de 12 ani, refuză să se întoarcă în Turcia. Și nimeni din Germania nu vrea să-i expulzeze sau să-i trimită în afara Germaniei, pentru că au crescut ca și copiii germani. Uneori sînt conflicte serioase asupra acestei probleme. Deci există conflicte din punct de vedere socio-cultural și de civilizație, dar nimeni nu se gîndește să folosească forța pentru să-i trimită în afara Germaniei. Există o tendință printre persoanele de origine străină care vin numai să lucreze în Germania, pentru un număr de ani, din Iugoslavia, Turcia sau alte țări, care vor să-și asume toate drepturile germanilor, inclusiv cel de a vota. Există o lege internațională care spune că numai

Berlinul este al doilea oraș turcesc, după Istanbul

— **Bine că n-au! Nu vreau să văd un președinte turc în Germania sau un primar turc la Berlin!**

— Există o glumă la ora actuală, care nu este de fapt, o glumă, că Berlinul este al doilea oraș turcesc. Nu mai este glumă, este realitate, numai la Istanbul există o populație turcească mai mare decît la Berlin.

— **Observ că Germania și-a schimbat politica imperialistă pe care o practică. Acum, Germania a devenit imperiu înăuntrul granițelor proprii, asimilînd populații.**

— Sîntem inversul imperialismului, oamenii vin în Germania.

— **Mi se pare firesc; cînd cauți să ieși, mai ușor e, după aceea, să pătrunzi alții în tine. Dar mi-ar părea rău să rămînem în zona aceasta, mult mai interesantă mi s-ar părea o discuție cu privire la scriitorii. Eu aș vrea să vă aud pronunțîndu-vă în privința condiției scriitorului în societățile post-totalitare. Pentru un scriitor român cred că este foarte interesant la ora actuală. Mai ales după Decembrie '89, dacă am fi avut timp cînd nu mai aveam timp de nimic, cel mai interesant mi se părea să stăm de vorbă cu scriitorii germani, care au cunoscut fenomenul post-totalitar cu patruzeci și ceva de ani înaintea noastră. Mă și mir că nu s-a avut acest lucru în vedere; în presa românească nu am prea văzut referiri la asemenea discuții. Din moment ce dumneavoastră, domnule profesor, încă de la începutul discuției noastre mi-ați vorbit de cea culpabilitate care, dacă am înțeles cu bine, încă este prezentă în conștiințele scriitorilor germani... mă face să mă gîndesc că nu sînt de ajuns cei 40 de ani, în care Moise a tra-**

Nu se știe dacă acest gen de vinovăție poate fi uitat vreodată

— În principal este o vină diferită. În România sau în alte țări din Est, natura vinei respective este faptul că anumiți români au oprimat alți români. Cînd vine revoluția, poți să-i acuzi pe cei care au fost la putere înainte de revoluție pentru ceea ce s-a întimplat și apoi să închei socotelile. În Germania a fost altfel.

— **Vreau numai să remarc apropierea, — nu am fost primul care a făcut-o, între fascism și comunism.**

— Într-adevăr, ambele sisteme sînt în mare parte totalitare, dar în Germania a existat o anume formă de vinovăție prin faptul că anumiți fasciști au oprimat populația germană care s-a opus fascismului și care a fost supusă torturilor, dar este și o altă formă de vinovăție prin aceea că fasciștii au oprimat populația de altă naționalitate în Rusia, Polonia, în România și în alte locuri și încă nu s-a putut preciza dacă acest gen de vinovăție poate fi uitat și cînd, sau dacă poate fi uitat vreodată. Exemplul tipic este Israelul și populația israeliană, așa cum se știe... Deci, întrebarea este dacă nu sîntem datori populației evreiești pentru totdeauna pentru cele ce s-au întimplat.

— **Și la noi au fost legionarii în '40 și deci și societatea noastră, mai mică, poate fi culpabilizată din aceeași vină. Aici m-ar interesa asemănările și deosebiri-le ce se pot face între post-totalitarismul german și post-totalitarismul din România sau chiar din celelalte țări din Est. Aș vrea, în același timp, să constat că vina noastră este mai subtilă, mai complexă un pic, la dumneavoastră este mai precisă: ai omorît, primești pedeapsă, pe cînd noi ne-am autoomorît, ne-am autoimîntit, adică e o vinovăție difuză, imprecisă, tenebroasă care planează mereu și nu știi exact pe cine să acuzi.**

— Unii germani caută să găsească o soluție prea ușoară acestei probleme. Pe atunci era foarte clar, unii erau foarte a-dine implicați în asta și răspun-sabili pentru ceea ce s-a întimplat în Germania și încă trăiau și uneori aveau chiar roluri de conducători în Armată, Justiție, Poliție, deci nu ne-ar putea spune, mai ales Israelul, să-i tragem la răspundere pe aceștia pentru holocaust-ul ce s-a făcut și pentru care vrem să fie judecați și condamnați. Acum situația este diferită pentru că persoanele care au deținut puterea au o vîrstă mijlocie și, deci, nu erau născute sau aveau o vîrstă prea mică pentru a face acest lucru.

Dorin POPA

1. Actualitatea și deci stringența elucidării celor două subiecte atât de tilcuite în ultimul timp nu pot fi puse la îndoială de nimeni. Omul de pe stradă, indiferent de vîrstă și de opțiuni politice, toți cei implicați în diverse sfere decizionale și Președintele țării, mai mult chiar decît oricine, se simt implicați, nu în aceeași măsură, desigur, în evenimentul pe care l-a constituit recenta vizită a Regelui Mihai. Înainte de toate, se cuvine să remarcăm faptul că vizita la care ne referim era absolut firească și indeosebi necesară. Mihai I s-a născut și a trăit în România între 1921 și 1947, a îndeplinit suprema prepotență de Rege al acestei țări, acceptat și respectat de toți românii, iar renunțarea la tron nu a fost un act voit și nici legal, ci o crasă intruziune a Moscovei, combinată cu o manevră antinațională a comuniștilor români și a unor elemente sovietizate. Toate lucrările de referință publicate undeva în lume recunosc această realitate. Așa, de pildă, Jean Delorme, notînd principalele evenimente politice survenite între 1946 și 1969 în „zona sovietică”, reține, în cunoscuta *Cronologie des Civilisations* (Paris, Presses Universitaires de France, 1969, p. 403), ca pe ultimul eveniment al anului 1947, „abdicarea forțată a regelui Mihai”. *The Concise Columbia Encyclopedia* (Edited by Judith S. Levey and Agnes Greenhall, New York, Columbia University Press, 1983, p. 542), la rîndul ei, prezentîndu-l pe Mihai I, conchide că „în 1947 guvernul dominat de comuniști l-a forțat să abdice”. Mai recent *Le Dictionnaire de notre temps* (Paris, Hachette, 1988, p. 980) relevă circumstanța că Regele Mihai „a fost constrins la abdicare (1947) de comuniști”. În 1989, *The World Almanac and Book of Facts, 1990* (New York, World Almanac, 1989, p. 747) învedera același adevăr, recunoscut de întreaga lume civilizată: „Mihai a fost forțat să abdice”. Marile Istории universale, unde își află locul capitolul consacrat

GHEORGHE I. FLORESCU:

Certitudinile tradiției, incertitudinile prezentului

momentului în discuție, au acceptat demult același punct de vedere. Deci, Mihai I este cetățean român și nu unul oarecare, ci acela care conducea țara în momentul în care România a fost abandonată total zonei de influență a Kremlinului.

Aflînd toate acestea, deși mult prea tîrziu, românii și-au manifestat nu o dată dorința de a-l cunoaște pe Rege, de a-l vedea, de a-l asculta și de a ști ce gîndește despre ei. La rîndul său, Mihai I, expulzat din propria patrie în împrejurările știute, avea nu numai dreptul, dar și obligația morală de a-și revedea țara și de a-și revendica privilegiile de cetățean român, fără a uita, bineînțeles, obligațiile pe care le incumbă această calitate. Nimeni și nimic nu-i puteau refuza un asemenea drept. Așadar, această vizită a fostului suveran a reprezentat un demers intru totul justificat, care va intra, dincolo de eventualele opinii divergente, în istoria acestui timp bolnav ca o treaptă către limpezirea apelor turburi în care ne întinăm și ne îndepărtăm de noi înșine și de drumul nostru intru istorie.

A doua parte a acestei întrebări este de fapt o întrebare de sine stătătoare, care o poate îngloba pe prima sau o poate eluda. Așa cum este formulată, o atare întrebare ar putea fi acuzată că sugerează un răspuns anume. Mai întîi ar trebui să ne întrebăm dacă o **Restaurație** s-ar legitima în cazul României. Răspunsul este, ineluctabil, afirmativ! Monarhia constituțională a fost înlăturată, așa cum am văzut, prin forță, pentru a ni se impune un regim comunist, obedient Kremlinului, împotriva voinței românilor, încalcîndu-ni-se astfel interesele naționale. Colapsul totalitarismului comunist și abolirea tuturor implicațiilor lui comportă, în mod imperios, răcordarea prezentului la tradiția monarhiei constituționale. **Restaurația**, deci, nu contravine legalității și în principiu este perfect compatibilă cu reintrarea în normalitatea întreruptă de lunga noapte comunistă. Revenirea la monarhia constituțională nu numai că are șanse, dar o asemenea opțiune este pe deplin justificată de întreaga noastră devenire istorică. Rămîne doar ca noi să decidem, în deplină cunoștință de cauză, viitorul instituției monarhice, viitor ce rezidă în respingerea sau adoptarea acesteia ca o posibilă formă de stat. Nu putem face abstracție, în acest caz, de voința Regelui Mihai.

Oricum, indiferent de opțiunile politice ale fiecărui român, monarhia constituțională este o posibilă cale a soluționării dezbinărilor ce amenință a se transforma în opreliști insurmontabile către adevărata democrație. Forțe obscure au frînt, în decembrie 1947, înaintarea noastră civilizată, altele, la fel de sumbre și periculoase, întrețin astăzi o atmosferă confuză, lansînd neadevăruri și colportînd cele mai infame invective la adresa monarhiei, fără a se gîndi că procedînd astfel contravin afirmării identității naționale.

2. Întreaga suflare românească este conștientă de criza generală pe care o traversează astăzi țara, de la un capăt la celălalt. În asemenea circumstanțe deosebit de grave, factorii de decizie mai ales ar trebui să nu-și găsească o clipă de odihnă în efortul lor de a găsi răspunsuri atîtor întrebări copleșitoare. Surprinzător și inexplicabil, Președintele României, obsedat de perspectiva pierderii fotoliului în care s-a instalat în urmă cu doi ani, și-a început deja campania electorală. Nu numai că pare, dar se și comportă asemenea cuiva care n-ar avea nimic comun cu soarta țării pe care o conduce. Vizitele întreprinse în ultimul timp în anumite zone ale țării sînt de-a dreptul jenante și jignitoare pentru omul de rînd, care abia-și duce zilele de azi pe mîine. De ce, oare, Domnul Președinte vrea numaidecît să se identifice, în toate, cu fostul „pre-

Trei evenimente — vizita Regelui Mihai I, vizitele Președintelui Ion Iliescu în unele județe ale țării și propunerea M.E.R. a candidaturii la Președinție a lui Mircea Druc — au colorat peisajul nostru politic, determinînd reacții dintre cele mai diverse, incitînd — și derutînd — opinia publică. Întrucît regimul de apariție a revistei *Cronica* nu permite comentarea la zi a acestei serii de fapte, ne-am adresat colaboratorilor noștri — pentru a surprinde, pe cît posibil, efectele pe termen mediu și lung — cu următoarele întrebări:

1. Care este opinia dumneavoastră în ceea ce privește recenta vizită a Regelui Mihai I în țară? Ce șanse acordați revenirii mo-

narhiei constituționale în România?

2. Ce ne puteți spune despre vizitele Președintelui Ion Iliescu în unele județe? Ce șanse îi acordați în cazul unei noi candidaturi la președinție?

3. Vă rugăm să comentați reacțiile opiniei publice românești față de aceste două evenimente din stricta noastră actualitate politică.

4. Ce părere aveți despre decizia M.E.R. de a-l propune pe Mircea Druc drept candidat la Președinție?

Paginile revistei noastre rîmin deschise și altor opinii referitoare la aceste evenimente.

CRONICA

ședinte”? Au șocat și deconcertat turneele întreprinse în județele Vaslui și Iași. Cum se justifică încercarea lui de a ridica lumea împotriva Regelui Mihai și a monarhiei în general? Vizita Regelui a fost una particulară, deosebit altfel nu i s-ar fi permis a pune piciorul pe pămîntul țării în care s-a născut. Experiența suportată de Mihai I în decembrie 1990 este încă proaspătă. De altfel, Domnul Iliescu l-a avertizat, declarînd, ritos și sec: „cetățeanul Mihai de Hohenzollern poate veni oricînd în România. Fostul suveran va găsi porțile închise, dacă doarește să vină în această calitate!”. Așadar, după ce în urmă cu 45 de ani Regele a fost silit să renunțe la Tron, succesorul lui N. Ceaușescu îi cere să abdice și de la calitatea de „fost suveran”. Pretenția este ridicolă. Orice s-ar întimpla și orice ar decide cineva, Mihai I este deocamdată „fostul suveran” al României. Deci, oricare vizită particulară a sa va fi, vrînd-nevrînd, și una a „fostului suveran”.

Românii de pretutindeni au judecat vizita Regelui ca pe un act de supremă reconciliere, de reinviere a celor mai înalte sentimente naționale. Reintîlnirea „fostului suveran” cu Tara i-a oferit Domnului Iliescu prilejul organizării primului „miting antimonarhic” din istoria României contemporane. Procedînd astfel și cuvîntînd așa cum l-am auzit cu toții, Președintele în exercițiu a sfidat tradiția națională, a jignit simțămintele celor care gîndesc altfel și s-a prezentat în fața lumii ca un adversar feroce al tuturor monarhiilor care conduc destinele multor țări europene și nu numai. Nu este prima dată cînd gîndul de a se confrunta cu alternativa monarhiei constituționale l-a făcut să-și piardă capul și să se prezinte în fața celor pe care îi „îndrumă” cu „fruntea deschisă”, cum singur recunoaște!

Nu „șansele” pe care i le-ar rezerva Domnului Iliescu o nouă cursă prezidențială ar trebui să ne intereseze, ci soluția pe care ar oferi-o eventuala realegere a sa. Iată, au trecut cei doi ani ai mandatului său prezidențial. Unde am ajuns? Cum trăiesc românii, care este stadiul redresării promise, cu cît sîntem azi mai aproape de Europa, cum este privită România în lume? Și cîte alte întrebări nu-și așteaptă răspunsul... Domnul Iliescu a fost unul dintre artizanii „revoluției” începute în decembrie 1989. În virtutea acestui fapt și a prepotenței prezidențiale, el era obligat să găsească răspunsuri măcar celor mai grave dintre întrebările pe care le învederează acest „timp al marilor scenarii”. Dar, așa cum remarca pertinentul anuar *L'État du monde* (Paris, Editions la Découverte, 1991, p. 225), „cea mai mare parte a întrebărilor au rămas fără răspuns”. Astăzi, situația este identică. Mîine, desigur, va rămîne neschimbată. Adică nu, se va schimba în mai rău. Și atunci?

De aproape doi ani, oriunde a apărut, Domnului Iliescu i s-a cerut demisia! Vizitele recente, pe care le-a dorit a fi niște turnee triumfale, prin care să contracareze ascensiunea ideii monarhice, s-au dovedit a fi tot atîtea demonstrații antiiliesciene. A candida pentru un nou mandat prezidențial, după ce a adus țara pe marginea prăpastiei, ar însemna a îngăla și ultima șansă de revenire la normalitatea atît de așteptată, de noi și de Europa.

3. Opinia publică românească, deși dezinformată în problema monarhiei constituționale în cei 45 de ani de intuneric, și-a manifestat încă o dată dorința reinnodării prezentului cu tradiția, care nu este posibilă decît prin renunțarea la orice experiențe importate de aiurea. „Republica” de azi o continuă pe cea „populară”, metamorfozată apoi în una „socialistă”. Ce are comun istoria noastră cu puseurile republicane ale Domnului Iliescu?

4. În primul rînd mă întreb dacă nu cumva o asemenea propunere ascunde în ea calcule și manevre mai greu de sesizat la această oră. În rest, dacă totul este legal, nu vîd de ce Domnul Mircea Druc n-ar putea candida la președinție. Prima Unire a săvîrșit-o un moldovean. Istoria, poate, ne-a hărăzit sacerdotiul ca tot un moldovean să-i unească, încă o dată, pe toți românii, întrucît numai așa România va redeveni ea însăși.

IOAN CAPROȘU:

Figurări și prefigurări

1. A fost un triumf, care prefigurează șanse foarte serioase.

2. Turneu electoral inutil, deoarece șansele îi scad după fiecare „popas”.

3. Toată presa românească serioasă așează, pe bună dreptate, primul eveniment pe locul întîii.

4. Deocamdată propunerea se situează într-un perimetru sentimental; despre o perspectivă politică reală se va putea vorbi numai după ce Dl. Mircea Druc, care este un mare român și un politician necesar Românilor, se va pronunța asupra acestei propuneri.

ȘTEFAN AVADANEI:

Alegerea apelor

1. Mă întorc și mă voi mai întoarce încă, evident cu plăcere și emoție greu de împărtășit, în satul natal din care am plecat acum aproape patruzeci de ani; un sat mai degrabă sărac, agățat de spinările unor dealuri din vestul Iașului, cu moldovenii neumili decît în aparență. De fiecare dată rudele, vecinii și cunoștințele, multe-puține, mă primesc cu interes, bucurie și respect chiar. Vorbim unele și altele, revedem locuri vechi sau noi, trec și pe la cimitirul plin de florile celor vii și oasele celor din amintire. În ultima vreme am primit și oferta de a-mi relua „proprietățile”, venind de la părinți, buni și străbuni: casă, grădină, vie, livadă... Dacă m-aș întoarce definitiv, ar ajunge cu siguranță director de școală, poate și primar; dar știu, atît cu cît și cei din Pășești, că nu mai avem foarte multe să ne spunem: copilul din anii '50 nu mai este chiar țaran, deci în vreo matrice a conceptualizărilor arhetipale și nici ei nu mai sînt țaranii descriși de cizmarul satului într-o poveste care nu a ajuns să fie carte. Îl cheamă Luchian, cred.

2. Ion Iliescu, în ciuda numeroaselor gafe (care, și acestea, au devenit gafe mai ales prin apăsările de accent efectuate, bineînțeles, de o anumită parte a presei), s-a dovedit a fi, în aceste aproape o mie de zile cite vor fi în iulie, de o deosebită luciditate, precum și de o îndrîjire diabolică așa zice. L-aș asemăna, în multe privințe, cu D-na Thatcher, pe care englezii — și nu alții —, în foarte multe cazuri, o votau chiar împotriva nesimpatiei pe care i-o arătau — dacă așa ceva se poate înțelege. Aș îndrîzni să vîd în aceste vizite acțiuni menite să-i consolideze încrîncenarea, fiind sigur că hotărîrea lui de a candida este luată de multă vreme. Văzînd că dezastrul nu este atît de mare și că perceperea lui de către românii crescuți în filosofia „caprei vecinului” și a lui „se poate și mai rău” nu a atins cote imposibile de suportat, își va construi o strategie cu șanse de reușită. Ca să nu mai spun nimic de contracandidații, care vin, în majoritate, de prin Franța, Anglia, Basarabia... și nu cunosc încă întortocherile sălbatice ale circumvoluțiilor politice românești.

3. Ticurile noastre ne-au forțat să tratăm ambele serii de evenimente ca pe vechile vizite de lucru: multe semne ale conduitei de turmă, reacții false, comportament construit ad-hoc, atitudinile de estradă, manipulari, lipsă de convingere, limbajul... respectiv, subtilitate suspectă. Cred că gesturile politice de acest fel nu au ajuns încă să fie tratate cu toată seriozitatea de oamenii serioși ai acestor locuri. Ca și în alte cazuri, sînt convinși că lipsa de coerență în manifestările noastre politice se datorează derutei din mass media — reală sau prefăcută. Cît timp aici nu se vor alege apele și inteligența tuturor celor din mass media nu va fi dublată de etică profundă și profesionalism aproape inuman, vom căuta în zadar guvern, președinți, regi, imagini și Europe.

Pe lîngă toate acestea, mai sînt aproape sigur că poetizarea politicii la români, alături de încercarea limbajului politic cu prea multe și derutante imagini, simboluri sau metafore au dăunat fundamental unui anumit nivel de gîndire. Tot românul este poet, ceea ce poate fi impresionant, dar limbajul figurativ este totdeauna folosit de cei care au ceva esențial de ascuns. A se vedea și cele de mai sus.

4. Reflexele istorice sînt adesea bune, dar, măcar la fel de frecvent, pot fi și păgubitoare: ceea ce era socotit un mare „șiretlic” în 1859 pare azi o încercare disperată sau o aiureală; că trecem printr-o criză de personalități (politice) este limpede, dar asta nu înseamnă că ele chiar nu există. Ele există și se împart în trei categorii: cele care au fost personalități și pînă acum și s-au manifestat, căpătînd astfel o valență negativă; cele care nu s-au manifestat și nici nu se vor manifesta, probabil; și personalitățile foarte tinere, pe care le așteptăm încă. Toate acestea sînt umbrite, o perioadă, de falsele personalități; cei care se cred ei înșiși astfel, care se înghesuie și se vor înghesuie încă — spre centru, în față, sau deasupra. Așa că e firesc să ne căutăm conducătorii în spate, dedesubt sau la periferie, dar, dacă ne îndepărtăm prea mult în oricare din aceste direcții, vom greși iarăși — ceea ce ne stă foarte bine, după cite îmi dau seama, de vreo două mii de ani.

pentru (ne)liniștea noastră

1. Vizita pe care Mihai I, regele României, a făcut-o în spațiul românesc poate fi înțeleasă pornind de la una sau alta din secolențele ei. Ne dăm ușor seama că traseul urmat atunci este unul simbolic: timpul ce a fost ales, cel pascal, rămâne prin excelență al învierii și recunoașterii puterilor cerești. Cea dintâi întâlnire, la Putna, avea să se petreacă sub semn creștin și în umbra marelui voievod. Iar calea pornită dinspre Nord, una "hiperboreană", face ca însemnul regal să se însoțească întruna cu cel sacerdotal. Urmează apoi regăsirea strămoșilor și a timpului trecut, o dată cu recâștigarea omului din sud.

Dincolo de toate acestea, revenirea regelui în țară, chiar și numai ca oaspete al timpului pascal și al poporului său, mi se pare intru totul firească. Este semnul unei posibile schimbări în istoria noastră de acum. S-ar încheia, probabil, încă un cerc al rătăcirilor și smintelilor noastre. Nu încapă îndoială că monarhia constituțională își păstrează la noi șanse reale, suficient de mari. Din câte îmi dau seama, sînt interesate în revenirea ei categorii sociale tot mai largi, mai mult chiar, sînt interesate unele cercuri deja prezente în jocul continental al puterii. Ca să-mi duc pină la capăt gândul, nu este exclus un calcul mult mai vast, în plan cel puțin european, favorabil monarhiei și — cu aceasta — un gen de conspirație a timpului care să pregătească noua schimbare a istoriei. Dar cum ne-a fost dat să trăim adesea între calcule deja făcute, măcar să ne asumăm un timp tare, al încercării totale și viguroase.

2. Actualul președinte se sprijină pe marile și istoricele realizări ale Defunctului; reflexele omului ținut în peșteră, educat în mase tăcute și gri, în lipsuri și în spaime de tot felul, împușinat în nevoile lui diurne și năucit sub privirea funcționarilor de partid sau a ideologilor străini. Dacă o altă istorie, legată de faptul european sau de cel creștin, de cel regal sau de cel "basarabean", al reîntregirii, nu survine definitiv în acest spațiu, ne vom vedea pe mai departe președintele acolo unde se află și acum. Mai precis, dacă noi continuăm să gândim ca într-un vast

aceste ținuturi, cit ele au rămas controlate de cei lipsiți de morala și de patrie.

4. Nu știu a cui a fost ideea propunerii D-lui Mircea Druc drept candidat la președinție. Ea este însă formidabilă, are tot ce-i urebuie ca să ne trezească puțin, să ne scoată din plictisul și vulgaritatea vieții politice de pînă acum.

De ce spun aceasta? Mi-e greu să întrezăresc șansele reale ale D-lui Mircea Druc, însă apare într-adevăr ca un candidat viu și întreg. Nu-i apsește, ca om, nimic pentru aceasta. Are puterea necesară să-și provoace destinul și înțelege gravitatea timpului de acum. Înțelege gravitatea istoriei noastre, izbutind să-i pună pe gânduri pe cei din preajmă. Are o anume charismă și, totodată, nebunia necesară unor gesturi decisive în acest interval pe care-l traversăm. Este, din câte am putut vedea, bine situat în limbaj, suficient de sobru și firesc în gesturile sale politice. Știe să riște pentru o cauză ce privește întreaga seminție. Are gustul faptei radicale și bărbătești, încît îl văd printre cei capabili de a-și asuma suferința necesară pentru a-și scoate neamul din somnolența veacului.

Încamă, deocamdată, altceva. Ii va obliga și pe alții, probabil, să mai lepede din măștile lor grotești. Cu astfel de candidați, alegerile pot să devină mai puțin comice. Ca și prezența regelui, cea a lui Mircea Druc este de natură să afecteze serios zona puterii. O atinge în chiar frivolitatea și nepăsarea ei, în cinismul cu care și-a făcut deja socotelile pentru următorii ani. O silește să privească și în altă parte, indiferent dacă protagoniștii ei vor înțelege ceva din tot ceea ce se petrece astăzi.

1. Un eveniment extraordinar. Regele a venit să-și vadă țara, din care un guvern ilegal și antinațional l-a scos cu forța în 1947, la ordinul Moscovei. Iar țara l-a întâmpinat cu simpatie și entuziasm. Regele și-a regăsit, cu emoție, poporul cu care n-a conținut nicicînd să se identifice. Iar poporul român, atît de aspru încercat între timp, și-a redescoperit monarhul în ipostază de creștin ce se închină și plînge la mormintele strămoșilor, un monarh la fel de stăpîn pe sine și sobru, pe cît de discret în gesturi și elocință. O întâlnire de destin, emoționantă și — pe cît îmi pot da seama — plină de consecințe. Revenirea la monarhia constituțio-

ALEXANDRU ZUB: O revanșă asupra revoluției

nală, aceea pentru care au militat Kogălniceanu, Eminescu, Iorga, e numai o chestiune de timp. Regele Mihai I, atît de nenorocos în primele domnii, ar putea să joace un rol foarte însemnat în redresarea noastră. Are toate șansele, cred, să ia o frumoasă revanșă asupra destinului.

2. Vizitele de care vorbiți seamănă prea mult cu alte vizite, de tristă amintire, ca să nu mă inhibe și să nu mă întristeze peste măsură. Sper ca actualul președinte să nu candideze pentru o nouă magistratură. Așa ar fi înțelept. Dacă va candida totuși, după cum se pare că îl sfătuiește un demn, nu va putea să se impună decît prin abuz.

3. Nu am cum defini convenabil opinia publică în aceste cazuri. Judecînd după ce s-a întîmplat la Putna, București și Curtea de Argeș, socot că primirea făcută Regelui de populație poate fi un test semnificativ. S-a și scris în presă de acest "referendum" sui generis. Celălalt "eveniment", dacă așa trebuie să-i spunem, e regretabil și de rău augur.

4. O propunere interesantă. Ea ar putea incita spiritele în direcția reîntregirii noastre. Nu știu însă ce efect practic poate avea această propunere, cît timp românii de peste Prut nu li se recunoaște cetățenia română. Valoarea ei e mai mult simbolică. Altă greutate i-ar fi dat Convenția Democratică.

ȘTEFAN AFLOROAEI: Alertă în zona puterii

colhoz sau ca într-o rezervație asiatică, îl merităm așa cum este.

3. Reacția grupurilor de oameni care l-au întâmpinat pe Mihai I, regele României, dovedește că se simte un gol imens în spațiul credinței, așteptării și puterii timpului. Se simte lipsa unei autorități reale (și nu doar formale), a unui centru simbolic, spiritual (și nu doar administrativ), a credinței în timpul dat (și nu doar în decăderea lui). Vidul de care s-a tot vorbit la sfîrșitul aceluia halucinant decembrie 1989 nu avea cum să dispară. Conduita neofanariotă a celor care au confiscat puterea și țara l-a făcut să subziste pe mai departe. Se simte încă o teribilă absență stăpînind peste

Regele MIHAI I la Putna
(Foto: C. Matei)

Președintele Ion ILIESCU în vizită la „Fortus“ S.A. Iași
(Foto: L. Stratulat)

Dl. Mircea DRUC la Consiliul Național al Reîntregirii
(Foto: G. MATEI)

AUREL LEON: A fost un test necesar

1. Totul a fost bine regizat. Venirea Regelui la slujbă de la Putna, invitat fiind de P.S. Pimen, a fost un test necesar spre a putea fi urmărită reacția poporului și a oficialităților. Dacă prima a fost la înălțime, secunda a fost sub așteptări.

Revenirea monarhiei rămîne încă un deziderat, dar mai aproape decît credeam, de înfăptuire.

2. Prost ales momentul, nelalocul lor ieșirile antimonarhice. Dl. Iliescu a avut ocazia de a deveni popular, dar a răbufnit în el nomenclaturistul. Președintele trebuie să pună urechea la pămînt spre a asculta respirația națiunii, nu să strige spre a nu auzi ceea ce trebuie să afle pînă la urmă.

În privința candidaturii d-lui Iliescu, cred că e prea uzat de evenimente, iar manevrele d-lui Petre Roman i-au scos la iveală saiaua costumului. Are șansă doar dacă se întîmplă ca în versul lui Corneille din „Cidul“: „și lupta încetă din lipsă de combatanți“.

3. Publicul se convinge treptat de utilitatea regelui, chiar acolo în Elveția.

E o eventuală speranță. Regele a fost alungat de cei pe care încearcă acum poporul să-i alunge. Dl. Iliescu de partea cui o fi?

4. S-o considerăm o aspirație crudă. Nu e momentul și nici dl. Mircea Druc persoana. Unirea trebuie s-o ceară basarabienii, nu să le-o impunem noi.

MIHAI URSACHI: Nu poți fi vizitator în propria ta casă

1. Revenirea în țară, după 45 de ani de exil, a Regelui Mihai, este în mod greșit denumită „vizită“, căci așa cum a spus însuși Majestatea Sa, nu poți fi vizitator în propria ta casă. A fost o surpriză pentru toți, familia regală însăși a fost luată pe neașteptate de invitația înalt Preasfințitului Pimen. Cu toate acestea, atât Regele, cât și poporul român au simțit revederea ca pe ceva firesc și îndelung așteptat, o revenire, chiar și numai pentru trei zile, la normalitate, adică la legalitate. La partea a doua a primei Dvs. întrebări: șansele restabilirii ordinii de drept, întreruptă de comuniști și de armata roșie în 1947, sunt în vizibilă creștere. Aceasta s'a putut constata din entuziasmul popular față de

Rege, cât și din panica unora dintre fruntașii comuniști, care, întocmai ca și Ceaușescu înainte de prăbușire, și-au pierdut și acea rezervă de viclenie pe care comuniștii o au de obicei în loc de rațiune. Forma legală de guvernămînt a României va fi restabilită odată cu revenirea la Legea fundamentală a țării, Constituția din 1923, cu toate consecințele care decurg din aceasta. Fără a face profeții, presupun că acest lucru se va produce în mai puțin de un an. Voința poporului este clară, și ea se va îndeplini mai devreme sau mai târziu. Cu cât mai devreme, cu atît mai bine pentru țară.

2. Îmi vine greu ca după ce mi-am amintit de Rege, de Regină, de Prințul Nicolai, la Putna, în noaptea Învierii, după imaginile sublime de la București și Curtea de Argeș, să-mi cobor gândul la acel jalnic și lamentabil personaj care pretinde a deține o funcție de stat pe care a născocit-o și deținut-o înaintea lui doar nelegiuitul executat în 1989. Singurele lui șanse sunt penale.

3. Primirea făcută Regelui de către poporul român, în zilele de Paști, a avut valoarea de facto a unui referendum, un referendum spontan și deci cu atît mai autentic, față de care farsele din Duminica Orbului și „adoptarea constituției“ apar ca niște coșmare monstruoase și revoluate.

Românii au arătat că, împotriva aparențelor, nu au uitat ce este demni-

tatea, ce este onoarea, ce este Legea, și că Legea la noi este reprezentată de Rege și nu de diferiții nelegiuiți scornîți de cazanele de smoală ale comunismului. „Vizitele de lucru“ ale nu știu cărui tov. „escu“ nu constituie vreun eveniment și ca atare nu merită vreun comentariu.

4. Mișcarea Ecologistă din România este un partid care de la înființarea sa a fost în mare măsură aservit F.S.N.-ului și a dispus de o pondere electorală mică. Probabil că propunerea d-lui Mircea Druc drept candidat la președinție nu e decît o manevră electorală, destul de stângace. M.E.R. dorește o aparență de independență față de F.S.N.-ul în degringoladă și, desigur, un spor de popularitate înaintea alegerilor. Dar ambele ținte sînt greu de atins pentru M.E.R., căci aspectul de manevră electorală al gestului se vede cu ochiul liber, disensiunile interne din chiar M.E.R. cu privire la propunerea d-lui Mircea Druc la președinție au și început, iar pînă la ora cînd scriu aceste rânduri, dl. Druc însuși încă nu s'a pronunțat.

În ciuda faptului că dl. Mircea Druc e un bun român și un politician de valoare și de viitor, nu cred că d-sa poate candida cu succes, din motive variate, dar mai cu seamă din perspectiva, tot mai concretă, a revenirii țării la forma legală de guvernămînt, monarhia constituțională.

Scrisoarea a II-a*

Dragă prietene de departe,

Poate nu știi, dar Revoluția trebuia să izbucnească aici, la Iași, ceea ce n-ar fi fost o abatere de la regula: din orașul nostru au pornit mai toate revoluțiile, nu se putea ca tocmai acum să ne-o ia alții înainte. Și această intrucit noi ne distingem prin spirit critic¹, simț artistic și inimă largă: dacă avem ceva, fie bani, o haină, o idee sau un sentiment nu le ținem doar pentru noi, le dăm și altora, să se bucure și aceia. De asta în orașul nostru vei găsi cei mai mulți cerșetori pe cap de locuitor. Nu întâmplător aici își are sediul FUNDATIA MONDIALA A CERȘETORILOR PROFESIONISTI pe fronțișpiciul căreia poți citi indemnul mobilizator CERȘETORI DIN TOATA ȚARA, UNIȚI-VĂ! Uniți-vă, desigur, la Iași, ceea ce s-a și întâmplat încă de pe vremea Odiosului², cerșetorii fiind clasa cea mai dezvoltată în România, la concurență cu țărâna lipită de pământ și cu intelectualitatea lipită de orizont. Tot aici funcționează, cu excelente rezultate, îndeosebi după Revoluție, SOCIETATEA ANONIMA A HOȘILOR LIBERI S.R.L. (Societate cu Răspundere Limitată), puternic stimulată o dată cu creșterea prețurilor, deci și a salariilor, deci și a sumelor pe care ieșeanul-călător-consumator-trecător le are la purtător. La inghesuală, în tramvai, în autobuz, în magazine sau în piață, ieșeanul neaș, cînd e presat cam prea tare și mai primește și vreun ghiont în coaste, replică blind, cu o vorbă din bătrîni: „Stai, bre, că nu dau turcii!”. Odată ieșit din clinci, el constată că, într-adevăr, n-au dat turcii, dar un societar cu răspundere limitată i-a subtilizat portmoneul. Și cum unde merge mia, merge și suta, ieșeanul propriu-zis scotocește mărunțișul ce i-a mai rămas prin buzunare și i-l dă — numai ca să scape mai repede — unei balaoacheșe care insistă să-i ghicească trecutul, prezentul și viitorul.

Pentru a înțelege comportamentul și modul nostru specific de a ne exprima, trebuie să-ți spun că în România se disting trei grupe mari de locuitori, după modelul celor trei provincii istorice: muntenii, moldovenii și ardelenii. Toți vorbim aceeași limbă, dar unii au limba ascuțită (muntenii), alții o au lată (moldovenii) iar a ardelenilor este nici prea-prea, nici foarte-foarte. La rigoare, putem face și alte distincții: muntenii cugetă puțin și vorbesc mult; moldovenii cugetă mult și vorbesc puțin; ardelenii cugetă și mai mult și vorbesc și mai puțin. Dintre muntenii, cea mai ascuțită limbă o au oltenii; dintre moldovenii, cea mai lată limbă e a basarabenilor; dintre ardelenii, maramureșenii au limba cea mai mică, de aceea ei nu pronunță decît un sfert, cel mult jumătate dintr-un cuvînt; restul îl cîntă. Muntenii sînt oameni de acțiune; moldovenii — de pasiune; ardelenii — de rațiune.

Dacă un moldovean realizează ceva în proporție de 50 la sută, poți fi sigur că un ardelen face același lucru 75 la sută iar un muntean sută la sută. Așa a fost, spre exemplu, în Revoluția de la 1848, pe care doar muntenii au înfăptuit-o sută la sută. Că n-a durat mult, asta-i altă poveste, dar proporția rămîne. Ca dovadă: 11 ani mai tîrziu, moldovenii l-au ales Domnitor pe Alexandru Ioan Cuza. Muntenii l-au votat și ei și astfel s-a realizat Uniunea Principatelor. Ardelenii n-au participat la faza aceasta, din motiv de Imperiu austro-ungar. Dar, 59 de ani mai tîrziu Basarabia și Bucovina s-au unit cu Țara: deci 50 la sută. Transilvania s-a unit și ea cu Țara: deci 75 la sută. Și cum capitala era la București, s-a format România Mare³: deci sută la sută. 71 de ani mai tîrziu, cîțiva intelectuali ieșeni au organizat o revoltă împotriva Odiosului.

Dovedind un remarcabil spirit conspirativ, ei au răspîndit din vreme, prin oraș, fluturași în care anunțau data și ora răscoalei, ca să nu fie nici un dubiu. Din același motiv Puterea a înșesat orașul cu microfoane și patrule, hotelurile cu băieții unu și unu, toți cu ochi albaștri și cămăși albe (peste veste antiglonț), iar prin Piața Unirii au ieșit la plimbare cîteva tunuri cu apă, intrucit se constata că orașul suferea de sete. Ca măsură de prevedere, unii membri ai comitetului de inițiativă au fost arestați — să nu cadă, Doamne ferește, pradă mulțimii revoltate împotriva celor ce s-au revoltat. În astfel de condiții, cei mai curajoși ieșeni s-au dovedit a fi bunicii și șoimii patriei⁴, care au venit în Piață să dea mîncare porumbeilor. Bunicii nu înțelegeau de ce niște flăcăi hașurați cu o banderolă pe care scria PAZA BUNA

TRECE PRIMEJIDIA REA și înarmați cu niște seringi altoite pe umeri îi tot îndemneau: „Circulați! Circulați!”. „Or fi de la Serviciul de Circulație Periferică”, își spunea el, mișcîndu-se de voie, de nevoie de ici colo. „Ce-i cu nenii ăștia, bunicule, vor să ne facă injecție?”, întrebau copiii, circînd veseli, că doar nici porumbeii n-aveau astîmpăr.

Ceilalți ieșeni urmăreau, de la ferestre să se întîmple ceva dar, cum nu s-a întîmplat nimic, spre seară le-au închis, dezamăgiți.

Dragă prietene, se va vedea că ferestrele au o mare importanță în orizontul nostru de așteptare. La 139 de ani de la Revoluția pașoptistă, cîteva sute de studenți ieșeni au ieșit în stradă, să-și exprime entuziasmul față de minunatele condiții de viață și studiu pe care Generosul le crease Personal, însă se întîmplase un fapt nemai-pomenit: Agentul Energetic și cu Agentul Termic degeneraseră, refuzînd să dea lumină și căldură studentelor, tocmai în preajma sesiunii de iarnă. Și cum afară erau 30 de grade sub zero, nici înlăuntru nu era cu mult mai puțin. Defilînd pe Bulevardul Independenței, însoțite de numeroși alți Agenți, studentele scandau sloganuri specifice învățămîntului superior, precum: „VREM APA SĂ NE SPĂLAM, / VREM LUMINĂ SĂ-NVĂTĂM!”. Doar și Lenin⁵ spusese: ÎNVĂȚĂȚI, ÎNVĂȚĂȚI, ÎNVĂȚĂȚI!, indemn pe care Învățătorul Nostru îl adaptase revoluționar condițiilor și capacităților specifice românești. El, Învățătorul, intuise genial că a cere românilor să învețe de 3 ori era cam mult, de aceea la întîlnirile cu studenții și/sau elevii le cerea să învețe doar de două ori: „ÎNVĂȚĂȚI, ȘI IARAȘI ÎNVĂȚĂȚI!”. Fetele învățaseră o dată, dar cînd să învețe a doua oară și-au dat seama că era imposibil: Agentul Energetic nu venea

erotic, a lui Topirceanu, după care „Capul ce s-apeacă, sabia nu-l taie”. Și, într-adevăr, poziția s-a dovedit salvatoare. „Strada, trotuarul, este treaba muncii-piului, a continuat Primul, comînd intenționat, în trei cuvinte, două greșeli gramaticale. Nu-i așa, tovarășul Piri?” Primarul Piri și-a asumat întreaga responsabilitate: „Da!” a zis el cit a putut de tare, ca să acopere scandalurile cale pătrundeau din stradă prin ferestrele închise. „Ieșiți afară acum — le-a ordonat Primul — luați-vă fiecare cite o studentă și spălați-vă cu ele pe cap, că tot vroiau apă caldă. Numai să nu le mai vad pe-aici!”

Așa că s-au dus. Această mișcare a fetelor înghețate, deși nereușită intru totul, a rămas ca o pată neagră pe albul imaculat al orașului nostru, recunoscut ca un oraș de cultură și odihnă plăcută. Dintre toate retele ce ne pășteau, era sigur că, aflînd de degingolada studentelor ieșene, Marele Bărbat ne va lipsi de prezența Sa ca și de prețioasele Sale indicații tocmai în momente de răscruce ale vieții noastre, cum ar fi: deschiderea noului an universitar, inaugurarea Canalului Bahlui — Bega sau a Fabricii de Bătut Apa-n Piuă, toate aflate în stadiu de finalizare.

Ca un făcut, peste o lună, lîngă pata studentească s-a mai pus o pată, mai neagră și mai dureroasă decît prima, intrucit venea de la cine te așteptai mai puțin: de la clasa muncitoare, mai exact de la o anumită parte a ei, cui-bărită la Uzina Mecanică „Nicolina”. Dovedind o slabă conștiință muncitorească, fără a mai vorbi de absența oricărui spirit de sacrificiu, acești cetățeni periculoși au emis pretenția de a primi remunerație pentru munca prestată, deși știau prea bine că Banca nu mai are bani, intrucit fuseseră dați la Canal, care putem spune că tot pentru ei era. Procedînd precum înaintașii lor de la

ruși, polonezi, unguri, nemți, francezi și alte popoare cu care să te tot bați.) Oia moldoveanului, năzdrăvană fiind, aude ce-au pus la cale cei doi așa-zîși prieteni și-i spune stăpînului ei totul. Acesta, în loc să ia măsuri de apărare, se culcă pe-o ureche, impasibil. Nedumerită, oia insistă, gîndindu-se, mai ales, ce-o să zică mama păstorului cînd o afla de moartea fiului ei. Lasă asta, dă din mină, a lehamete, ciobanelul, tu spune-i mamei că m-am însurat; și-i și oferă scenariul unei nunți la iarbă verde.

Această resemnare mioritică a adus multe prejudicii capacității de luptă a românilor de parte bărbătească, stimulîndu-i să lase totul baltă și să-i tragă un pul de somn. Noroc de femeie, care știi că bărbatul e brînză bună-n burduf de ciine. Chiar Ștefan cel Mare, care a domnit 47 de ani, a dus 47 de războaie și a înălțat cam 47 de biserici, s-a întors resemnat acasă, după o bătălie pierdută, vrînd să se odihnească puțin. Dar muma lui nu l-a lăsat să intre în Cetate, trimițîndu-l nemiloasă înapoi, pe cîmpul de luptă, acolo unde îi era locul. Cum spune și poetul: „Du-te la oștire, pentru țară mori / Și-ți va fi mormîntul încoronat cu flori!”. Ceea ce pină la urmă, s-a și întîmplat.

Muntenii opun resemnării mioritice a moldovenilor, mitul construcției. În „Legenda Monastirii Argeșului”, „Nouă meșteri mari, / Calfe și zidari, / Cu Manole zece / Care-i și întrece” înaltă o mănăstire. Dar ce clădesc ziua, se surpă noaptea. Figura asta de stil se tot repetă pină cînd meșterului Manole îi vine o idee: Uite ce-i, le zice el celorlalți meșteri, așa nu mai merge: mănăstirea asta n-o să fie gata pină n-om zidi în ea trup de femeie. Și-aceea să fie prima soțioară care o veni la noi, cu de-ale gurii. Ei, vă prindeți? Zidarii s-au prins: bănuiau ei (probabil erau și precedente) că nevestele lor n-or să vină primele de mîncare și tot soția lui Manole va fi întia. Ceea ce s-a și întîmplat. Iar Manole a luat-o frumușel și-a zidit-o, cărămidă cu cărămidă, pină n-a mai rămas din ea decît sufletul. Bineînțeles că zidul nu s-a mai dărîmat, ba chiar a ieșit o splendoare de mănăstire în fața căreia pină și Vodă, cit era el de pretențios, a rămas înmărmurit. Și cum Manole s-a lădat că poate înălța o altă mănăstire, „Mult mai luminoasă / Și mult mai frumoasă”, Vodă a pus să se dărîme schelele iar zidarii s-au prăbușit cu toții, de nu s-a ales din ei decît un izvor. De unde se vede că, în fața Stăpînirii, e mai bine să-ți fie gura.

Dragă prietene, dacă vîi pe la noi, vei putea admira, în afara Mănastirii Argeș, multe alte construcții, frumoase încheiate, nici prea mari — ca la americani —, nici prea mici — ca la eschimoși, construcțiile noastre fiind pe măsura țării și a poporului român, care sînt aproape mijlocii. Totodată vei observa că unele clădiri au numai fațadă, altele numai fundații, altele numai acoperiș; în unele plouă de sus în jos iar în altele de jos în sus. Să nu te miri. Adevărul e că, de la Meșterul Manole încoace, în fiecare casă românească suspină o femeie care a fost zidită spre a întări structura de rezistență. Ele, sărcele, le aduceau mîncare soților lor constructori iar a-ceștia, în semn de mulțumire, le puneau la zid. Bineînțeles că, de la o vreme, femeile s-au prins, știau ce le așteaptă, dar acceptau de bunăvoie și nesilite de nimeni acest sacrificiu, numai să meargă treaba bine și tot românul să prospere. Totuși, în ultimii ani anterevoluționari, femeile nu prea se mai lăsau duse. Un motiv ar fi că nu prea mai aveau ce să le ducă de mîncare jubiliilor lor constructori. Apoi, li s-a părut că aceștia construiesc cam prea mult și pe măsură ce construcțiile se înălțau și se lățeau, ele, femeile, trebuiau să se scoale și mai de dimineață, să prindă cozi și mai mari la ouă, lapte, salam cu soia, adidași⁸, gheruțe de pasăre cu ramură de măsline în cioc și la atitea alte delicatessuri cu care urmau să-i îndoape pe bravii constructori. Și cum țara noastră se dezvoltă multilateral, îți imaginezi, dragă prietene, ce cozi. Chestiunea era că noi nu construim numai așa, de ochii lumii și de dragul de a construi, cum făcuse Meșterul Manole; cu fiecare nou etaj, cu fiecare nou canal sau nou baraj de hidrocentrală, noi construim și socialismul, — o sarcină în plus, dar de care eram tare mindri. Dacă ar fi fost timp, și dacă nu s-ar fi întîmplat ceea ce s-a întîmplat în decembrie '89, am fi construit și comunismul — visul de aur al omenirii, cum spunea Genialul Nostru Vizionar, programat să se împlinescă prin anul 2001, spre toamnă. Și zău că nu mai era mult. Dar evenimentele au fost, vai, mai puternice decît visele. Iar unul din visele Marelui

ROMÂNEȘTE FĂRĂ PROFESOR

nicium în camerele lor sau în sălile de studiu. Și dacă nu era lumină, nu era nici căldură și nici apa nu curgea. Iar studentele, spre deosebire de studenți, trebuie să se mai și spele din cînd în cînd. Așa că au ieșit în stradă. Afară era, într-adevăr, ceva mai frig și la fel de întuneric, dar mișcarea făcea bine, te mai dezmoțea. De aceeași părere au fost și Agenții însoțitori care le fotografiau pe studențe din cele mai inedite unghiuri și unele, zău, n-arătau rău. Prevăzînd că Agenții le vor face o curte cam prea insistență, fetele trimiseseră veste la căminele studenților, să le vină în ajutor, dar Agenții au prins mișcarea și le-au luat-o înainte, incuindu-i pe studenți în camere. Și-acum se relevă din nou importanța ferestrelor, pe care unii studenți au reușit să sară, spre a veni în ajutorul colegelor lor. De asemenea, locatarii cu ferestrele spre impunătorul Bulevard al Independenței au scos capul pe fereastră, încurajîndu-și fiicele pornite în periplu împotriva înghețării omului de către om: „Așa, copilelor, așa! Tu-le mama lor!”. Studentele le făceau și ele semne de a cobori în stradă: „Veniiți cu noi! Veniiți cu noi!” „Venim, venim!” — replicau locatarii, luați-o voi înainte, că v-ajungem din urmă!” Dar în blocuri tocmai intrase Agentul Energetic, termometrele de cameră arătau că și Agentul Termic era pe drum; e de înțeles că nu puteau să-și părăsească locuințele tocmai acum cînd erau pe punctul de a savura ceea ce își doriseră mereu: lumină și căldură. Așa că n-au mai coborît.

Scandînd aceleași lozinci indecente, protestatarele — despre care s-a răspîndit repede zvonul că sînt cele mai slabe la învățătură și cele mai tari la călcătura — au ajuns la Casa Capetelor Pătrate⁶, unde se dăduse alarmă de 7 grade pe scara Richter (asta era scara pe care avea acces doar Primul Secretar; ceilalți evoluau pe scara Mercalli). Rectorul Universității Revoltate a fost adus de-acasă în izmene; prorectorii — în chiloți; decanii abia dacă aveau cu ce-și acoperi goliciunea; ceilalți membri ai corpului didactic erau pur și simplu goi... Dar cu toții erau nedumeriți, neînțelegînd exact ce se întîmplă. „Se-ntîmplă — le-a spus Primul Secretar Puțlică — că fetele voastre au ieșit în stradă, fac trotuarul, tulbură liniștea orașului iar voi habar n-aveți!” Incriminații și-au aplecat, smeriți, capurile, poziție însușită dintr-o poezie cu mesaj

1933, — ignorînd că între timp regimul burghezo-moșieresc fusese schimbat cu unul democrat și popular, că nu se mai construia capitalismul ci socialismul —, muncitorii au ocupat Uzina și l-au sechestrat pe director. Mai mult încă, ei au jucat fotbal cu căciula Primului Secretar, treabă nepermisă intrucit **primo**: se petrecea în timpul serviciului, cînd activitățile sportive sînt interzise prin lege; **secundo**: căciula era dintr-un veritabil miel caracul, o mindrețe a plaiurilor noastre mioritice și, oricum, ea era destinată a ocroti capul Primului, nu a fi batjocorită prin lovituri aleatorii, date de niște oameni care n-aveau nici o concepție de joc.

Și acest spectacol a fost privit cu multă satisfacție de locatarii blocurilor din preajma Uzinei, care au aplaudat cu căldură fazele cele mai fierbinți dar, vai, nici ei n-au coborît să participe direct la joc: tocmai atunci Agentul Termic se făcea simțit în casă. Agentul Energetic emitea semnale luminoase iar la Alimentară din colț precis se băgase ceva, căci deja se contura o coadă promițătoare.

Așa că, între o acțiune compromițătoare și una promițătoare, au ales coada. Dacă adîmionăm toate aceste mișcări, și dăm un punct din oficiu, ajungem la procentul de 50 la sută, specific spiritului critic moldovenesc.

Cînd un moldovean dă cu căciula Primului Secretar de pămînt, poți fi sigur că un ardelen dă de pămînt portretul Șefului Suprem, iar un muntean dă de pămînt chiar cu Șeful. Dacă moldovenii strigă de la ferestre, ardelenii sparg geamurile iar muntenii dărîmă și zidurile. Chestie de temperament. De aceea balada preferată a moldovenilor este „Miorița”, a ardelenilor — „Iovan Iorgovan” iar a muntenilor — „Meșterul Manole”. În „Miorița”⁷ e vorba de un complot: trei ciobani coboară cu oile de la munte: „Unu-i moldovan, / Unu-i ungurean / Și unu-i vrincean”, deci sînt românași tustrei, însă din provincii diferite. Dar ungureanul și cu vrinceanul pun la cale omorirea moldoveanului, care era mai bogat și mai dotat. Este eterna luptă pentru avere și pentru putere. (De-a lungul istoriei, chiar cele trei Țări Românești au tras, periodic, cite o bătălie între ele, dar astăzi nu se spune decît cu jumătate de gură, că nu-i frumos să afle străinătatea că noi, românii, ne-am mai și părut între noi, ca și cum nu erau destui turci, tătari,

Nostru Canalizator a fost acela de a ne canaliza atât spiritual cât și fizic. În acest sens, Măreția Sa Personal a imaginat un Măreț Plan de Înlăturare și Canalizare a Țării de la Carpați și Dunăre, Plan pe care l-a încredințat bărbaților de la nr. 2° înainte, să-l implementeze. Însă aceștia — cum era și de așteptat — nu se situau tot timpul la înălțimea misiunii, de aceea Arhitectul Vieții Noastre era nevoit să facă vizite lungi și dese („cheia marilor succese”) spre a da prețioase indicații, în urma cărora ce se construia ziua, noaptea se cărăma. Ca să o scoată totuși la capăt, constructorii mai zideau câte o soție, însă — cum spuneam — acestea veneau din ce în ce mai rar (din motivele menționate). Cum necum, câteva obiective tot au fost împlinite: avem, spre exemplu, Canalul Dunăre — Marea Neagră, al cărui principal aport la economia națională este că apa respectă sensul denumirii, curgând din Dunăre în Mare, iar nu viceversa. Cum adică — vei spune — se poate și invers? Se poate, adică era să se poată și tocmai aici aflăm contribuția originală, profund științifică a Ulțimului Nostru Canalizator la îmbogățirea teoriei și practicii canalizării, care îl desparte definitiv de Primul Canalizator¹⁾ (deși presupun că acum ei canalizează cot la cot Raiul Comunist). Ca să le scoată capitalismul din cap, Primul Canalizator a adunat toți contrarevoluționarii de la orașe și sate și i-a pus să sape Primul Canal. Dar contrarevoluționarii — că doar de asta se numeau așa — sâpind cam prea mult în partea eșină și cam prea puțin în partea danubiană, au dat Canalului o înclinație favorabilă pătrunderii Mării în Dunăre și de aici, mai departe, în Țară, ceea ce ar fi dus la restituirea Mării Sarmatice care, cum știm, era cam pe aici, pe teritoriul nostru. Sigur că noi ne-am fi mutat — după principiul vaselor comunicante — în locul lichidului deslocuit, fiind obișnuiți din moși strămoși să intrăm la apă. Dar Primul Canalizator s-a prins că la mijloc e un boicot și a sistat lucrările. De altfel, acțiunea de reeducare prin muncă reușise, cei mai mulți dizidenți murind la datorie, iar ceilalți, viii, erau și ei aproape morți. așa că nu mai prezentau nici un pericol.

Dragă prietene, cam atât, până la Scrisoarea a III-a. Nu aștept răspuns.

Nicolae TURTUREANU

* Scrisoarea I a apărut în *Cronica*, nr. 7, 1992.

¹ Vezi Garabet Ibrăileanu, *Spiritul critic în cultura românească*.

² Vezi Scrisoarea I, loc. cit.

³ 72 de ani mai târziu, a apărut o revistă cu același nume, dar cu un vesel renume, în criza de hirtie igienică de la noi.

⁴ Șoimii patriei — Copii realiști-socialiști, în vârstă de 3—5 ani, membri ai Organizației Revoluționare PIPICACA LA OLITA.

⁵ Vezi Scrisoarea I, loc. cit.

⁶ Sediul organelor locale de partid și de stat: prescurtat: CACAP.

⁷ Miorița — diminutiv al lui mioară — oaică tină de la vârsta de 1 an până la 2 ani (cf. DEX); animal pythic pe cale de dispariție; restaurant lacto-vegetarian unde se poate mânca pastramă de unie.

⁸ Adidași — singura parte a porcului, care nu făcea picioare, rămânând la dispoziția băștinașilor; încălțăminte de larg consum.

⁹ Bărbatul nr. 2 al Țării fiind Sinistra (Tovarășă de viață a Odiosului), numărătoare, la noi, se oprea aici; restul era Poporul.

¹⁰ Fînd născut în Birlad — Moldova, acest Prim Canalizator și-a luat pseudonimul Dej — un orașel din Transilvania —, ca să deruteze Siguranța Statului, care îl urmărea de mic copil; pe urmă a urmărit-o el pe ea.

APROPO DE TEATRUL „LUCEAFĂRUL” ...ECOURI LA O ANCHETĂ

Scrisoare deschisă d-lui George Macovei, directorul Teatrului „Luceafărul”

Intrucit încercarea mea (strict profesională) de a produce o discuție, în paginile revistei „Cronica”, despre Teatrul „Luceafărul” — discuție absolut firească într-un moment de prefaceri și de noi căutări ale colectivului artistic — v-a provocat, atât dv., cit și unor membri ai consiliului artistic, iritări inexplicabile și reacții neașteptate care au pus sub semnul întrebării dreptul unui critic și al unei publicații culturale de a comenta mersul evenimentelor și evoluția profesională a unei instituții artistice; intrucit aceste iritări și reacții s-au concretizat — cum bine știți — în suspiciuni și insulte exprimate verbal și în scris (gesturi de natură să altereze orice posibilă relație principială între mine, ca autor dramatic și critic, pe de o parte, și instituția dv., pe de altă parte); intrucit trei dintre semnatarii unui biletel penibil adresat redacției sint actori (Cristina Ciubotaru, Liviu Smintinică și Doina Iarcuczewicz), care, din 1975 încoace, joacă în spectacole scrise de mine câștigându-și, și prin acestea, existența și obținând succese ce le-au consolidat statutul artistic.

vă rog să luați notă de dorința mea fermă, exprimată în numele dreptului de autor, și să dispuneți scoaterea de pe afișul Teatrului „Luceafărul” a spectacolelor „Print și cerșetor”, „Harap Alb” și „Amintiri din copilărie”. Vă rog să înțelegeți că nu pot accepta ca pe texte scrise de mine să obțină succese și beneficii materiale oameni care ignoră elementare norme ale colaborării, ale respectului reciproc, ale conviețuirii „artistice” civilizate.

Neindeplinirea acestei cereri ar însemna sfidarea bunului simț, a moralei și a dreptului de autor. Sper că nu va fi nevoie să apelăm la intermedieri legale care să soluționeze această (hai să-i zic) relație dintre noi.

Ștefan OPREA

Faptul că folosesc acest mod de a intra în dialog cu dumneavoastră se datorează numai intervenției pe care ați avut-o în ultimul număr al revistei „CRONICA”, participând la ancheta inițiată de aceasta sub genericul: ÎNTREBĂRI CU ȘI FĂRĂ RASPUNS DESPRE TEATRUL LUCEAFĂRUL. Altfel, dacă declarațiile și părțile dumneavoastră vizînd existența mea ca persoană fizică și juridică s-ar fi redus numai la cercul dumneavoastră strîmt, de anturaj mai intim, așa fi tratat totul, cum am făcut-o de atîtea ori, cu îngăduință și toleranță (gura lumii slobodă...). Auzisem de multe ori că în diferite cercuri v-ați fi manifestat ostilitatea față de mine. N-am dat importanță unor asemenea zvonuri, după cum ați putut constata. Pentru mine rămîneau mult mai importante gîndurile temeinice legate de universul teatral, pe care uneori ni le împărtășeam, cu diverse ocazii, decît meschină agitație provincială. Îmi place să cred că vă amintiți cum, în repetate rânduri, am încurajat printre consacrații oameni de teatru (teatrologi) ideea că dumneavoastră vă apropiați tot mai mult de Teatru (și de teatru pentru copii) nu numai ca fiică a unor actori de faimă ai Iașului, ci ca filolog, persoană virtuală capabilă să transpuneți în planul creativității cunoștințele și plăcerea de a vă implica obiectiv, gîndeam eu, în viața scenică. Ca director și ca regizor eram conștientă de faptul că Teatrul poate evolua, în înțelesul cel mai bun al cuvîntului, numai dacă problemele lui ajung să preocupe o cit mai largă categorie de personalități din domeniul culturii și artei.

Iată de ce, domnișoară teatrolog, nu știu cum să înțeleg intervenția dumneavoastră din „CRONICA” despre așazisele informații transmise de presa ieșeană și de GARDA FINANCIARĂ (?) referitoare la încălcarea unor dispoziții legale la Teatrul „Luceafărul”, de care eu m-aș face vinovată și că... „unde-i lege nu-i tocmală”. N-aș fi bănuț că aveți interese, legături, cunoștințe cu și despre „informațiile” care circulă slobod pe teme atât de delicate. Experiența dumneavoastră de pedagog și psiholog nu v-ar fi îndemnat mai degrabă la o anumită reținere? Sau poate sinteti în posesia unei hotărîri luate de vreo „instanță”, de care eu nu am cunoștință, dar care v-a dat dumneavoastră deslegarea să blamați public pe cine „se cere” a fi blamat, după ureche, după bunul plac al cuiva, după simpatii și antipatii, după ceea ce numeam, altădată, spiritul de... clan (vedeți, n-am întrebuintat alt cuvînt)? Ori, cum se pot împăca cele două extreme ale relațiilor dintre noi? Să fie vorba numai de **duplicitate**, aceea molimă ce bîntuie prin partea locului, de nu-i mai găsește nimeni leacul?

Cum puteți, domnișoară teatrolog, îngloba activitatea de creație a unor oameni — în stiluri și tonuri amintind de etichetările de tristă amintire precum: „...N-au lipsit nici șovăielile (tovarăși!) nici rateurile(?)”. Au ajuns pe scenă și scenarii anemice... (care nu oglindesc transformările omului nou, socialist... unde-i eroul zilelor noastre, acel Făt-Frumos care...?). Culmea este că, în 1981, într-o altă dezbateră a revistei CRONICA, despre aceiași oameni și despre același colectiv de creație, aveți cu totul alte **constatări** (ca să vorbim în termenii lansați de fenomenul Gardă Financiară).

Pe toate scenele lumii, valoarea spectacolelor dintr-un repertoriu, ce parcurge o anumită perioadă de creație, sigur, se diferențiază. Avem de-a face cu o infinitate de nuanțe. Nu contestă nimeni acest lucru. Dar de aici și pînă la concluzia că „...În ultima perioadă...”. Dacă ultima vreme înseamnă la dumneavoastră, stimată domnișoară Bălănescu, anul de cînd am revenit și am și plecat de la conducerea Teatrului „Luceafărul” — iată care a fost repertoriul acestei insti-

tuții: SINZIANA ȘI PEPELEA de Vasile Alecsandri, spectacol conceput pentru aer liber, pe o platformă special amenajată, în fața teatrului (regie — Constantin Brehnescu, scenografie — Vasile Jurje, muzică — Dorina Rusu); VASILACHE ȘI MĂRIOARA de Bogdan Ulmu (spectacol de autor), VRAJITORUL DIN OZ de Bogdan Ulmu (scenografia — Vasile Jurje, muzica — Dorina Rusu); CABARETUL PĂPUȘILOR (I și II) — un spectacol ce îmi aparține, colaj de poezie, muzică, momente umoristice; ALA-BALA, scenariu și regie Natalia Dănăilă, scenografie — Constantin Brehnescu, muzică — Anda Tăbăcaru (spectacol cu care Teatrul „Luceafărul” a participat la Festivalul internațional de la Mistelbach — Austria (octombrie — 1991), CICA UN SULTAN ODATA — spectacol aparținînd Maestrului Ion Lascăr, OCHIUL BABEI, spectacol în regia și scenografia lui George Macovei. În aceeași perioadă au fost reluate și repuse în circuitul repertorial, următoarele reprezentatii: PINOCCHIO, MAGAZINUL CU JUCARII, ALBA CA ZĂPADA, MARY POPPINS, FRUMOASA DIN PADUREA ADORMITA, PUNGUTA CU DOI BANI, CAPRA CU TREI IEZI, SCUFITA

Scrisoare deschisă

D-rei Conf. univ. dr.

Sorina Bălănescu

ROȘIE, NEAMUL SOIMAREȘTILOR, AMINTIRI DIN COPILĂRIE, HARAP ALB, CHIRIȚA ÎN IAȘI, PRINT ȘI CERȘETOR, BALTAGUL etc. În care dintre aceste spectacole, stimată domnișoară Bălănescu, se fac atât de categoric simțite șovăiala, rateul, automulțumirea etc.? Cît privește respingerea ecourilor critice la care vă referiți, iertate să-mi fie, domnișoară teatrolog, următoarele observații: Nu mai trăim în lagărul socialist, nu mai avem plinare ideologice și direcționări proletcultiste. Toate acestea au fost aruncate la groapa cu rateuri ale istoriei. Critica de artă nu-și poate aroga dreptul de a da dispoziții (nu fixează sarcini de producție), nu întocmește procese verbale de amenzi pentru netraducerea în fapt a „indicațiilor”. După înțelesul meu, critica de artă (literară, plastică, teatrală, muzicală, cinematografică etc), în cazul cînd ea se ridică la un nivel de creație autentică, este o stare manifestă a spiritului, perpetuu căutătoare de criterii valorice, de absolut, stimulative a tot ceea ce numim emulație, libertate a cugetului în acord cu simțirea. Ori, nu trebuie să fiți supărată pe mine și să mă denigrați public pentru că ecourile critice pe le-ați transmis în eter n-au ajuns a se întîlni cu aspirațiile mele profesionale. Vă rog, domnișoară Bălănescu, dacă stă în puterea dumneavoastră, lăsați-ne șansa libertății de creație, nu ne reduceți în contextul absurd al lecțiilor de estetică marxist-leninistă. Orice reformă se poate înfăptui (mai ales în lumea teatrului) dacă **Om**ul va fi lăsat să dorească mai mult de la viață și dacă, pentru aceasta, acea nălucă a discriminărilor de orice fel va dispărea, nu pentru a se întoarce, doamne fereste, sub o altă mască.

Rămîn a dumneavoastră colaboratoare neduplicitară, cu stimă,

Natalia DANAILA

regizor de teatru (de păpuși și marionete)
14 mai 1992

Atmosfera din interiorul teatrului „Luceafărul”

este minunată

Trebuie să recunosc că fac parte dintre aceia care n-au considerat oportună această anchetă*. De ce? În primul rînd e greu să spui cît de binevenită a fost revenirea fostei directoroare (pentru nici măcar un an!) și cît de utilă este instalarea noului director (după numai o lună!).

La fel de năucitoare mi se pare abordarea unor oameni detașați de laboratorul teatrului nostru; de unde cunosc dinșii problemele interne ale instituției — cînd acestea nu le sînt clare (încă) unora dintre angajați? În primul paragraf al casei semnate de către Ștefan Oprea în numărul trecut (pag. 13) se spune: „Orice schimbare dă naștere la comentarii. De tot felul: unele la obiect, altele — cele mai multe — amatoristice”. Ciudat cum realizatorul anchetei a sporit rîndul sentințelor „amatoristice”, solicitînd părerea unor oameni care nu au trecut de ani de zile prin teatru și, deci, nu cunosc realitățile prezente. Așa se face că distinsul doctor Ion Hurjui atribuie scenografia spectacolului realizat după textul său lui Constantin Brehnescu (cînd ea a fost realizată de către George Dorosenco!) Și tot din această cauză delicata regizoare Anda Tăbăcaru consideră că demiterea fostei directoroare s-a datorat „mediocrităților” (din teatru) cînd ea a aparținut prefecturii ieșene. Să nu mai vorbim de pledarea inutilă pentru colaborarea „teatru-învățămînt artistic” (relație care n-a încetat nici o clipă, încă din prima zi a înființării secției de actorie-păpuși la Iași; în plus, 9 studenți sînt

chiar angajați în teatru, deci și remunerați!)

Ca om care am fost invitat să montez în Iași, pentru prima oară, de către doamna Natalia Dănăilă (acum cinci ani) și care am fost angajat în teatru (acum un an și jumătate) de către domnul Nichita Danilov, pot să afirm că vîd deja în actualul conducător al instituției, energicul și pasionatul George Macovei, un director ideal. Și vreau să anunț, cu mina pe inimă, că atmosfera din interiorul teatrului Luceafărul este minunată. Și ne vom strădui s-o păstrăm minunată — dincolo de tot ceea ce se scrie, se șoptește pe la colțuri și se pronostichează din afară.

Și o ultimă precizare: clădirea a fost reparațată, recent, prin documente oficiale, în **exclusivitate**, teatrului Luceafărul; nu vîd de ce ea ar trebui să găzduiască cursurile Academiei de Artă. Nici studenții de la secția Actorie (dramatic) nu-și țin cursurile la Teatrul Național, tot așa cum nici cei de la Facultatea de Păpuși din București nu învață în teatrul Tîndărică!

Bogdan ULMU

regizor la Teatrul „Luceafărul”

*) Nota redacției: Este vorba de ancheta „Întrebări cu și fără răspuns despre Teatrul „Luceafărul”. („Cronica” nr. 9), la care autorul, deși nu o consideră oportună, participă totuși... post festum.
12. 05. 1992

Cum
ne
învîrtim
în
jurul
cozii

Prozatorul Florin Sicoie despre al cărui debut cu romanul **Herbert** (1988) s-au spus lucruri foarte bune, unele chiar entuziaste, este prezent în librării acum cu o carte surprinzătoare **Tratat asupra cozii** (Editura Fundației Culturale Române, 1992), numită impropriu „roman-pamflet”. Nu e nici roman, nici pamflet; e un eseu despre o realitate istorică, o încercare asupra unei „stări” a societății, permanent prezentă, cu originea „pierdută” în acel timp tenebros al nașterii omenirii”. Sigur că textul e scris cu mijloacele prozatorului, eseu neavînd veleitățile unui studiu sociologic; analiza are însă un caracter sistematic, libertățile stilistice pe care și le ia autorul sint rare, ficțiunea e cu și absentă, structura epică e subțire. **Tratat asupra cozii** este cartea unui prozator indiscutabil talentat și se vrea „o minimă formă de protest împotriva unei hidre pe care n-o satură decît risipa de timp, și care se numește coadă”. Nici mai mult, dar nici mai puțin decît atît.

Fiind un eseu, iar nu un roman, cartea solicită din partea cititorului mai mult judecata „adevărului” decît a calității „scriiturii”; altfel spus, lectura se desfășoară în sensul delimitării/asumării aserțiunilor eseistului și nu în cel al „frumosului” ori

„plăcerii” textului epic. Astfel, surprinde o primă afirmație care întoarce un adevăr ce părea inatacabil: „Coadă reprezintă, în istoria omenirii, o primă formă de structurare și un element civilizator: înainte de coadă n-a fost nimic”. Deci n-a fost, la început, cuvîntul? Înainte de a se civiliza prin ordonarea într-o coadă a trebuit să existe cuvîntul respectiv; altfel, coada e specifică mai ales turmelor, fie ele de dinozauri, de mioare sau de **homo habilis și homo erectus**. Dar altul este viciul fundamental al analizei lui Florin Sicoie. El afirmă că benefica/blestemata coadă s-a alcătuit totdeauna „sub un singur stîndard: cel al supraviețuirii”. Nu poate fi adevărat decît dacă citim și înțelegem termenul în două feluri: supraviețuire și supra-viețuire. Și iată de ce. În definiția „conceptului de coadă” se spune: „formă de organizare apolitică a unui grup multirasial și multisocial”. Dar coada e **apolitică**, poate, numai dacă o concepem ca pe o condiție, derizorie e adevărat, a supraviețuirii. Altfel, exemplele „politizării” cozii nu lipsesc: ce va fi fost, deci, coada de la microfonul Televiziunii Române Libere în serile lui decembrie '89 decît un reflex al dorinței de supra-viețuire? Miza supraviețuirii, pe de o parte, plasează coada în jocul vieții și al morții: într-un deșert de cenușă. Cealaltă miză, a supra-viețuirii, asază coada în jocurile Puterii: pe viață și pe moarte, cum s-a văzut. Coadă e, în acest caz, **politică** atît prin alcătuirea sa (se stă într-o ordine ierarhică), cit și prin efectele sale (se urcă trepte, se dobîndește putere).

Dar poate că toată această discuție în jurul cozii are o turnură prea serioasă, pe care autorul nu știe dacă a dorit-o; în fond, el se joacă liber pe un teren și cu un subiect neexplorat, oferind definiții inspirate ieșite din tășul ironiei, sondînd trecutul, legăturile care nasc și perpetuează coada, spunînd cîte ceva despre prezent și făcînd proiecte de viitor: orice am face, de coadă nu scăpăm: „În vremea revoluțiilor, singurul criteriu de diferențiere a cozilor este speranța. În faza de început a mișcărilor care duc, de regulă, la schimbarea unui

sistem, oamenii au foarte multă răbdare și visează nerușinat de mult la viitor. După cîteva luni, mătăind la cozi, sub acoperămintul revoluției victorioase, speranța nu mai există. Apăsarea brutală a realității nu mai îngăduie nici un fel de vis”. Dar să nu disperăm; toată lumea a stat la coadă, de la Thucydides la Procopius și de la Jules Michelet la Alexandru Ivăsiuc (cum ne învață **Addenda** cărții), așa încît nu ne rămîne decît să ne resemnăm și să scriem conștiințioși istoria cozii contemporane pentru cozile urmașilor noștri în veacul veacurilor. Cartea lui Florin Sicoie depune mărturia noastră pentru viitorime: ne-am procopsit și-am inventat o coadă pentru (ne)liniștea noastră cu care contribuim substanțial la milenara istorie și la viitorul de aur al cozii. Aferim!

Ioan HOLBAN

Const. TOFAN :

„Nud”

intră cine vrea, rămîne cine poate...

Totul incită și intrigă

O ședință inedită a Cenaclului literar „Junimea” a fost cea cu nr. 253, în cadrul căreia s-a citit... teatru. A avut acest curaj, în condițiile unei inflații de poezie la „Junimea”, Șerban Alexandru (pseudonimul lui Mirel Cană, redactor la Editura „Junimea”), care, prin vocile lui Bogdan Ulmu (regizor la Teatrul „Luceafărul”), Gigi Șvaiței (actor la același teatru) și Lorelei Vasiliu (ziaristă la „Monitorul de Iași”), a oferit asistenței fragmente din piesa „Gaura neagră”. Adevărul e că s-a aplaudat după lectură, ceea ce nu-i un lucru de ici de colo, la Casa Pogor. În continuare protagonistul serii a propus cititorilor romanul „Zgomotul de fond”, apărut recent la Editura „Junimea”. Atît despre fragmentul dramaturgic citit, cit și despre cartea amintită a vorbit dl. Nicolae Crețu (director al Editurii „Junimea”), care, printre altele, a spus că în „Zgomotul de fond” totul intrigă și incită, fiind una din aparițiile remarcabile scoase de editura ieșeană. Referindu-se la propria sa carte, dl. Mirel Cană (Șerban Alexandru) a menționat că „este greu să vorbești despre o carte deja moartă. M-am detașat total de ea. E un drept acesta și o obligație”. În final, autorul n-a reușit să-și vîndă decît o singură carte, fapt justificabil, să zicem, prin preț (210 lei). Singurul cumpărător: dl. Constantin Parascan. În debutul serii, dl. Dan Jumară (muzeograf la Casa Pogor) a prezentat cîteva aspecte ale vieții și activității „nașului” Junimii, Theodor Rosetti, de la

nașterea căruia s-au împlinit 155 de ani.

Următoarele momente junimiste din perioada 30.04—15.05'92 au fost festive, dar nu festiviste. Ședința 254 s-a desfășurat la Casa memorială „G. Topirceanu”, cu prilejul împlinirii a 55 de ani de la moartea poetului. Au fost prezenți pe data de 7 mai '92, în str. Ralet, scriitori și actori din Iași și Chișinău, oameni politici, membri ai Societății „Junimea”. Pe George Topirceanu l-au evocat dl. prof. univ. Ion Apetroaie și dl. prof. Ion Arhip, seara încheindu-se cu gustări și păhăruțe, desigur după recitalul actorului Dionisie Vitcu și al unei trupe de studenți de la Academia de Arte „George Enescu”. A doua zi, la Cimitirul „Eternitatea”, a avut loc un Recviem „G. Topirceanu”, slujba de pomenire fiind oficiată de preoții C. Barnea și C. Andrei. Ambele acțiuni au fost sponsorizate de S. C. „Corola”.

În momentul predării acestui material abia se stinseseră ecourile tradiționalei „Sărbători a liliacului”, care a avut loc pe 10 mai, la Casa Sadoveanu, și urma să se desfășoare ședința nr. 255 a Cenaclului literar „Junimea”, în cadrul căreia Val Condurache avea să-și lanseze volumul de versuri: „La belle époque”, iar Cristina Popescu avea să citească poezie, invitați fiind Nicolae Crețu, Adi Caraulleanu, Doina Deleanu și Ioan Holban (joi, 14 mai, ora 17, Casa Pogor), și comemorarea a 345 de ani de la moartea cronicarului Grigore Ureche, printr-o evocare a d-lui prof. univ. dr. Al. Andriescu (vineri, 15 mai, ora 16, Casa Dosoftei). Sponsorul... săptămînii: cotidianul „24 : ORE”.

JUNIMIST

caietul de notițe

acestui. Cu atît mai mult cu cit i se oferă, indirect, șansa unei analize componențiale în formă de enciclopedie care examinează atît **selecțiile contextuale** cit și **selecțiile circumstanțiale**. Nu lipsesc nici referirile la semiotica lui Peirce. Cum un text este emis pentru cineva care-l actualizează, competența destinatarului nu va fi în mod necesar aceea a emitențului. Pentru a-și organiza strategia textuală, un autor trebuie — după opinia lui Umberto Eco — să se refere la o serie de competențe care conferă conținut exprimărilor pe care le folosește. De aceea un text este, de fapt, strategia ce constituie universul interpretărilor sale. Unul dintre capitolele acestei valoroase lucrări se intitulează „**Niveluri de cooperare textuală**”. Se insistă aici asupra faptului că un text este un artificiu sin-

tactico-semantico-pragmatic a cărui interpretare prevăzută face parte din propriul proiect generativ. Interesantă disocierea între **topic** (fenomen pragmatic) și **izotopie** (fenomen semantic). Topicul este un instrument metatextual, o schemă propusă de cititor, o ipoteză, iar izotopia — un nivel de coerență interpretativă. În diferite cazii, izotopia ar avea funcții de dezambiguizare transfrastică sau textuală. Despre **structurile narative**, semioticianul a scris cîteva pagini strălucite. Definind „lumea posibilă” drept un construct cultural (ansamblu de indivizi înzestrați cu proprietăți) face următoarea clasificare: lumea fabulei, lumea personajelor fabulei, lumea prezviunilor cititorului.

Lector în fabula — instrumentul de lucru al tînărului exeget.

George BĂDĂRAU

LUCIAN
ALECSA

Orașul de gips

Urmez o stradă cunoscută
întilnită foarte des în visele mele
pietonii acestei străzi îmbătrînesc de copii
din oră în oră
trece huruînd un tramvai de fier
și-i calcă
stau înșirați asemenea mărgelilor pe ață
pun în mijlocul străzii un păianjen
pentru foamea neagră a morții

Soarele și luna
frec posomorîți pe cer

Dragostea mea e făcută din toate patimile
pentru fata călăului
Noaptea
văd chipul ei chirchit
deasupra ghilotinei
conversînd cu Iuda
furtuna-i smulge ochii din loc
sufletu-i protestează în haos

În dezordinea aceasta
cu trudă
sunetul unui clopot
ar fi în zadar să-mi alunge iubirea

Poem utopic

Starea ta spre aproape
este departele ochi al zeului
care înecă un orizont
cu punct cu tot
înainte și înapoi
îmi întorc privirea
un joc al măștilor
un vultur înzăpezit
îmi bea cafeaua
trage din țigară
și mi scrie pe trup un poem despre moarte

Dezbracă-mă de zale preacredinciosule scutier
m-am girbovit am îmbătrînit
m-a zdrobit armura coclită
sub care doar o inimă bate
din cele șapte inimi ale ei
Vezi pe ce cruce a fost răstignită
scumpa noastră Domnița Hymera
și la ce auto-dafe a fost supusă înainte
de asta

Retează-mi capul
nu mai suport asediul conștiinței de fast fals
Așează-l la loc de frunte
într-o selectă rezervație de lujeri

Aproapele meu
Fii impietrit la căderea nopții
pe mine în giulgiu du-mă la capătul vieții
pină unde fi-voi la fel în Credință

Cit de mult am dorit să te văd dormind
în icoane
cu ochii la cer
cu sfori de lumină legată de grilele morții
Pasărea neagră respiră gîndul tău amirosînd
a polen

Tirindu-mi pletele și barba de Crist
inima mea tremurînd scheaună
și se desface în spumă roșie
stîngînd și sorbindu-ți ca o limbă de
foc forme
trupul meu palid așteaptă răstignit în
nepăsare
vin vulturi și se intruptă din el
acru răvășit șuieră peste păcatele noastre
ninge cu emoții și cu lacrimi înghețate de cer

Din volumul ORAȘUL DE GIPS, în curs
de apariție la Casa de Presă și Editură
CRONICA

UMBERTO ECO —

Lector în fabula

Cunoscutul semiotician italian Umberto Eco sintetizează cercetările sale în volumul **Lector în fabula**, lucrare de referință în literatura de specialitate. Pentru a actualiza structurile discursive, Cititorul Model confruntă „manifestarea liniară” cu un sistem de coduri și subcoduri. Tocmai de situarea acestuia în povestire se preocupă, în mod deosebit, exegetul. Concluziile sale s-au cristalizat în urma unor studii profunde din formalistii ruși, lingvistica structurală, Jakobson, Barthes, estetica lui Luigi Pareyson. Desigur, logicienii l-au condus la relevarea „lumilor posibile” ale textului. Cititorul participă la generarea

Fiind primul din România care, în 1969, a dat semnalul organizării festivalurilor teatrale, Teatrul Tineretului din Piatra Neamț — după ce intrerupsese, timp de citiva ani, această tradiție — a ținut să-și respecte statutul de pionier și în internaționalizarea instituției festivaliere: așa s-a făcut că, la începutul acestei splendide luni de primăvară, s-a desfășurat, în orășul dintre munți, o ediție originală a festivalului: originală prin caracterul ei cu adevărat internațional. Au participat, la Piatra Neamț, mai multe trupe străine decât românești și chiar dacă ele nu au fost dintre cele mai cunoscute — care dau tonul mișcării teatrale — pe plan mondial — au fost, totuși, din țări cu bună tradiție teatrală, precum Suedia, Italia, S.U.A., Lituania, Ungaria. Acestea li s-au alăturat trupe artistice din țările teatrele bucureștene „Bucureștenii”, „Nottara”, „Levant” (compania particulară a actriței Valeria Seciu) și „Tândărică”. Teatrul de stat din Sibiu, Teatrul Național de stat din Bălți și, evident, teatrul organizator. Nu cunoaștem criteriile după care s-a făcut selecția participanților, dar, judecând după faptul că festivalul n-a avansat o anume idee — tematică sau estetică — în jurul căreia să se adune spectacolele invitate, presupunem că n-au existat criterii prestabilite. De aici și o anume eterogenitate de genuri, stiluri, valori etc. care a întărit caracterul de inedit al manifestării. Din declarația d-lui Nicolae Scarlat, directorul festivalului, reiese că au fost invitate acele teatre (din străinătate) cu care s-a putut stabili relații prin cunoștințe și prieteni și că reperoriul festivalului a fost alcătuit pe baza materialelor primite și a videocasetelor. Pentru o ediție de început, organizată în condiții materiale extrem de grele, procedul și rezultatele lui sînt, firește, de acceptat. La o adevărată internaționalizare și a căștigarea unui prestigiu în lume se va putea ajunge însă numai printr-un statut ferm al acestei manifestări, prin selecții riguroase, conforme cu un program estetic unitar.

Din țară au participat două dintre cele mai bune spectacole bucureștene ale momentului: „Visul unei nopți de vară” de Shakespeare, în splendida viziune regizorată a lui Liviu Ciuleș — de capodoperă scenică, un model de abordare modernă a unui text clasic, o lecție de descoperire a esențelor prin procedee regizorale aparent foarte simple, în sfîșit, o varietate a artei teatrale — și „Sinecigajul” de Nikolai Erdman, în regia echilibrată a debutantului Cornel Mihălache și în interpretarea extraordinară a lui Horațiu Mălăele. Ambele spectacole s-au aflat, toamna trecută, nu doar pe afișul, ci și în palmareșul Festivalului Național „I. L. Caragiale”, prezenta lor repetată într-o manifestare festivalieră fiind justificată de valoarea lor teatrală.

Credem că directorul festivalului, regizorul Nicolae Scarlat, a avut, totuși, în vedere un criteriu predominant în maniera de selecție a spectacolelor din țară: criteriul regizorului — bun: așa se explică prezența pe afișul menționat a unor nume ca Liviu Ciuleș, Cătălina Buzoianu, Iulian Vlaș și, evident, Nicolae Scarlat. Cătălina Buzoianu ne-a oferit spectacolul ei de la „Tândărică” — aflat de bine primit de public și de critică — „Dialoguri după Ursula”, esențelor nu numai prin textul atît de special al supra-realizării (avant la lettre) Ursula, ci și prin viziunea regizorului în care fantasticul și absurdul, umorul și gravitatea se împletesc într-o imagine unică, de un dinamism (interior) tulburător. Actorul Dan Păun, aflat în centrul acțiunii scenice și purtătorul personajului în două planuri — unul real și altul oniric — realizează o adevărată performanță artistică. Scenariul folosește trei texte muzice — „Pînă și Stamate”, „Fuchsiada” și „Făbulă” — topele într-un fluid oniric în care imaginile par niște proiectii în cheie absurdă, pe care eroul unic le creează și le manipulează după o logică aparent abracadabrantă în care personalul spitalului se amestecă —

într-un adevărat delir al imagini și mișcării — cu personaje de coșmar concretizate în marionete; efectul este fascinant, conferind spectacolului o atmosferă halucinantă. Inventivitatea Cătălinei Buzoianu traduce viziunea stranie a scriitorului într-o expresie scenică de mare plasticitate și ritmică — o adevărată explozie de forme și culori în care sensurile subtile nuanțează fraza și cuvîntul, pretinzînd o specială disponibilitate și inteligență a spectatorului.

O noutate absolută a constituit-o prezența în Festival a Companiei particulare „Levant” — teatru aflat la primul său spectacol: „Angajare de clovn” de Matei Vișniec. După ce montase piesa la Iași, la studioul Teatrului Național, regizorul Nicolae Scarlat a reluat-o la numita companie particulară. Excelent cunoscător și iubitor al

muzicanții ambulanți și cerșetorii proveniți din marea aristocrație rusă care a invadat Apusul. O prăbușire tragică exprimată cu mijloacele vesele ale operetei, tulbură conștiințele spectatorilor contemporani, care au fost martori la uriașă lucrare a istoriei.

Spectacolul pune în lumină virtuțile actoricești nebanuete. Este pur și simplu incitant să le urmărești evoluțiile complexe, de la proză la dans (se dansează polcă, bolero, can-can ș.a., cu o splendidă siguranță și degajare) și apoi la arii din operete („Liliacul”, „Singe vienez” ș.a.). Cuceritor este Const. Gheneșcu (Contele Charme), aflat într-o continuă explozie de cîntec și ritm, fără a neglija replicile și fără a arăta oboseală, astfel încît, în final, să fie cupabil a schimba cheia jocului în tristețe și durere, rostind sfîșietor replica muzicantului

Nu în ultimul rînd trebuie subliniată contribuția deosebită a Brîndușei Mircea care semnează coregrafia — compartiment de aleasă frumusețe și rezistență al spectacolului.

Din păcate nu ne rămîne loc să ne referim și la alte spectacole — de pildă la cel al studen-

tival, oricît de bun, nu-și atinge scopul, iar cei trei-patru profesioniști cîți ne-am aflat la fața locului (invitați direct sau indirect) nu am putut umple golul care s-a făcut simțit. Abia în ultimele două zile și-au mai făcut apariția cîțiva — puțini! — critici.

Festivalul internațional de teatru

Piatra Neamț — mai 1992

Intrarea Europei în România!

dramaturgiei lui Vișniec, regizorul a căutat o altă cheie pentru noua montare. Spectacolul ieșean era grotesc și tragic, învăluit însă într-o caldă umanitate și compasiune. Noua viziune e mai rece și mai „rea”; relațiile dintre personaje sînt aspre, dure, demitizarea clovnului fiind dusă la extrem. Rămînem adepții primei variante.

După „Visul unei nopți de vară” — apogeul valoric al Festivalului —, s-a distins spectacolul teatrului gazdă cu piesa lui Gombrowicz „Opereta”, în regia lui Cristian Pepino, scenografia lui Dan Jitianu și costumele Cristianei Pepino. Trupa teatrului din Piatra Neamț revine, cu acest spectacol, la ideea spectacolului de echipă care i-a adus atîtea succese în trecut. Deși are cîteva virfuri incontestabile (Constantin Gheneșcu, Corneliu-Dan Borgia, Cornel Nicoară, Ion Muscă), spectacolul impune prin coerența, unitatea de stil și ton a ansamblului, în care toți actorii nu contribuie remarcabile, cîntînd, dansînd și rostînd replicile de proză cu o adevărată cuceritoare.

Comedie în tușă grotescă, piesa lui Gombrowicz e de o mare originalitate, de un inedit șocant. Autorul e obsedat de ideea că forma operetei e una din cele mai fericite care s-au creat vreodată în teatru. „În idiotenia ei divină, în scleroza ei celestă, în minunata ei aspirație spre cîntec, dans, mimă, mască (opereta) reprezintă pentru mine teatrul perfect, perfect teatral” zice autorul. Dar el n-a ales această „formă atît de frivolă” pentru a o înzestra și completa cu gravitate și durere, pentru a introduce drama în tiparele ei „fără a-i altera sfînta prostie”; a folosit masca operetei, dar în spatele acesteia a făcut să simțim patosul și singurările istoriei, vrînd să ne arate „chipul strîmb al omenirii” contorsionat de dureri comice. Și totuși, cîtă seriozitate transpare din această paradă a unei clase (aristocrația) obsedată de forme, de mode (istoria omenirii se confundă cu istoria modei în această ciudată viziune a lui Gombrowicz). Aristocrația se prăbușește din propria-i vină, lovită de propria-i pasiune pentru forme, și ceea ce o deosebește de clasele de jos e tocmai ridicolul goanei după modă, după convenții șubrede, exprimate în îmbrăcăminte, limbaj, relații interumane etc.

Spectacolul e viu, vesel, debordant, plin de fantezie, de ritm, de coloratură grotescă. Comedia nestăvilită trece însă treptat în gravitate, istoria își scrie cu duritate paginile pe costumația evasicarnavalescă a unei lumi în stingere. Aluziile la evenimintele din ultimele două secole sînt clare. Apar personaje identificabile cu ușurință (Hitler, Stalin), apar

lui ambulant: „Am fost și noi cineva!” Actor cu deosebită forță expresivă, Cornel Nicoară (Contele Hufnagel) marchează excelent evoluția dictatorului (de la Hitler la Stalin), într-o imagine care infioară. Prezență agreabilă, spiritualizată, Ion Muscă îl poartă cu eleganță — pe poante, parcă! — pe Maestrul Flor, cel care dictează moda anticipînd mersul istoriei. Substanțială e și pasta personajelor interpretate de Corneliu-Dan Borgia (Principele Himalaj), Liviu Timus (Profesionistul), Romeo Tudor (Vladislav), Oana Abu (Principesa Himalaj).

Mitică POPESCU, Valentin URITESCU, Alexandru BINDEA în spectacolul „Angajare de clovn”

ților din Malmö („Vrăjitoarele din Salem”), al căror profesor este regizorul român Radu Penčulescu — sau la cel al păpușarilor americani. Spunem doar că ele au fost momente bune ale festivalului, alături de multe altele.

O absență de neînțeles — premieră absolută în sistemul nostru festivalier: critica de teatru. Cauzele nu le cunoaștem, le bănuim doar. Fără critici un fes-

tușă și cu mai puțin bune, putem conchide că Festivalul a deschis o cale pe care sperăm să mergem cu mai multă hotărîre: internaționalizarea mișcării noastre teatrale. Și dacă tot ne place să spunem, la fiecare pas, cît sîntem de dornici să intrăm în Europa, hai să spunem — fie și de dragul jocului de cuvinte! — că, de data aceasta, Europa a intrat în România!

Stefan OPREA

Intrarea României în Europa... prin Augsburg

Augsburg, veche cetate romană în Bavaria... Augsburg, oraș german amintind de strălucirea Romei, de Augustus... Optimiștii afirmă că Augsburgul e cel mai frumos oraș din lume. Pesimiștii se tem că poate fi așa... Orgoliu sau adevăr? Aici, vreme de o săptămîna, s-a auzit distinct vocea României. S-a intîmplat astfel la Universitate unde oameni de știință români au semnat un protocol de înfrățire între Alma Mater ieșeană și tînăra universitate din Augsburg. S-a intîmplat apoi la conferințele pline de vervă și imprevizibil ale lui Mircea Dinescu și Ioan Alexandru, la intervențiile profunde și compănite ale profesorilor Alexandru Călinescu, Dan Mănuca... În Sala Romană a Galeriei Karstadt mii de vizitatori s-au întîlnit cu ceva ce este numai al nostru: un mod particular, sensibil de a vedea și interpreta miracolul vizibilului, al naturii. Expoziția Dan Hatmanu, Constantin Radinschi, Eugen Mircea, icoanele tinere pictorițe din Piatra Neamț, Mariana Păpară au dovedit, cred, că prin artă am fost și vom fi întotdeauna europeni.

Farmecul baroc al clădirilor l-am întîlnit la tot pasul, dar gîndul m-a purtat mereu spre interiorul galeriei unde artiștii ieșeni arătau cu siguranță o altă față a lumii. Poezia anotimpurilor, pitorescul unic al Iașului, i-au făcut pe localnici să exclame de multe ori: minunat! Într-adevăr minunat! În ceasuri de tihnă puținii credincioși trec pragul Domului, al catedralei, al Bisericii evanghelice unde se află mormîntul Sfîntului Ulrich... Liniștea picură din candelabrele imaginare și învaluie totul în istorie de lumină... De aceea mi s-a părut uneori că trăiesc atmosfera de la Trei Ierarhi, de la Sfîntul Nicolae Domnesc, de la Agapia, Neamț sau Voroneț. Dumnezeu e egal pentru toți și pentru el punctele cardinale au o altă semnificație. Crucea adună în simbolică gestului simplu nordul și sudul, estul și vestul. Termenii credinței formulează altfel imperatiile politice ale zilei.

La Augsburg auzi deseori vorbă românească. O rostesc germanii reîntorși în patria strămoșilor lor, o vorbesc oamenii plecați în căutarea altei patrii care nu va fi niciodată a lor. Alții, români din ambele categorii preferă însă să tacă. M-am întrebat dacă o fac dintr-un complex sau se simt atît de departe sufletește de acasă încît preferă o protecție tăcere. Am întîlnit un român care, fără să vorbească, vorbea totuși... Cînta românește. Punea suflet în cîntecul lui dar trecătorii, prea grăbiți sau doar indiferenți,

nu-l auzeau și sunetul bănuților aruncați în cutia acordeonului nu se făcea auzit.

● Vocile României... voci ale unor împliniri dar și ale unor dureri reale, voci ale unor dureri care ar trebui, poate, să le ștîm doar noi. Poate că ar trebui ca atunci cînd primești și cel mai generos ajutor să te gîndești la o vorbă veche și înțeleaptă: ajută-te singur! Mii de oameni s-au perindat în zilele acestui început de mai pe la expoziția de artă de la Karstadt, pe la standul românesc de la tirgul anual AFA. Am arătat ceva, puțin poate, din ceea ce spiritul nostru creator înfăptuiește acum. Limbajul a fost direct și, se pare, a convins că putem deveni parteneri egali... O egalitate deseori clamată, rareori acceptată...

● Strada e plină de culoare și de mișcare. Oamenii se relaxează la un pahar de bere, fac cumpărături, par fericiti. Oare chiar sînt? Nu-i frămîntă nimic? Ștîm despre Augsburg că e un oraș curat ca un pahar de cristal. Acum e invadat de gunoaie. Am nimerit prost. De cîteva zile s-a declanșat greva lucrătorilor din salubritate. Tramvaiele, autobuzele, avioanele nu merg nici ele. E vorba tot de o grevă. Germanii nu mai vor să plătească impozite pentru ajutoarele țărilor din est. Din nou, cum se vede, sînt aduse în discuție punctele cardinale... Și nu numai ele...

● Se spune despre Augsburg că este orașul muzeelor, al muzicii, al galeriilor de artă. Aici s-a născut Leopold Mozart, tatăl genialului Wolfgang Amadeus... Aici a trăit și a creat Holbein... Orice plimbare pe Maximilianstrasse e o călătorie printr-un compendiu de istorie a artei. De la gotic la baroc, de la baroc la rococo... Iată o clădire interesantă: e Weberhaus, o casă veche de cîteva secole, o casă amintind trecătorului că Augsburgul a fost întotdeauna un oraș înfloritor prin comerț, o placă turnantă între nord și sud, est și vest. Puncte cardinale...

Revenim în spațiul expoziției Dan Hatmanu, Constantin Radinschi, Eugen Mircea, Mariana Păpară... Regăsim aici lumea noastră, lume deschisă spre ceilalți. Cine a vrut să ne cunoască cu adevărat i-a trecut pragul. N-au fost deloc puțini. Este acesta semn sigur că primul pas a fost făcut... Ca și locuitorii Augsburgului ieșenii se împart în două categorii: optimiști și pesimiști. Optimiștii afirmă că Iașul este cel mai frumos oraș din lume. Pesimiștii se tem că așa este...

Valentin CIUCA

Cauza morții — cauza vieții —

Două fecioare au fost date neamului omenesc: una a fost cauza morții, cealaltă cauză a vieții; căci prin Eva a venit moartea, prin Maria viața.

Fiica a ridicat-o pe mama căzută, căci mama era acoperită de frunzele rușinii, și fiica i-a țesut și i-a oferit veșmintul măririi.

În locul aceluia fruct amar, pe care Eva l-a luat din pom, Maria a oferit oamenilor fructul dulce, și, iată, întreaga lume este înviorată de fructul Mariei.

Pomul vieții, ascuns în mijlocul Paradisului, a crescut în Maria, și înălțându-se din ea, a acoperit întregul pământ cu coroana lui protectoare și a oferit fructele sale celor apropiați și celor de departe.

(Sfântul Efreim Sirul + 373)

MAMA A BISERICII

Sfânta Fecioară Maria este Mama Capului Bisericii, deoarece ea a contribuit, pe plan fizic, ca mamă, pentru a da existență Capului, Fondatorului Bisericii, Isus Cristos. Însă, pronunțând fiatul ei (fie mie după cuvântul tău), Maria nu devine numai Mamă a lui Cristos istoric, ci și Mamă a lui Cristos total, „Mamă a Bisericii”.

„Din momentul fiatului ei, observă Sf. Anselm, Maria a început să ne poarte pe toți în sinul ei”; de aceea „ziua de nașterea Capului este și ziua de nașterea Trupului”, afirmă Sf. Leon cel Mare. Sf. Efreim arăta rindul lui, o expresie foarte frumoasă în această privință: Maria, spune el, este „pământul în care a fost semănată Biserica”.

Într-adevăr, în momentul în care Fecioara a devenit Mama Cuvintului Intrupat, Biserica a fost constituită în mod secret, dar perfect în esența ei de Trup mistic. Sint prezenți aici Răscumpărătorul și prima dintre cei răscumparați. De acum înainte, incorporarea în Cristos va implica un raport filial nu numai cu Tatăl ceresc, ci și cu Maria, Mama pămîntească a Fiului lui Dumnezeu.

Motivul maternității sale spirituale față de comunitatea creștinilor, adică față de Biserica, îl constituie așadar faptul că este Mama Capului Bisericii. Într-adevăr, Isus este viața noastră supranaturală: născându-l pe Cristos, Sfânta Maria ne-a născut și pe noi.

Sfânta Scriptură și Magisterul Bisericii ne prezintă și alte manifestări ale influxului vital supranatural matern al Sfintei Maria asupra Bisericii, adică asupra comunității celor credincioși. La nunta din Cana, Maria mijlocește prima minune care trezește credința ucenicilor. Pe Calvar, cu prețul singelui, Isus cucerește Biserica sa. Maria se unește cu Isus prin durerea și ascultarea ei, și se asociază la această cucerire. În ziua de Rusali, Isus dă viață Bisericii cu

plinătatea Duhului Sfânt. Maria este prezentă cu mijlocirea ei eficace.

În zorile existenței ei, Biserica se bucură de asistența maternă a Mariei, prezentă totdeauna în prima comunitate creștină, ca Mamă și Ajutătoare, avînd fața de ea aceeași grijă și iubire pe care le-a avut față de copilul Isus. După înălțarea ei la cer, Sfânta Maria continuă să-și exercite această maternitate asupra Bisericii prin mijlocirea ei cerească, prin care apără Biserica și o susține în misiunea ei de mîntuire. Această mijlocire specială a Maicii Domnului în favoarea Trupului Mistic al lui Isus Cristos și a Capului ei vizibil în toate etapele istoriei lui pămîntești, în special în pericolele mai mari, este exprimată de liturgie cu titlul marelui de „Auxilium christianorum” (Ajutorul creștinilor). Este vorba de oficiul propriu al Mamei Bisericii, un ajutor de mijlocire puternică, pe care această augustă Mamă îl oferă Bisericii de-a lungul întregii ei istorii pentru împlinirea misiunii sale de mîntuire precum și pentru triumful ei împotriva forțelor ostile ridicate de puterile diabolice și de orice mișcare anti-creștină.

Cu toate acestea, titlul de Mamă a Bisericii, ca și titlul de Ajutorul creștinilor nu au un caracter discriminator, ca și cum Maria nu ar fi Mamă și ajutor pentru cel care nu aparține Bisericii. Aceste titluri afirmă faptul că maternitatea și ajutorul Maicii Domnului se actualizează în special față de Biserica, deoarece aceasta trăiește din viața și din Spiritul lui Cristos și astfel ea se află într-un raport special cu Maria ca Mamă și Ajutătoare.

Maria însă este Mamă și Ajutătoare și pentru cei care nu aparțin Bisericii, pentru a salva valorile ecleziale existente deja în ei, și pentru a-i conduce pe toți la deplina apartenență la Biserica. De aceea Maria este Mamă și Ajutor care îi unește pe toți în Biserica, și nu ceva care separă și creează bariere între credincioși și necredincioși.

Pr. Diacon Ștefan LUPU
Institutul Teologic Romano-Catolic Iași

Sfânta Fecioară Maria în istoria Mîntuirii

Cărțile sfinte ale Vechiului Testament „pun, treptat, din ce în ce mai clar în lumină chipul unei femei: Mama Răscumpărătorului” (Constituția dogmatică Lumea Gentium, 55).

Deja prima carte a Sfintei Scripturi, cartea Genezei, vorbește despre această femeie. Cînd, după păcatul primilor părinți, Dumnezeu a blestemat șarpele, a spus: „Dușmănie voi pune între tine și femeie... ea îți va zdrobi capul” (Geneza 3, 15). Aceasta este prima veste a mîntuirii; este promiterea Mesiei care va trebui să vină. Mîntuitorul se va naște dintr-o femeie. Și aceasta va fi cea care va zdrobi capul șarpelui.

Profetul Isaia a vestit o mare minune: „Iată, fecioara va zămisi și va naște un fiu și-l va numi Emanuel” (Isaia 7, 14). Emanuel, prevestit de Isaia cu circa 700 de ani înainte de venirea sa, este Mesia, iar Fecioara care îl zămislește și-l naște, rămînînd fecioară, este Mama Mesiei.

Și o profeție a lui Mihea este în strînsă legătură cu cea a lui Isaia, Mihea spune că din Betleem va ieși Stăpînitorul și va veni „cea care trebuie să nască”. „Stăpînitorul” este Mesia, iar cea care trebuie să nască este fecioara despre care vorbește Isaia: Mama Mesiei.

Cărțile sfinte ale Esterei și Iuditei fac referință la Sfânta Fecioară Maria. Estera și Iudita, femei eroice care au salvat poporul evreu, sînt figuri ale Mariei care salvează toate popoarele. Și în alte cărți ale Vechiului Testament se face aluzie la femeia care va trebui să vină, care va fi Mama Răscumpărătorului.

Așadar, Maria este femeia aleasă de Dumnezeu, pro-

misă încă de la începutul timpurilor, așteptată de patriarhi, prevestită de profeți, dorită de poporul evreu. Toți dreptii din Vechiul Testament care l-au dorit și așteptat pe Mîntuitorul cu ardore, au așteptat-o și pe femeia care trebuia să fie Maica Mîntuitorului.

Către anul 748 de la întemeierea Romei apare femeia vestită în Vechiul Testament și atât de dorită și așteptată: Maria din Nazaret. Îngerul Gabriel, trimis de Dumnezeu, vestește Fecioarei Maria că a fost aleasă să devină Mamă a Răscumpărătorului: „Bucură-te, tu cea plină de har, Domnul este cu tine... Vei zămisi și vei naște un fiu și-i vei pune numele Isus... Duhul Sfânt se va coborî peste tine și puterea Celui Preînalt te va umbri” (Luca 1, 38).

Maria era logodnica lui Iosif, dar încă nu locuiau împreună. Starea Mariei (însărcinată prin opera Duhului Sfânt) l-a neliniștit pe logodnicul ei. Dar iată îngerul Domnului i-a spus lui Iosif: „Nu te teme să o ieși la tine pe Maria, logodnica ta, căci ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt” (Matei 1, 20). După Buna Vestire, Maria a plecat în Iudeea pentru a o vizita pe verișoara sa Elisabeta, care era deina în luna a șasea, tot prin intervenția minunată a lui Dumnezeu. „Imediat ce a auzit Elisabeta salutul Mariei, a tresărit pruncul în sinul ei. Elisabeta s-a umplut de Duh Sfânt și a strigat cu voce tare: Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul trupului tău” (Luca 1, 41). Atunci Maria a cîntat un imn de laudă în cinstea lui Dumnezeu pentru că o alesese să fie Mamă a Mîntui-

torului. La Betleem „s-au împlinit zilele ca Maria să nască. Și a născut pe fiul ei, pe întiiul ei născut, l-a înfășat și l-a culcat în iesle” (Luca 2, 6). După 40 de zile, Maria a mers la templu pentru a-l prezenta pe Isus; a dat un exemplu de ascultare și umilință; a făcut oferta celor săraci; a ascultat cuvintele pe care i le-a spus Simeon: „O sabie îți va străpunge sufletul” (Luca 2, 35). Cînd Irod a poruncituciderea pruncilor nevinovați, Iosif, avertizat de inger, „a luat copilul și pe mama lui și a fugit în Egipt unde a rămas pînă la moartea lui Irod” (Matei 2, 14). Cînd l-a pierdut pe Isus, Maria, după ce l-a găsit și-a manifestat durerea: „Fiule, de ce ne-ai făcut nouă aceasta?” (Luca 2, 48). La Nazaret era plină de admirație pentru viața umilă și ascunsă a Mîntuitorului și păstra toate în inima ei. La Cana Galileei Maria a obținut de la Isus prima minune. În timpul predicii lui Isus a păstrat cuvintele prin care Fiul îi proclama fericirea pe cei care ascultă și păzesc cuvîntul lui Dumnezeu, așa cum făcea ea în mod fidel. Pe Calvar Maria a stat sub cruce suferind cu Fiul ei. Isus adresîndu-se ei și lui Ioan a zis: „Femeie, iată fiul tău! Iată mama ta! Și din acel moment ucenicul a luat-o în casa sa” (Ioan 19, 26). În sfîrșit, cartea Faptele Apostolilor ne-o prezintă pe Maria în cenacol, în rugăciune împreună cu apostolii.

Cărțile sfinte ale Noului Testament vorbesc puțin despre Sfânta Fecioară Maria, dar acest puțin este suficient pentru a o putea cunoaște. Trebuie citită și meditată în special Evanghelia; astfel o vom cunoaște mai bine pe Sfânta Fecioară și o vom iubi mai mult.

Mihai PĂTRAȘCU
student, Institutul Teologic
Romano-Catolic Iași

1. Duhul Sfânt a fost prezent permanent în Maria

În Evanghelia sa, Sf. Luca ne prezintă evenimentul Bunei Vestiri. În cadrul acestei relatări citim că imediat după ce a primit vestea îngerului și precizarea că va zămisi prin puterea Duhului Sfânt în mod minunat, Maria a zis: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvîntul tău”, iar în cîntarea Magnificat cu care îl preamărește pe Dumnezeu, Maria spune: „duhul meu tresaltă de bucurie în Dumnezeu, Mîntuitorul meu. Căci a privit la smerenia slujitoarei sale”. Deși prima formulă, foarte cunoscută, conține elemente care o definesc ca fiind unică în genul ei în Biblie, ea evocă totuși disponibilitatea tuturor aceluia care se declară „slujitori ai lui Iahve. Expresia din Magnificat explică acest fapt. Maria este slujitoarea umilă a lui Iahve; ea face parte din grupul celor umili și săraci ai Domnului, căruia îi este promisă binecuvîntarea Sa. Prin profetul Ezechiel, Iahve face o promisiune importantă acestui grup și apoi întregului său popor. Le promite „o inimă nouă” și un „duh nou”. Maria se află în fruntea celor smeriți și săraci ai Domnului, care speră cu încredere de la El mîntuirea și o primesc. Ea este prima dintre anawim — slujitori — în care Duhul Sfânt a format „inimă cea nouă”. Fluviul harului Duhu-

lui Sfânt a năvălit cu putere și pler în inima Mariei făcînd-o nouă încă de la prima ei bătaie. Făptura Tatălui devenea astfel făptura cea nouă a Duhului Sfânt. Creînd în ea „inimă cea nouă”, Duhul Sfânt a participat la răscumpărarea ei.

Duhul Sf. a fost prezent mereu în Maria, chiar din prima clipă a vieții sale, fapt pentru care în ea nu a putut fi prezent niciodată Duhul cel Rău. Maria

DUHUL SFÎNT ÎN VIAȚA ȘI MISIUNEA PREASFINTEI FECIOARE MARIA

a fost zămislită fără păcatul originar în vederea maternității sale divine viitoare.

Dar Duhul Sf. nu a intervenit numai în Neprihănită Zămislire a Mariei. Tot El a fost acela care a „umbrit”-o pe Maria la Buna Vestire și i-a inspirat consimțimîntul Intrupării Fiului lui Dumnezeu în cugetul și în trupul său. În virtutea Duhului Sf., Maria a primit

Cuvîntul și l-a păstrat în inima ei. Duhul Sf. i-a învățat sufletul de iubire, de bucurie și recunoștință inspirîndu-i cîntecul Magnificat. El a condus-o pe Maria la Elisabeta pentru a da mărturie despre „minunățiile mîntuirii” adevărate în ea. De acum, acolo unde apare Maria, apare nu numai Fiul ei, ci se face prezent și Duhul Sfânt. Fecioara Maria este nu numai slujitoarea Cuvîntului, dar și slujitoarea generoasă a Duhului Sf.

2. Colaborarea Mariei cu Spiritul lui Cristos

La rîndul ei Maria, Neprihănită Duhului Sfânt, a colaborat cu darurile lui Dumnezeu.

Introdusă în misterul lui Cristos prin decretul etern al intrupării, Maria nu a fost o ființă pasivă. În relațiile sale cu Cuvîntul intrupat, ea este receptivitatea însăși, o receptivitate eminent activă, deoarece implică o deschidere totală față de harul pe care Acesta i-l oferă pentru mîntuirea proprie și a altora. Ea a fost transparentă personală a harului.

Maria a primit — în misterul Bunei Vestiri — în mod desăvîrșit, pentru ea și pentru noi răscumpărarea divină care lucrează și se participă în Isus Cristos. Prin receptivitatea ei activă, Maria consimțind Cuvîntului divin a devenit Mama lui Isus și s-a consacrat ca slujitoare a Domnului persoanei și operei Fiului său, slujind misterul răscumpărării,

sub El și cu El, ajutată de harul lui Dumnezeu.

Această orientare cristologică a persoanei și a vieții Mariei este opera Duhului Sfânt în ea. Ea a primit de la El ca dintr-un izvor plinătatea harului și bogăția darurilor care o împodobeau. Datorită prezenței vivificante a Duhului Sfânt în ea, Maria a devenit aptă de a coopera la opera răscumpărătoare a lui Cristos.

Ținînd cont de toate cele afirmate pînă acum, se poate spune că intervenția Duhului Sfânt în Fecioara din Nazaret reprezintă momentul culminant al acțiunii sale în istoria mîntuirii. El a fost prezent în sufletul Mariei „umbrind”-o cu prezența sa sfințitoare încă de la zămislire. El a prezervat-o de întinarea originară, a întărit-o și a desăvîrșit-o în peregrinarea credinței pînă sub cruce. În sfîrșit, El a înviat-o din morți conducînd-o în gloria imortalității sale, unde-și continuă dimensiunea slujitorială a maternității sale spirituale.

Privind la Maria, făptura sublimă a Preasfintei Treimi și imaginea lor eminentă, creștinii consideră că este datoria lor să o imite în credință, să o urmeze în curăție și să o venerze, conformîndu-și viața cu evanghelia Fiului ei.

Pr. Diac. Petru BALINT
Institutul Teologic Romano-Catolic Iași

INVITAȚII CENTRULUI CULTURAL FRANCEZ DIN IAȘI

Revii mereu în locurile pe care le iubești

Valeriu Stancu — Stimată doamnă Michèle Duramé, iată că v-ați tiut de cuvint și, cind natura se îmbracă în straiul de sărbătoare al primăverii, ați revenit la Iași. Sint bucure să revinod dialogul purtat astă-toamnă, dialog pe care acum am și bucuria de a-l găzdui. Așadar mă simt onorat de a vă primi la mine atit pe dumneavoastră, cit și pe domni Patrice Desanglois și Georges Diener de care sint atit de legat. Interviu pe care-l înregistrăm acum vil solicit pentru revista „Cronica”, revistă pe care o cunoașteți deja, intrucit în luna noiembrie am avut ocazia să publicăm o convorbire cu dumneavoastră. Ținind să subliniez — și pentru cititori! — faptul că nu vom relua subiectele abordate atunci, v-aș adresa prima întrebare: Care e de această dată, scopul sosirii dumneavoastră în România?

Michèle Duramé — Dacă ar fi să vă răspund după cum mă îndeamnă sufletul, v-aș spune că revii mereu în locurile pe care le iubești. Așadar, mă aflu în Iași pentru că iubesc din toată inima regiunea dvs. Numai ea avem atitea de rezolvat, încit nu mai aflăm și răgazul de a ne bucura de frumusețile Moldovei. Avem sarcini foarte precise, contacte concrete și, din punct de vedere practic, am venit să vedem în ce fel s-au materializat proiectele pe care le aveam în vedere la precedenta noastră discuție. Evident, am adus o nouă serie de ajutoare, de care, din nefericire, încă aveți nevoie, am venit să reluăm și să adincim contactele cu

ocele întreprinderi economice și instituții culturale, cu personalități ale vieții științifice și artistice și, nu în ultimul rind, să luăm legătura cu domnul Georges Diener, directorul Centrului Cultural Francez din Iași, cu care colaborăm în mod foarte util pentru ca munca noastră, efortul pe care-l fac membrii Asociației „Normandie-Moldavie” să fie cit mai eficace.

— Cum explicați această eficacitate?

— E bine, reconstrucția morală, materială, financiară, economică a României; nu e o problemă de zile, săptămâni sau luni. Procesul reconstrucției va fi lung și greu, contortuos. Cel ce așteaptă de la o zi la alta rezultate spectaculoase ale renașterii naționale și ale ajutoarelor noastre, se înșală. Aceste rezultate nu sint posibile, pentru că numărul nu poate face minuni. De aceea, să se înțelegem noi are în vedere invest. iile pe termen lung. Prin cea mai importantă dintre acestea se materializează schimbările și colaborarea între unități de învățămînt, decidentul formativ fiind cel în care se puneri mari speranțe. Înfrățirea între licee din Iași — „Cassini”, de exemplu — și din Rouen este deja un fapt împlinit, după ce în timpul vacanței de Crăciun tinerii ieșeni ne-au vizitat Normandia, un grup de tineri de la Saint-Pierre Les Elbeuf le-a invitat în anulul prezintă vizită.

Medicina în România este lipsită de dotări moderne

— Să vă există proiecte interesante în această privință, dar despre ele sper să am răgazul de a discuta cu domnul Patrice Desanglois, secretarul asociației, care, profesor fiind, se ocupă în mod deosebit de orientare pedagogică, de schimbările interșcolare etc. Ce alte domenii ați mai avut în vedere de această dată?

— În primul rind ne-am lărgit sfera de contacte, pentru a contribui și la refacerea altor domenii. Și cum în privința dotărilor medicale stăți foarte prost, am luat legătura cu un reprezentant al Crucii Roșii de la Iași, care lucrează la Uzina Terom și astfel am adus o serie de medicamente și ustensile care le lipseau și ni le-au cerut. Noi, la rîndul-ne, am apelat la asociația „Médécins sans frontières” pentru a le îndeplini dorința. Sperăm, de asemenea, să avem o îndelungă și fructuoasă colaborare cu profesorul doctor Filimon de la Spitalul Parhon, așa cum credem că va fi cu dumneavoastră. Așadar, dacă primul voiaj a fost mai mult la întimplare, a doua oară știam deja ce avem de făcut, iar acum am venit cu scopuri precise pentru a ajuta anumite întreprinderi și instituții din Moldova. Între timp am imprumutat un hangar foarte încăpător la Rouen, în care depozităm materialele destinate României: materiale de informatică, birotică și secretariat, aparatul medical etc. Trebuie să subliniem că prezenta în Iași a domnului Georges Diener, ca director al Centrului Cultural Francez și

faptul că el e atit de legat sufletește de români ne-au ajutat foarte mult să cunoaștem adevăratele necesități și să ne îndreptăm ajutorul spre acele instituții care au ca adevărat nevoie de el. Pentru a asigura fluența și eficacitatea demersului nostru, am semnat un contract-cadru cu domnul Georges Diener care, între altele, ne face cunoscute și necesitățile reale ale populației din Moldova. Altfel ar fi păcat să facem atita drum tocmai din Normandia cu camioanele și să aducem lucruri care se găsește și aici, de care oamenii nu mai au nevoie. De exemplu, ordinatoarele ce se găsește acum la C.C.F. servesc la înființarea unor clase de informatică în cadrul cărora se vor forma specialiști care apoi vor beneficia de stagii în Franța. Interesant și încurajator este faptul că peste tot oamenii s-au arătat foarte atenți, foarte receptivi, mereu gata să ne dea o mîna de ajutor în demersul nostru. Chiar oamenii care a priori n-ar avea nici un motiv să-și manifeste în vreun fel dragostea față de România, au contribuit esențial la sprijinul pe care vi-l acordăm.

— Știți, am reflectat la precedenta noastră discuție și sint într-un tot de acord cu dumneavoastră: Normandia și Moldova sint două regiuni care se aseamănă foarte mult: nu numai prin frumusețea deosebită a peisajului, nu numai prin măreția mănăstirilor și catedralelor ci și prin generozitatea sufletească a locuitorilor lor. Dovada? Sinteti sufletul acestei asociații, dar sinteti mereu ajutată de oameni de inimă.

— Normal, altfel n-aș fi putut înfăptui nimic din ceea ce știți.

— Cine sint acești oameni? Cine vă însoțește de astă-dată în România?

— În primul rind cei trei conducători auto care au venit cu camionul! Bernard Levigueron, pensionar deja, Daniel Basil și Philippe Courtier. Apoi David Foliot, un tînăr de 20 de ani ce s-a îndrăgostit de România, și

multe materiale, vom avea sterilizatoare foarte perfecționate pentru spitalul de urologie. În general vor fi materiale foarte utile, cu destinație precisă. Tot pentru domeniul culturii, vreau să transmit cititorilor revistei „Cronica” faptul că avem în vedere realizarea unei antologii cu scriitorii grupați în jurul acestei reviste. Aici e vorba, evident, de un schimb cultural, intrucit vrem să vă ajutăm să publicați și dumneavoastră o lucrare despre spiritualitatea, artele, literatura, cultura din Normandia.

— Vorbeați de tradiția venirii aici primăvara și toamna. Veți continua să ne vizitați?

— Cum să nu?! Vom fi aici de două ori pe an pentru a continua ceea ce am început, pentru a vă sprijini pe mai departe, pentru a stringe tot mai mult relațiile de prietenie și colaborare ce s-au stabilit între noi.

— Vreți să mai transmiteți ceva cititorilor revistei „Cronica”?

— Da, le doresc în primul rind să mai aibă încă răbdare, credința noastră e că lucrurile se vor îndrepta în cele din urmă. Vom căuta să contribuim și noi la o viață culturală mai accentuată în Iași, pentru a scoate acest oraș din izolarea în care a trăit atitea decenii. Am în vedere posibilitatea schimburilor reciproce în mediile artistice, culturale: expoziții, vizite scriitoricești, trupe de teatru din Iași care să susțină spectacole în Normandia și din Rouen care să vină în Moldova. Intrucit la noi există un salon de artă plastică organizat la fiecare doi ani și un festival de poezie la Saint Pierre Les Elbeuf, proiectele noastre se pot concretiza în mod fericit. Astfel, vom organiza o săptămîna a poeziei la care vor fi invitați și creatori ieșeni, nu numai poeți, ci și critici și istorici literari. Pentru „Fête de la Musique”, sărbătoare atit de îndrăgită în Franța, vom invita o corală ieșeană care va interpreta muzică bisericească. Interesante colaborări vom avea și în domeniile istoriei și medicinei, așa încit ieșenii vor avea dovezi concrete ale schimbărilor de care vorbeam.

Reconstrucția României va fi un proces lung și dificil

— dialog cu doamna MICHÈLE DURAMÉ, președinta Asociației „NORMANDIE-MOLDAVIE”

Michèle Roussel. Nu e lipsit de interes să notați faptul că în afara mea, cei sosiți acum sint pentru intia oara în România, nu pentru că n-au mai vrut să vină cei de astă-toamnă, ci pentru că alți și alți francezi doresc să vă cunoască, să vă ajute, să-și facă prieteni printre români.

— Evident, Patrice Desanglois vine în mod frecvent aici, fiind în relații de strinsă prietenie cu familia Voica.

— Da, dragostea pe care le-o poartă românilor îl determină să fie mereu pe baricade și multe din realizările noastre i se datorează.

— Pentru că mi-ați vorbit de realizări: ce criterii stau la baza distribuirii ajutoarelor?

— În primul rind afectivitatea față de oamenii pe care-i intulnim. Pe lingă asta, dorința de a accorda un ajutor inteligent, adică eficace, un ajutor pe termen lung. Așadar, noi vrem să ajutăm în domeniile economic, social, învățămînt, dar și în cultură. V-am vorbit deja despre asta, despre diplomele de informatică, despre stagiile în Franța acordate unor specialiști români. Ținînd cont de experiența noastră în domeniile economiei de piață, credem că vor fi binevenite aceste stagii.

— Imi vorbiți mereu de colaborarea cu domnul Georges Diener și cu Centrul Cultural Francez; ați putea sintetiza în cîteva cuvinte modul în care colaborați?

— În primul rind sintem recunoscători domnului Georges Diener pentru faptul că, împărțit între numeroasele-i probleme, își mai găsește vreme și pentru a fi alături de noi, indicîndu-ne necesitățile de aici, permițîndu-ne să cunoaștem mai bine România și mai ales Iașul cu toate problemele sale. Apoi, prin activitatea centrului, o parte din materialele noastre vor putea fi folosite de un număr cit mai mare de ieșeni. După cum am spus deja, Centrul facilitează și venirea în Franța, ca stagieri, a unor tineri specialiști.

În România școlile de la sate

se află într-o stare deplorabilă

— Spre ce instituții s-au îndreptat de această dată atenția și ajutoarele dumneavoastră?

— În primul rind spre școlile de la sate care sint într-o stare deplorabilă, atit de sărac dotate, încit n-au pereche în Europa. Am adus material didactic, rechizite etc. Despre domeniul medical v-am vorbit deja.

— Dar în privința culturii aveți intenția de a interveni?

— Evident! Și cum e deja o tradiție pentru Asociația „Normandie-Moldavie” să vină în România primăvara și toamna, pină în octombrie vor prinde contur o serie de proiecte foarte interesante, legate de viața spirituală a Iașului. Nu uitați că intenționăm să deschidem la Rouen o expoziție a artiștilor plastici ieșeni. Numai că de această dată vor fi probleme mult mai mari în privința formalităților, este vorba de opere de artă pe care le vom transporta. În plus, vor fi de două ori mai

Noi le aducem românilor speranța că schimbările sint aproape

— Pentru că ați amintit de „Fête de la Musique”, domnul Georges Diener mi-a mărturisit că veți face o excepție și veți veni în țară înainte de octombrie.

— E adevărat, voi veni în luna iunie dar cu alte scopuri, sint invitată să particip la sărbătoarea amintită și la inaugurarea Centrului Cultural Francez. Vin ca prietenă și-mi doresc să rămîn mai mult de două zile, pentru a avea cu adevărat timp de a vă vizita orașul, de a mă intilni cu numeroșii prieteni pe care-i am aici. Știți, de cite ori am fost la Iași, tot pe fugă am fost. Acum voi veni cu avionul, fără grija convoiului cu ajutoare, și ce poate lega mai mult relațiile între români și francezi decit o „Sărbătoare a muzicii”? În iunie sper să fiu însoțită de primarul nostru, de domnul Patrice Desanglois, de Jacques Foliot, care, șofer fiind, este la originea acestui adevărat curier rutier între Normandia și Moldova. De altfel, fiul său David, despre care v-am mai vorbit, ne-a însoțit și ne-a ajutat foarte mult. Sint încintată, deci, să constat că și tinerii francezi iubesc România și sint gata să preia ștafeta. Aceasta demonstrează că demersurile noastre nu rămîn fără ecou în sufletele oamenilor.

— Ce semnificație au venirile dumneavoastră în România?

— Cred că, în ciuda aparențelor, ajutoarele materiale au mai puțină importanță. Important este faptul că noi le aducem românilor speranța că situația disperată în care se află nu va mai dura mult timp, că schimbările sint aproape. În această lumină sufletească, ameliorările datorate ajutorului nostru au o mult mai puțină importanță. Principalul nostru scop deja s-a realizat: avem prieteni la Iași, dumneavoastră aveți prieteni în Normandia și aceasta e o garanție a schimbărilor ce vor surveni în viața ieșenilor.

— Aflîndu-vă pentru a treia oară la noi, care e opinia dumneavoastră despre români?

— Nu pot să spun decit lucruri foarte agreabile: sinteti un popor minunat, care a suferit pe nedrept și care caută cu demnitate să înlătore urmările deceniilor de teroare comunistă. În plus, ne-am convins că ospitalitatea românilor este extraordinară, v-am cunoscut modul de viață, cultura, aspirațiile și, dincolo de ceea ce aducem noi, sintem bucuroși să luăm legătura cu o altă spiritualitate de sorginte latină.

— La dumneavoastră în Normandia, cine sint cei care vă susțin demersurile?

— În primul rind membrii Asociației. Mi se pare deosebit de relevant faptul că la un an și ceva de cînd această asociație a luat ființă entuziasmul membrilor ei este la fel de mare ca la început, de fiecare dată alți și alți francezi dorind să contribuie la ajutorarea Moldovei și să vină aici cu convoiul de materiale. Apoi, mulți, foarte mulți oameni din întreaga regiune, foarte diferiți, unii dintre ei chiar cu posibilități materiale destul de modeste, dar cu un suflet foarte generos. Activitatea noastră e deja cunoscută în Normandia și, în ciuda faptului că la noi se spune că fiecare trăiește pentru sine, solidaritatea de care am fost înconjurați dovedește că totuși egoismul nu ne stăpînește.

— În fond, aceste inițiative atit de generoase și de fertile se adaugă activității impresionante a Centrului Cultural Francez, care de altfel le și sprijină din toată inima aici la Iași. De aceea ne bucurăm că Asociația dumneavoastră și Centrul Cultural Francez intenționează să organizeze manifestări culturale ale ieșenilor în Normandia, că acționează pentru o mai bună cunoaștere reciprocă a vieții spirituale din cele două țări. În numele cititorilor revistei „Cronica”, al oamenilor de cultură care vor beneficia de rezultatele eforturilor dumneavoastră, vă mulțumesc din inimă, așteptînd cu nerăbdare să reveniți printre noi!

Valeriu STANCU

Al. Pascu: Cind a deschis expoziția dv. de la Iași, dl. Valentin Ciucă a menționat o convorbire anterioară cu dumneavoastră în care ați spus câteva cuvinte memorabile despre a fi român în Anglia și englez în România. Sinteti amabil să le reproduceți și pentru cititorii revistei noastre?

Paul Neagu: Să-mi aduc aminte mai precis. El m-a întrebat cum pot fi eu caracterizat, ca român trăind în Anglia sau ca englez în vizită în România. Eu cred că este vorba de o combinație, adică eu combin aceste două posturi. Am devenit, după propria mea definiție, un fel de hyphen (engl. paranteză orizontală) eu insumi. Asta pentru că nu pot să spun despre mine insumi că sint englez, pentru că nu sint un nativ al Albionului, dar, vedeți, nici român nu mai sint, pentru că între timp am devenit o persoană aparținând de două culturi, de două mentalități care, oricât ne-am strădui noi să le căutăm linii comune, nu le vom găsi, pentru simplul motiv că au caracteristici destul de deosebite.

— Există totuși un anumit plan, un nivel superior la care unele deosebiri se estompează, uneori aproape pînă la identificare. Geniul shakespearean se întilnește acolo cu cel eminescian, nu? Sau, să luăm domeniul care vă este mai apropiat, cel al artelor plastice, Turner, de pildă, poate fi apropiat ca peisagist cu un Grigorescu la...

— Da, sigur că da. Se poate, sigur că da. Deși chiar și acolo pot exista expresii ale unor mentalități diferite. Turner, ca să mă folosesc de exemplul dat de tine, are în pictura universală caractere tipice climatului englez, un fel de misticism, dacă vreți, al aceluia timp, al trecerii de la secolul XVIII la cel de al XIX-lea, un misticism care pătrunde în pictura lui. Dar, dacă punem de pildă pictura lui lângă cea a lui Corot, se vede imediat că unul vine din nordul unit pe cind celălalt tratează o agricultură plină de probleme care nu are nimic de-a face cu climatul de tip marin, dramatic, ca să zic așa, pe care-l aflăm în pictura lui Turner. Dar nu vreau să aprofundez acum treaba asta, pentru că aveți dreptate că, la o anumită înălțime, există niște numitori comuni...

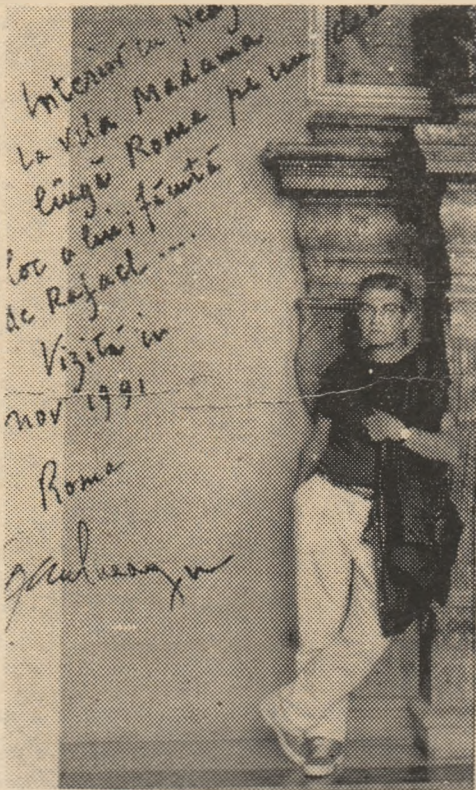
— Acolo unde atmosfera se rarefiază oarecum.

— Totuși, ca să termin, în ceea ce mă privește, eu la nivelul acesta încă nu consider, că am ajuns, fiindcă eu sint încă în procesul de a-mi face casa, casa mea profesională, ori englezul încă n-a avut timp s-o absoarbă sau s-o perceapă foarte clar, la fel cum românul n-o stie suficient de bine, pentru că maturitatea mea, în marea ei majoritate, s-a întimplat în Occident, iar Occidentalul nu cunoaște rădăcinile mele și trecutul care m-a creat. Pînă la treizeci de ani am fost în România. Ultimii douăzeci și doi au fost în Anglia. De-abia acum vreau să repar sau să încerc să pun la punct această casă. Englezii știu așadar cum arată primul etaj dar nu știu cum arată fundația, românii știu fundația, dar nu știu cum arată primul etaj.

— Personal, pot să spun că imi pare nespuse de rău că personajul Neagu imi este cvasinecunoscut, pentru că nu am avut posibilitatea unui contact direct nici cu persoana, nici cu casa lui a cărei fundație a fost repede acoperită de țărîna Albionului. De aceea întrebările mele nu vor fi poate prea pertinente cu privire la primul etaj al casei respective. Val Gheorghiu mi-a spus însă că sinteti suficient de verbos și că vă este suficient un punct de start pentru a vă organiza repede un discurs. Aceasta ar fi următoarea întrebare. Trecînd peste datele biografice ale lui Paul Neagu pe care le pot găsi în vreun catalog sau o lucrare despre, eu aș vrea ca Paul Neagu să-mi vorbească despre o aventură. O aventură într-un dublu sens: aventura personală a omului Neagu și apoi cea a sculpturii, a artei sale plastice. Aventura aceasta a trecerii dintr-un sistem cultural într-altul care, așa cum spuneți, te absoarbe sau te respinge pînă la limita înțelegerii mai lente...

— Da, am să încerc să vorbesc cit mai obiectiv posibil, așa că am să folosesc persoana a treia. Deci, Paul Neagu a plecat din România așa cum pleca odată oamenii în America să caute aur. Pentru Paul aurul însemna autenticitate în cultura contemporană căreia nu voia să-i recunoască granițe. În primul rînd voiam s-o cunosc așa cum auzisem și citisem din cărți și m-a fascinat deja ani de zile în ziare, reviste etc. Lucru pentru care aici erai urît, pedepsit. Vorbesc de perioada începutului anilor '60, pe vremea cind eram student. În al doilea rînd, voiam să încerc, să mă manifest în rîndurile lor, într-o lume fără schisme, într-o lume mai deschisă, cu orizonturi mai largi. Deci am ieșit bine

pe undeva în cugetul tatălui meu care avea ideea că eu sint un pic cam aventurier. Cind am plecat din România, cu ideea de a nu mai reveni, am lăsat aici soția, casa și tot ce am acumulat pînă la vîrsta de 31 de ani, fiind dispus să renunț la toate astea pentru că simțeam că imi stau în calea viitorului, ca să zic așa. Englezii au auzit și ei povestea asta și imediat m-au etichetat drept „ruffle”, adică rău, nepăsător. Sper că cititorii vor putea găsi cuvîntul în dicționar și vor consemna termenul, chiar că pe o insultă. De ce mi-au zis ei așa? Pentru simplul motiv că au aflat că-mi lăsasem soție, casă, purcel, masă, de dragul libertății și succesului. Cu alte cuvinte, eram un om în stare să risc orice, fără scrupule chiar. Or aici sint și unele exagerări, bineînțeles, dacă sint consi-

derat fără a fi suficient cunoscut și măcar întrebat. Eu nu am vrut de la viața decît să cînt autenticul și, în același timp, să mă cînt pe mine. Știam că îl voi putea găsi dacă-l voi putea identifica și eram sigur că n-o voi putea face atît timp cît nu-l aveam în mințile mele, cît nu era produs de mine. Deci aceste procese s-au legat unul de celălalt. Asta s-a întimplat cu Paul Neagu care știe că un astfel de nivel, cel pe care l-am invocat, încă nu există. Există un Paul Neagu pe un singur nivel, pentru că viața mea particulară n-a fost niciodată un mister și nici un secret și asta a fost un defect încă în anii din România. Mă refer atît la viața profesională cît și la cea în sens mai larg, la viața culturală. Adică eu, cultul și, ca să zic așa, românășul de-acasă, indiferent de profesie, eram una și aceeași persoană. Dovadă că i-am speriat și pe englezi, cind au auzit că atelierul meu era chiar lângă casa mea și că nu fusesem de acord să am atelierul în altă parte, separat de viața particulară. Știti că în Anglia e, pe undeva, la fel ca în Japonia: profesia și viața particulară sint dotă entități paralele: ele există în același om, dar este bine ca ele să nu se întilnească. Și uite că lucrurile astea le dezmințeam eu, care căutam aurul de care pomeneam mai înainte, și care le făceam și eu într-un fel de paralelism al meu propriu în măsura în care găseam oameni cu care intram în relații, așa cum s-a întimplat prin anii '70. Oamenii cu care mă întilneam oarecum regulat și cu care am avut numeroase discutii, unele terminîndu-se cu argumente arzătoare, dacă nu chiar cu certuri, mai ales de ordin socio-politic. Alteori întilneam personalități, în mare parte multumite de situația în care se aflau, dar de la care am avut multe de învățat. Am întilnit apoi oameni tineri care erau mai aproape de mine, care căutau poate cu și mîine aceleași lucruri. Pentru că eu am avut din plin zigzagul acesta al realizării personale, sau căutărilor personale, în paralel cu căutările artistice. Și în primii zece ani m-am bucurat chiar de o reputație, de un succes destul de vast, chiar trecînd dincolo de Anglia. Se întimplă că am expus și în alte țări. Bunăoară în Japonia, Canada, Elveția, S.U.A. După zece ani de-acum, fiind profesor de opt ani, produseseam o generație de tineri. Am fost profesor în mai multe colegii și am avut ocazia să am de-a face cu tot felul de oameni. Acești tineri deveniseră ei înșiși artiști și au apărut în Occident în așa numitul

postmodernism, care mai tirziu sau mai devreme, prin obrăznicie, prin ironia soartei și prin fatalitate, au început să mă dea la o parte. Ca să fiu scurt: deci în ultimii zece ani, referindu-mă la toată perioada asta, referindu-mă la două decenii, deci deceniul al doilea, am devenit un fel de părinte al lor. Tinerii au luat-o înainte cu succes, cu bani, cu veleități de a șoca. Galeristii au dat înapoi din ce în ce și s-au întors cu umărul spre mine. Din ce în ce mai mult au început să mă refuze, în sensul că „noi cam știm ce faci tu, așa că nu te găsim suficient de comercial”. Lumea a devenit din ce în ce mai comercializată, mai ales în ultimii 12 ani. Așa se face că eu, ca cercetător, mi-am pierdut din valoare în ochii lor.

— Tocmai asta voiam să spun. Că am început o discuție exact de unde ați lăsat-o înainte de a veni eu. Se vorbea de o cumpănă în care v-ați afla acum, ca un om trecut printr-o generație și intrat într-alta. Este, fără îndoială, foarte interesant ce simțiți, mai ales că am

PAUL NEAGU

Imi pare rău că are o notă tristă ceea ce spun

înțeles că intenționați să părăsiți „perfidul Albion” pentru Europa. Nu cred, cunoscîndu-vă doar de câteva ore, că ar putea fi vorba de o fugă, ci mai curînd, așa cum spune românul, o încercare de a schimba locul pentru a schimba norocul. O întrebare pe care imi place să o adresez românilor din diaspora este următoarea: cum regăsiți locurile din care ați plecat? Noi trăim impresia — adevărată sau falsă — că sintem într-un proces de profundă transformare.

— România? Trebuie să vă aduceți aminte că în ultimii douăzeci de ani aceasta nu este prima oară cind vin în România. Eu am venit după primii opt ani și m-am întors cam o dată la doi, trei ani. Am venit să-mi văd în primul rînd prietenii și în al doilea rînd familia. Intotdeauna excursiile, care nu mi-au luat mai mult de o lună, începînd din 1978, au avut această frecvență. Aveam și timp să văd cite o regiune a țării pe care nu o cunoscusem prea bine. De exemplu, am fost în Oaș, în Transilvania, în Munții Apuseni de mai multe ori. Mai puțin în Moldova. Să nu mint. Am fost și aici de două ori în 12 ani. Eram pregătit pentru cele ce s-au întimplat, în cele din urmă, în '89, pentru căderea comunismului. Într-un fel mă întorceam și la ai mei. Discuțiile astea continuau și în scrisori și în întilnirile din străinătate. Eram și la curent și în priză cind evenimentele au început să ia o rapiditate mai mare, cind lucrurile au început să se dărîme; începînd cu Germania de Est, Polonia ș.a.m.d. Eram pe fază și urmăream cu sufletul la gură toate desfășurările în detaliu, adică am participat intens în spital, eu fiind fizic lângă ai mei. Din nefericire, am intrat în spital cu dializele, am fost obligat să stau la distanță, însă eram tot timpul arzînd de ce se întimpla. Chiar cu citeva săptămîni înainte de căderea lui Ceaușescu, cel mai bun prieten venise la Londra să mă vadă. Știa că sint foarte bolnav, nu ne-am putut vedea vreo doi ani și țîn minte că amîndoi calculam cam cît le-a mai rămas românilor pînă să facă ce s-a făcut în Polonia. Eram aproape și de perestroika, mișcare ce începuse bine atunci. Și calculam cite zile mai avea Ceaușescu. Și pînă la urmă s-a întimplat mai repede decît credeam noi. Ne plîngeam de la început că „să vezi că, dacă o să se întimple ceva în România, o să fie mult mai dezastruos și mai singeros”. Lucrurile au fost un pic așa. Cu alte cuvinte lucrăm și la predicții. Ei, și vă dați seama că lucrurile s-au întimplat cum s-au întimplat, și în cele din urmă am putut să revin în România, adică prima dată după revoluție, exact acum un an. Șocul a fost în primul rînd de entuziasm și bucurie... Apoi auzisem deja că lucrurile nu sint așa de roz, cum ar putea să fie. Revoluția nu-i chiar așa „de catifea” cum e prin alte părți. Am început să mă întristez, ca toți românii, și mă simt necăjit, să caut cauzele, să văd de ce se

asistă la discuții interminabile, că cine și cum e de vină, cine a făcut, cine a omorît pe cine, ș.a.m.d. Anul trecut am fost în România de trei ori. De fiecare dată între două și trei săptămîni. Și totuși, cu alte cuvinte, vreau să spun că șocul a fost amortizat tot timpul. N-a fost un șoc solid, din cauză că am revenit după o distanță mare. Asta explică și de ce vorbesc românește atît de rapid, sau încă bine. Între timp au venit mulți englezi la mine să se documenteze despre România. Veneau în vizită și nu știam, mare lucru. Ori studenți ori oameni mai în vîrstă. Voiau să facă filme, să ia interviuri, să se întilnească cu cutare sau cutare, iar eu, la Londra, constituiam ceea ce într-adevăr, trebuie să fie un atășat cultural. Automat, pentru că sint foarte puțini români în Anglia. Acum sint mai mulți. Eu eram unul dintre experți, mă știau din facultate, mă știau la nivel profesional, și tot timpul primeam telefoane de la cite cineva care voia să știe de mănăstiri, de unde ar putea găsi nu știu ce etc. Și eu făceam totdeauna, totul de bunăvoie. La un moment dat am fost asaltat. Veneau echipe de oameni care fac filme, și imi cereau ore întregi să discut, să le arăt documentații, hărți și eu le-am spus: „Plătiți-mă și vă dau cit vreți”. Că nu mai era timp, literalmente mă oboseau. Asta vreau să vă explic, că pînă la urmă eu am înțeles, incetul cu incetul, ce se întimpla și, fiind aici, și fiind mereu activ pe linia asta, niciodată nu am încetat să am o legătură cel puțin psihologică cu România. Din punct de vedere profesional astea au produs un dezavantaj, mai ales cum a avansat timpul în anii '80. De ce? Cum pomeneam înainte, apropo de viața artei, în general, de faptul că eu eram în cercetare, sint în continuare un cercetător, un artist care produce lucruri frumoase, vandabile. Galerile, din ce în ce mai puține, au început să expună ce fac. Deci una la mînă, că nu sint de substanță engleză, și că în Anglia, de obicei, oamenii care vin să cumpere, vin din Olanda, Germania, America, caută lucruri englezești. Compania mea produce lucruri românești, pe linia filozofică, de tip Brîncuși, în cel mai bun caz. Cine să le cumpere? Nu știu care colecționar din Olanda, să le țină pe perete. Deci situația este complicată, nu este atît de simplu ca unul care a avut succes în afară și s-a întors. Și acea întoarcere a mea este o întoarcere provizorie. Eu nu mă consider nici dus nici întors. Sint tot timpul făcînd o spirală pe drumul ăsta. Dus și întors, ca o ștafetă continuă.

— Fără îndoială, că acum România este intrată într-un, ca să spun așa, chiar dacă nu din toate punctele de vedere, într-un concert mondial. Românul a avut dintotdeauna capacitatea de a se ascunde, de a-și crea o anumită mască, poate din frică, poate din lașitate, poate din șiretenie, pentru că noi a trebuit să fim șireți. Istoria ne-a cerut-o. Cum îi găsiți acum pe Români? îi găsiți mai deschiși, găsiți că s-au schimbat caracterul, mă refer la întreaga societate, fără discuție, și la societatea artistică, cea cu care dv. ați intrat în contact mai mult?

— Sint mari deosebiri, desigur, însă nu-i găsesc deloc mai bine și cred că am dreptate cind spun că găsesc România, spre surpriza mea, puțin schimbată. Pe de-o parte sint mai bine. De ce? Cutia Pandorei s-a deschis; pe cutia aceasta stătea un om; toată lumea dădea vina pe el; acel dictator pe care îl știam pe capac; tot ceea ce era în cutie stătea, încă, sub el. Acum a explodat cutia, s-a deschis capacul, au ieșit toate de acolo, și nu numai relele, că sint și lucruri bune. Cu alte cuvinte, tot ce a ținut în sticla asta infundată deodată a ieșit afară și sint și bune și rele, amestecate. Au fost tot timpul în Occident, și chiar în România, oameni care zic: „Păi ce, sintem bizanțini!” Toate intrigile, toate discuțiile aprinse sint și mai aprinse. Înainte oamenilor le era și mai teamă. Am înțeles că la începutul revoluției teama asta persista, că nu se știa cine ascultă și cu ce, și cum, dar acum parcă oamenilor le pasă mai puțin și sint dispuși să explodeze mai repede, dacă e nevoie de o explozie. Vorbesc de nivelul ordinar, de pe stradă, la o coadă, și oamenii sint parcă mai nemulțumiți ca altă dată. Ei nu-și dau seama că mai întii trebuie să fie mai rău, ca să poată să fie mai bine. Toți vor să fie mai bine imediat. Lucru care e greu de înțeles în România, imi dau seama. Am citit un interviu acum citeva zile, exact pe tema aceasta, cu domnul Pleșu, în ultimul număr al revistei „22”. Discuta exact despre lucrurile astea. El vorbea de o lipsă de răbdare. În trecut se spunea că românul era blind, că era primitor că era zimbitor, ș.a.m.d. Pleșu se îndoiește de acest lucru care e într-adevăr încă existent. Aș zice și eu același lucru. Ai aproape impresia că nu mai există așa ceva. Da, imi pare rău că are o notă tristă ceea ce spun.

Al. PASCU

Societatea românească parcurge în prezent un proces ireversibil de transformare și tranziție, proces complex și profund care presupune abandonarea unor structuri și mentalități falimentare și de alcătuire a unor sisteme funcționale vizibile, menite să pună în valoare, spre uzul public, întregul potențial creativ de care dispunem. Indiferent de voința noastră, individuală sau de grup, această tranziție se face simțită în toate sferile sociale, inclusiv în spațiul culturii, poate că în primul rând aici, mai lent sau într-un ritm mai accelerat și nu neapărat la nivel administrativ, dar cu siguranță în plan conceptual.

Și, dacă ne referim la biblioteca publică, definită de UNESCO „o instituție democratică de învățămînt, cultură și informare”, care are posibilitatea „de a odihni spiritul omului, furnizându-i cărți pentru destindere și pentru plăcerea sa, de a-i veni în ajutor celui ce studiază și de a face cunoscute progresele tehnicii și ale științei”, cu atât mai necesară devine această tranziție. Considerăm că, în ceea ce privește cultura, problema deschiderii României spre lume, spre integrare europeană, de care se vorbește și se scrie enorm, nici nu trebuie luată în considerație, întrucît vocația de universalitate a culturii românești nu a fost și nici nu va putea fi tăgăduită de cineva. Cultura europeană și universală în ansamblul ei nu ar putea fi definită corect dacă, prin absurd, s-ar face abstracție de folclorul românesc, fie el literar, muzical sau coregrafic, de un Blaga sau Emi-

BIBLIOTECA, AZI

circuitul lecturii peste 30 de mii de titluri, respectiv zeci de milioane de cărți, uneori pentru simplul motiv că la o anumită pagină este menționat cuvîntul „Basarabia”, de pildă; au fost desființate literalmente unele biblioteci de tradiție, cum ar fi cea din Beiuș — Bihor, iar cărțile s-au transportat la sute de kilometri depărtare, depozitate în condiții de-a dreptul dramatice. În paralel cu asemenea practici, politica editorială a statului a făcut să apară o literatură beletristică apologetică, o literatură „științifică”, propagandistică și ateistă supradimensionată, în zeci și zeci de milioane de exemplare. Toată această maculatură a fost direcționată spre biblioteci. Astfel, în timp ce bibliotecile din lumea liberă își completează colecțiile cu noutățile literar-artistice, științifice și tehnice necesare, în funcție de cerințele beneficiarilor reali și potențiali, în timp ce acestea își diversificau și modernizau serviciile pentru a deveni centre ale spiritualității în zonele lor de influență, cele din România erau pușe să achiziționeze literatură politică în proporție de cel puțin 50 la sută din total, să ascundă privirilor fondurile tradiționale și să organizeze activități politico-propagandistice.

lege de ingerințele unor criterii străine activității lor (interese propagandistice, comerciale etc.); au fost abandonate formele de organizare pe categorii de funcționare, ceea ce conducea la nivele de salarizare diferențiate. În sfîrșit, e demn de menționat că s-a reînființat învățămîntul de specialitate în domeniile biblioteconomiei și bibliologiei, de nivel postliceal și superior, iar bibliotecarii au putut să se organizeze în asociații profesionale de profil și să se afilieze la organisme internaționale ale bibliotecarilor patronate de UNESCO. De altfel, anul trecut, asociațiile bibliotecarilor din România au fost reprezentate de 12 membri la cel de-al 57-lea Congres al Federației Internaționale a Asociațiilor de Bibliotecari (IFLA) care a avut loc la Moscova.

Ca o dovadă că, în domeniul bibliotecilor cel puțin, România este integrată în Europa e suficient să amintim numeroasele burse acordate bibliotecarilor noștri de diferite țări pentru stagii de specializare sau documentare (Anglia, Franța, Danemarca, S.U.A., Olanda, Italia, Iugoslavia ș.a.), vizitele efectuate de specialiști din diferite țări în România, masivele ajutoare de cărți, aparatură și materiale de restaurare și patologie a cărții, din partea unor biblioteci, asociații, societăți, organizații guvernamentale sau neguvernamentale din întreaga lume.

Considerăm că, în ceea ce privește bibliotecile, relațiile cu instituții similare din alte țări, fie că avem în vedere schimbul interbibliotecar, participarea la diverse activități sau vizitele reciproce de documentare și informare, au depășit faza ajutoarelor la intimplare, ajungîndu-se acum la relații corecte de parteneriat.

Sigur, nimeni nu exclude importanța morală și economică a acțiunilor de ajutorare internațională, dar nu în acest mod se pot rezolva problemele de fond cu care se confruntă bibliotecile din România. Apreciem că ceea ce s-a realizat la Biblioteca Națională și în alte câteva biblioteci din țară, în direcția automatizării serviciilor este bine venit, dar, din păcate, insuficient, în primul rînd datorită penuriei de mijloace financiare.

Personal simt o bucurie reală să constat că studiul în bibliotecă, lectura publică în general au început să se revitalizeze, să capete un ritm mai accelerat, care este superior altor domenii, deși în relația bibliotecă-beneficiar (cititor), față de alte țări, calculatorul și celelalte mijloace tehnice de informatizare sînt aproape inexistente. La aceste neajunsuri se adaugă în unele locuri lipsa acută de spații, dezinteresul păgubos manifestat de unele organe ale administrației de stat, prețul crescînd al materialelor tipărite, fapt ce restrînge posibilitățile de completare a colecțiilor din biblioteci. Și, cu toate acestea, din datele statistice de care dispunem, rezultă că lectura publică, după o scădere de cca. 40 la sută în 1990 și de cca. 18—20 la sută în 1991, față de 1989, în primul trimestru al acestui an, înregistrează parametri superiori aceleiași perioade din 1989. Acest lucru pare cu atât mai semnificativ, dacă avem în vedere concurența superioară, față de anii trecuți, a radioului, televiziunii și presei, acești cronografi moderni, ale căror implicații în viața intimă a omului (cititorul potențial al bibliotecii) sînt uriașe.

Sperăm că manifestările cărții de la Iași, județul în care este atestată una dintre primele biblioteci din țara noastră (Cotnari, 1562), în urmă cu 420 de ani, să îmbogățească bibliologia românească și să promoveze soluții și idei noi, să contureze o direcție-program de acțiune, de afirmare și pe acest plan a valorii noastre spirituale.

LUDOVIC SPIESS — Ministru al Culturii

Vocația de universalitate a culturii române nu poate fi tăgăduită

nescu, Enescu sau Brăncuși etc. La rîndul ei, cultura românească s-a conturat și și-a afirmat propria ei personalitate și forță de expresie în contextul unui sincronism spiritual uluitor, prin asimilarea ideilor, a valorilor spiritului uman de pretutindeni. Cultura românească nu a putut fi izolată, indiferent cîte „atentate” s-au consumat în această direcție. Au fost încetușate însă, timp de peste patru decenii, posibilitățile de comunicare, de cunoaștere și aprofundare a fenomenelor contemporane din rațiuni de ordin politic, lesne de imaginat. O asemenea claustrare în plan cultural, la care se adaugă clasicele „indicații” a dus la marginalizarea culturii, la diminuarea forței ei de influență, la situarea instituției de cultură într-o zonă cu proiecții false care nu îi sînt caracteristice. În domeniul bibliotecilor și al cărții, în general, totalitarismul ideologic a acționat, din păcate, foarte dur: au fost distruse fizic, mai ales în primii ani de comunism, milioane de cărți, au fost retrase din

Spre lauda lor, bibliotecarii nu s-au lăsat antrenați prea serios în acest tip de acțiune. Așa se explică faptul că în bibliotecile publice de stat există peste 50 de mii de cărți cu valoare de patrimoniu, dacă luăm în considerare un singur criteriu, pe cel al vechimii. Este semnificativ faptul că asemenea valori s-au păstrat chiar și în unele biblioteci comunale, deși acestea „nu aveau dreptul” să aibă în colecțiile proprii decît ceea ce corespundea de ordin politic. Putem afirma deci că bibliotecile publice au supraviețuit ca instituții de cultură, chiar dacă în majoritatea lor se lucra pe bază de voluntariat.

Astăzi au fost înlăturate barierele artificiale care impuneau restricții de circulație publică a cărților și de completare a colecțiilor; bibliotecile nu mai sînt supuse obligativității de a organiza un anumit număr de activități pe perioade calendaristice stricte; sînt apărute prin

fectîndu-i atît structura organizatorică, precum și sistemul de profesionalizare și, implicit, creșterea calității serviciilor, cu rezultate benefice pentru educație, învățămînt și cercetare.

Scopul asociației este gruparea pe plan național a persoanelor fizice — și sperăm în viitorul apropiat și a celor juridice — ce se interesează de problemele bibliologiei, informării și documentării în bibliotecile publice, apărarea statutului profesional, recunoașterea importanței sociale a activităților de bibliotecă, a rolului cărții și al informației drept elemente reprezentative pentru nivelul unei civilizații. Ea militează pentru accesul neîngrădit la informație al oricărui persoane și declară că bibliotecile sînt foruri de informații și idei. Publicul cititor trebuie să beneficieze de servicii de cea mai înaltă calitate, bazate pe o structură logică și susținute de colecții de publicații judicioase întocmite. Un accent deosebit se pune pe îndrumarea profesională a bibliotecarilor, elaborarea unor metode eficiente de angajare și identificare a unor programe privind dezvoltarea profesională pentru toate rețelele de biblioteci.

În cei doi ani de existență, A.B.B.P.R. a acționat în patru direcții principale: organizarea structurilor la toate nivelurile; elaborarea unor instrumente de lucru (manuale) pentru bibliotecarii din țara noastră, inițierea unor proiecte de legi și regulamente în domeniu (Legea Dezvoltării Legale, Legea Bibliotecilor ș.a.) și reintegrarea în viața bibliotecară internațională. În cadrul asociației există comisii de lucru pe probleme de completare a colecțiilor, recuperarea publicațiilor pierdute, automati-

zarea serviciilor de bibliotecă și elaborarea statutului bibliotecarului.

Dintre preocupările enumerate mai sus, asociația și-a concentrat deosebit atenția asupra restabilirii contactelor internaționale. Căile de acționare au cuprins două planuri. În primul rînd, reafilierea la I.F.L.A. (Federația Internațională a Asociațiilor de Bibliotecari). Ca urmare a unui schimb intens de scrisori, precum și a sprijinului primit din partea Ministerului Culturii, A.B.B.P.R. a primit, în noiembrie 1990, vizita secretarului general adjunct al acestei organizații internaționale, Guust von Wesemael, care a participat la o serie de întîlniri cu bibliotecarii din țară, precum și la sărbătorirea centenarului Bibliotecii „V. A. Urechia” din Galați. Vizita s-a soldat cu acceptarea A.B.B.P.R. cu statut de membru național al acestui organism internațional și cu posibilitatea de a avea reprezentanți proprii în secțiunile permanente ale I.F.L.A. și anume: Secțiunea Bibliotecii pentru Copii; Secțiunea Schimb interbibliotecar și Secțiunea teorie și cercetare biblioteconomică. Aleși pentru un mandat de patru ani, 1991—1995, specialiștii români vor putea participa la secțiunile I.F.L.A. și vor lua parte la congresele anuale ale acesteia.

A doua modalitate pentru revîntirea în viața internațională a constituit-o stabilirea contactelor cu diverse asociații de profil. O manifestare notabilă a fost Colocviul de bibliologie româno-american, desfășurat la Brașov între 10—12 august 1991, la care au participat 12 personalități ale vieții bibliotecare americane, în frunte cu președintele Asociației Bibliotecarilor Americani, d-na, Marilyn Miller.

De asemenea, trebuie semnalată participarea a trei membri ai asociației la Congresul internațional al I.F.L.A., la Moscova, în august 1991.

Anul acesta s-au realizat contacte foarte strînse cu Asociația Bibliotecarilor din Marea Britanie, care dorește aplicarea unui program de colaborare bilaterală cu sprijinul lui British Council, program ce va începe în această vară și va consta, în principal, din schimburi de vizite de lucru.

În ceea ce privește activitatea internă în intervalul 1990—1992 s-au organizat diverse acțiuni la nivelul filialelor, precum și cea de-a doua conferință anuală generală (București, 20 iunie 1991). Reținem două propuneri care s-au făcut atunci: înființarea unui Consiliu Național al Bibliotecarilor, ca o necesitate imperioasă pentru coordonarea la nivel național a rețelelor de biblioteci și alcătuirea unei Federații a Bibliotecarilor și Bibliotecilor din România. Această ultimă propunere a fost primită cu simpatie la conferința anuală a Asociației Bibliotecarilor din Învățămînt, desfășurată în decembrie 1991 la Brașov.

Considerăm că, atît din punct de vedere intern, cit și extern, A.B.B.P.R. și-a atins principalele obiective în cei doi ani de existență și ne punem speranța în înțelegerea de către toți membrii asociației, că aceasta nu poate exista și nu poate progresa fără sprijinul și suportul real al membrilor săi. Sperăm că a treia conferință generală, de la Iași, să reliefeze atît realizările cit și proiectele A.B.B.P.R.

Gheorghe Iosif BERCAN
președintele A.B.B.P.R.

Bibliotecile publice — foruri de informații și idei

La 19 martie a.c. s-au implinit doi ani de la înființarea Asociației Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România (A.B.B.P.R.). În perspectivă istorică acest interval de timp înseamnă extrem de puțin, dar, privit din punctul de vedere al restructurării generale a socie-

tății românești, al efortului susținut pentru instaurarea democrației în România, poate fi considerat ca un moment de răscruce în existența poporului român. Aceste transformări au avut un puternic ecou și în lumea bibliotecară — un domeniu pînă mai ieri ignorat — a-

În perioada 28—30 mai a.c. Biblioteca „Gh. Asachi” este gazda Conferinței naționale a Asociației bibliotecarilor din bibliotecile publice din România și a sesiunii științifice „Bibliotecă și civilizație” la care participă specialiști din țară și străinătate. Buna desfășurare a acestor importante manifestări pentru viața culturală a Iașului va fi posibilă și datorită sponsorizării din partea firmelor: Casa editorială „Moldova”, Institutul european pentru cooperare cultural-științifică, Camera de comerț a județului Iași, S.C. Rovico S.A. Cotnari, S.C. „Moldova” — S.A. FRAROM Iași S.R.L., Fundația „Chemarea” Iași.

Bibliotecile — centre reprezentative de informare

Conceptul de bibliotecă publică a evoluat în timp de la o viziune tradițională, în care era văzută ca o instituție creată în scopul de a permite accesul la creația umană inventariată, conservată și comunicată, până la a fi instituția care are un rol decisiv în înlesnirea accesului întregii populații la informație, la carte, la lectură, în general la toate manifestările culturale, promovind o largă participare la viața comunității în care este inclusă. Cu alte cuvinte, biblioteca publică trebuie să fie un sistem deschis față de celelalte entități socio-culturale și servicii de asistență, ceea ce îi permite o permanență în acțiunea culturală pe care o întreprinde.

În ideea dezvoltării conceptului amintit, imediat după evenimentele benefice din 1989, mișcarea bibliotecară din România s-a constituit în **asociații**, de fapt organisme cu caracter pur profesional, cu platforme program și proiecte de statut pentru a se putea impune cu adevărat în viața culturală în contextul contemporan. Asociația Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România (A.B.B.P.R.), din care face parte și filiala din Iași, și-a propus un program etapizat de modernizare a activității. Se are în vedere, între altele, informatizarea și integrarea bibliotecilor într-un sistem național unitar, formarea și perfecționarea bibliotecarilor (mai ales în știința informării), participarea la mișcarea profesională internațională, implicarea asociațiilor în toate problemele socio-culturale, inițierea în metodologia de management în biblioteconomie, preocupări de elaborare și aplicare

a legislației de bibliotecă, acțiunile în perimetrul relațiilor cu unitățile similare din străinătate.

Filiala ieșeană, care cuprinde întreaga rețea a unităților publice din județ — Biblioteca „Gh. Asachi”, bibliotecile orașenești și comunale — și-a propus să depășească acel stadiu decorativ și de reprezentare, trecând la activități curente viabile, cu specificitate pronunțată. În acest sens, asociația noastră ar reprezenta o primă manifestare a dorinței de a i se recunoaște apartenența la o profesie de mare importanță pentru cultura, tradiția și progresul comunității, un forum în care să se regăsească demnitatea de breaslă. Cadrul în care se desfășoară o serie de activități specifice precum cursul de bibliologie, realizarea unor sesiuni științifice, dezbateri profesionale cu toți bibliotecarii din rețea, elaborarea unor studii privind lectura cititorilor, permanentizarea unor prelegeri sub genericul „Confluente culturale”, punerea în valoare a fondului de carte care face obiectul patrimoniului cultural național, ne îndreptățește să afirmăm că sîntem pe drumul care duce la creșterea profesionalismului și a prestigiului bibliotecii ca instituție culturală fundamentală. Speranța noastră rămîne aceea că într-un viitor nu prea îndepărtat vom trece la computerizarea operațiilor de bibliotecă. Va fi singura modalitate de a răspunde prompt noilor solicitări pe linia asigurării informațiilor și de definire a bibliotecilor ca centre de largă respirație modernă.

Nicolae BUSUIOC
presedinte al filialei Iași
a A.B.B.P.R.

Un incurabil în colecțiile Bibliotecii „Gh. Asachi”

Incunabilele sînt cele mai prețioase cărți tipărite, ele formează desfătarea bibliofililor și mîndria oricărei biblioteci. Valoarea se datorează atât vechimii cît și rarității lor, avînd în vedere faptul că tipărirea primelor ateliere tipografice se scoteau în tiraje reduse, unele numai în cîteva zeci de exemplare. În decursul celor cinci veacuri care s-au scurs, numărul lor a mai scăzut fie prin deteriorare, fie prin distrugerea lor de calamități naturale. Pe plan mondial incunabilele sînt socotite adevărate perle ale tiparului.

Biblioteca „Gh. Asachi” se mîndrește cu o astfel de carte. Incunabilul care se află în colecțiile ei se intitulează: **SERMONES DE CLERICORUM VITA ET MORIBUS**, apărut la Padova în tipografia lui MATHAEUS CERDONIS în 1484, scris de marele reprezentant al patristicii AUGUSTIN. Este un exemplar deosebit de valoros prin conținutul său, avînd în vedere faptul că pentru știința teologică Augustin este plasat deasupra celorlalți părinți ai bisericii, prin gîndirea sa subtilă, penetrantă și logică.

În **SERMONES**, Augustin expune idei și fapte despre viața și obiceiurile clericilor într-o manieră clară și elegantă, fapt care face ca această carte să rămînă peste veacuri un veritabil document uman. Acest lucru explică influența epornă pe care a exercitat-o Augustin în timpul vieții prin scrierile sale, influență care a continuat și după dispariția sa.

Incunabilul conține 70 de pagini. Textul este în limba latină. Blocul cărții are dimensiunile de 18 x 13 cm. Pagina are 33 de rînduri (11,5 x 9 cm). Textul are inițiale ornate la fiecare început de capitol. Volumul nu are pagină de titlu, datele fiind luate din colofon. Legătura incunabilului deținut de bibliotecă nu este originală. Este o legătură relativ nouă, din carton, cu cotorul confecționat din pergament.

Știînd că volumul provine din primele centre tipografice ale lumii (Padova) — existența lui în colecțiile bibliotecii „Gh. Asachi” confirmă circulația primelor tipăriri în peisajul cultural european, ridicînd valoarea documentară a fondurilor de carte ieșene.

Luana TROIA

BIBLIOTECA, AZI

S ar putea spune că lectura, în accepțiunea ei cea mai elevată, e un fel de egoism în doi, un fel de contopire a autorului cu lectorul. Acum aproape șapte decenii, Valery Larbaud vedea în lectura-voluptate — act în care un ins se abandonează ficțiunii, singurul viciu nepedepsit. Sînt, firește, lectori și lectori, căci nu oricine obișnuiește să convertească un text citit într-un spațiu interior. Pe scurt, a asimila un text înseamnă a explora concomitent subtextul, supratextul, și contextul; orice lectură productivă presupune mai mult decît o inițiere, motiv pentru care se vorbește de **știința lecturii** ori, nu mai puțin întemeiat, de o **artă a lecturii**. Iată-l pe Goethe, în una din convorbirile celebre cu Eckermann: „Oamenii obișnuiți (...) nu știu cît timp și cîtă strădanie implică învățarea artei de a citi. În ceea ce mă privește, am folosit în acest scop optzeci de ani și nu pot spune nici acum că mi-am atins țelul...”

Într-o bibliotecă de milioane de volume, cineva cu o vie conștiință a relativității lucrurilor are un șoc al propriilor sale limite, înțelegînd că niciodată nu-i va fi posibil să intre, nici pe departe, în posesia esențelor. În practică, o mare bibliotecă e și instrument de limpezire multiforme, dar și labirint, spațiu în care te poți și rătăci; să lăsăm însă deoparte sentimentele descurajante și să ne spunem că o bibliotecă reprezintă un mijloc de autocunoaștere, deci de adîncire în tine însuși, prin simplul fapt că oglinzile care sînt cărțile, scrierile care vorbesc despre alții, îți înlesnesc departajarea. Ar mai fi de adăugat îndată că intră în cauză, neapărat, lectura plurală, lectura de ficțiune și lectura de realități, literatura ca experiență umană condensată, lectura ca formă integratoare și ca modalitate de înaintare spre propriul centru individual. Nu există doi inși la un miliard care să meargă identic spre un astfel de centru, de unde o constatare de bun simț: o dată cu moartea unui lector pasionat moare o bibliotecă —, una radical diferită de toate bibliotecile lumii.

Cei vechi cultivau, cum se știe, lectura negrăbită: nu erau cărți în proporțiile colosale de astăzi, cînd unii se laudă cu lectura a mii de scrieri. Cineva care își alcătuiește o bibliotecă, o face desigur cu presupusa intenție de a relua în noi etape lecturile care l-au impresionat. Asupra cărților fundamentale se cade să revenim periodic, lectura devenind astfel impuls spre meditație, spre hermeneutică și aprofundare. Ritmului accelerat contemporan îi revine culpa superficializării con-

tactelor cu textele, de unde așa-numita lectură în diagonală, foiletarea destinată să acopere în minimum de timp o mare întindere de pagini, efectele, de la sine înțeles, nu comportă o fixare durabilă în memorie. Lectorul, foarte grăbit, categoric se oprește la rezumatele de tipul **Reader's Digest** „magazinul cel mai citit din lume”, difuzat lunar în patruzeci de milioane de exemplare, în douăzeci de limbi; un roman ampu, desfășurat pe două-trei volume, e prezentat ca lectură — divertisment, în singura lui dimensiune

Variațiuni pe tema lecturii

anecdotică, în cel mult zece pagini! O asemenea lectură îl lasă pe cititor intact, ca și lectura de romane polițiste ori de aventuri fantastice.

Trebuie luată în calcul mediatizarea vertiginosă din ultimele decenii, prin intermediul televiziunii, instrument ducînd la vizualizarea literaturii, la transpoziția acesteia într-un limbaj cu alte valențe decît cel al cuvîntului scris. Oamenii de specialitate ne asigură că peste nouăzeci la sută din cunoștințele noastre vin pe cale optică, fapt care explică apetența pentru imaginea plastică. Niciodată însă aceasta nu se poate substitui emanațiilor unui text. Nu am regăsit în **Adela** de pe ecran rafinamentul în melancolie, nici subtila poezie a iubirii romantice din romanul lui G. I. Brăileanu. Nici în filmul **Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război** finețea analitică din romanul lui Camil Petrescu. În ecranizarea după romanul lui Pasternak, **Doctor Jivago**, nu s-au valorificat decît laturile interesînd viziunea filmică.

Rîndurile acestea, prilejuite de jubileul Bibliotecii „Gh. Asachi”, instituție implicată fertil în combustia intelectuală și sufletească a spațiului ieșean, invită la meditație.

Constantin CIOPRAGA

Biblioteca „Gh. Asachi” se prezintă

(„Multum in parvo”)

1. Anul fondării: 1920, 1 octombrie
2. Sediul actual: Palatul Culturii, din anul 1955
3. Membrii fondatori:
Andrei Petre
Bogdan N.A.
Botez Octav
Ghibănescu Gh.
Minea Ion
Tafrales Orest
4. Fond inițial: 854 volume
5. Dinamica creșterii colecțiilor:
1926 — 2 732 vol.
1937 — 10 200 vol.
1941 — 23 622 vol.
1955 — 61 987 vol.
1960 — 110 969 vol.
1965 — 162 095 vol.
1970 — 180 396 vol.
1980 — 288 292 vol.
1991 — 435 631 vol.
6. Donatori importanți:
Academia Română, Casa Școalelor, Monitorul Oficial, Muzeul Hălceanu, Nicolae Iorga (574 vol.), N.A. Bogdan, Octav Botez
7. Cea mai veche carte:
AUGUSTINUS, Sermones de clericorum. Vita et moribus (1484)
8. Cel mai vechi manuscris:
Reglement organique de la Principaute de Moldavie (assy, 1834). Cu text tradus de Gh. Asachi.
9. Valori deosebite în patrimoniul bibliotecii:
Peste 200 volume de carte veche românească și străină, între care ediții originale din Erasmus, Luther, Petrarca, La Fontaine, Montaigne, Pascal, Rousseau, Shakespeare, Goldsmith, Prevost, Fenelon, Diderot, d'Alembert, Montesquieu, Kant, apoi Varlaam, Dosoftei, Vasile Lupu, D. Cantemir, Xenopol etc. Peste 30 000 volume care fac obiectul patrimoniului cultural național.

10. Periodice vechi românești:
Albina românească, Foaie pentru minte, inimă și literatură, Curier de ambe sexe, Magazin istoric pentru Dacia, Contemporanul, Viața românească, Bilete de papagal etc.

11. Ediții Eminescu în colecțiile bibliotecii:
204 ediții, din care 9 bibliofile, 2 omagiale, 31 în limbi străine, 162 ediții curente. Total exemplare: 1585 vol. Cea mai veche ediție: „Proză și versuri”, Iași 1890, ediția Morțun. Edițiile bibliofile sînt ilustrate de Teșanu, Bordenache, Macovei, Boușca etc. Din colecția ieșeană „Eminesciana”: 52 titluri care au generat, după caracterizarea lui Edgar Papu, acea „explozie eminescologică” din istoria literară românească.

12. Publicații ale bibliotecii:
Caiet metodic (anual, începînd din 1960); Ghidul bibliotecilor ieșene (1990); Anuar bibliografic al județului Iași (începînd din 1965); Manuscrise și cărți rare. Vol. 1—3; Indici de reviste; Colecția 100 de cărți despre...; sinteze, bibliografii, studii și cercetări ale fenomenului lecturii.

13. Indicatori de eficiență bibliotecară:
Anual, circa 25 000 cititori; peste 650 000 volume împrumutate; peste 190 000 frecvență.

14. Biblioteca oferă:
Informații bibliografice și bibliografii la cerere.

Audiții individuale la căști și audiții colective.

Expoziții de carte și alte documente de bibliotecă, tematice și cu caracter documentar. Activități cu caracter cultural și informațional, inclusiv la cererea publicului.

Aparatură electronică de înregistrare și redare a benzilor magnetice, a discurilor și de citit microfilme.

În perspectivă, informații pe calculator.

15. Asistență metodologică în județ:
Bibliotecilor orașenești Pașcani (90 000 volume), Hirlău (50 000 vol.), Tg. Frumos (30 000 vol.); bibliotecilor comunale (85 unități cu un fond de aproape 700 000 vol.).

Ciclurile existenței și gradele evoluției

De ce unii se nasc inteligenți, alții sunt handicapați mental? Există, de asemenea, disproporții strigătoare la cer și în privința speranței de viață. Pe când unii au o trecere pe Pământ care se reduce la câteva ore, alții trăiesc ani sau chiar luni, alții se bucură de o longevitate surprinzătoare. Dar chiar mai mult, anumite infirmități impunează foarte dur condiții de existență. Femeile și vitregile sorți par a fi distribuite într-o manieră deconcertantă și chiar arbitrară. Care dintre noi nu a întâlnit persoane ce luptau pentru a avea o existență demnă și cinstită și care au fost totuși strivite de încercările vieții, în timp ce alții — deși sunt egoști și fără scrupule — prosperă?

Dacă vom crede că viața individuală începe o dată cu nașterea pămîntului, dacă nimic nu a mai existat înainte de aceasta, vom căuta în zadar să explicăm și să înțelegem o atare diversitate complexă, astfel de anomalii rezolvabile, tot acest arbitrar într-un domeniu atât de incisiv. Toate religiile, toate filozofii s-au izbit de această problemă capitală. Nici una dintre ele nu a reușit să o rezolve.

Știința ne învață că în domeniile pe care le studiază — în astronomie, în mecanică, în chimie și în fizică — există o ordine riguroasă și că nici un efect nu se produce fără a avea o cauză cunoscută. Atunci, cum putea să admitem că în tot ceea ce privește capodopera Creației — ființa umană —, nu ar exista decât un haos și ar lipsi orice justiție?

Prezența răului și a suferințelor, inexplicabilă disparitate dintre persoane și între destinele lor sunt argumente deosebite de atee pentru a demonstra că Dumnezeu nu există. Cît despre credințioși confrunțați cu aceleași probleme, ei fac sforțări zadarnice pentru a implica aceste inocente flagranțe cu credința într-un Dumnezeu echitabil și bun, care își învâluie toate creațiile Sale cu o aceeași iubire dreptă și generoasă.

Și totuși, există un răspuns care dă satisfacție în același timp atât inimii, cât și rațiunii. Acesta este doctrina vieților multiple: „reincarnarea”. Cu această cunoaștere existență încă din vechime, totul se explică și se lămurește. Varietatea infinită a caracterelor, a înclinațiilor și a aptitudinilor își pierde misterul și devine de înțeles. Actualmente, nimeni de pe Pământ nu are la prima sa încarnare. Fiecare dintre noi a trecut anterior prin experiențe favorabile sau nefavorabile — care l-au ridicat sau l-au coborât —, ca urmare inevitabilă a rezultatelor nedreptate ale karmei. De fapt, toate vederile sau stările trăite în diferite planuri constituie un ansamblu, un ciclu unitar, fără întrerupere. În orice moment, oriunde ar fi locul în care s-ar afla, fiecare spirit este propriul său rezultat, sau, alfel spus, ceea ce a reușit să ajungă prin întregul său trecut. Venirea sa de acum pe Pământ nu poate fi decât un început. Aceasta nu este decât o urmare, o înclinație pe baza gradului de maturitate atins. Fiecare este deci propriul său moștenitor. El poate profita astfel de eforturile sale din trecut, chiar și de cea mai mică aspirație nobilă, de orice clătire spirituală sinceră.

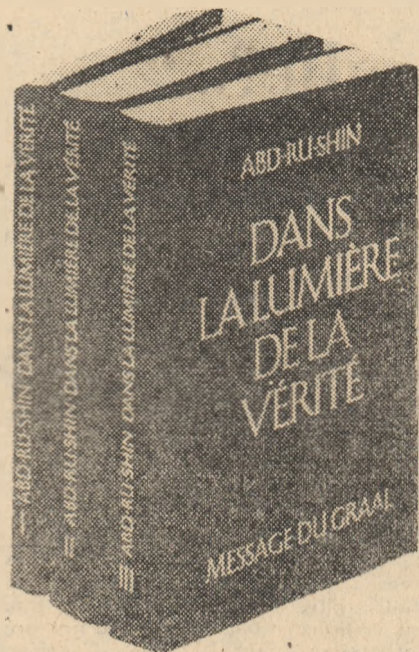
Dar, la fel, va suferi și de superficialitatea sa de înclinațiile sale rele pe care le-a cultivat, de reacțiile egoiste cît și de risipa timpului pentru lucruri frivole.

Astfel, gradul de evoluție obținut și însumarea karmei aflată în așteptare (ca și o „monedă” noi înșine) sunt acele criterii care determină în ce condiții va trebui să se facă fiecare încarnare. În fapt, în spațiile aparente iniștii — atât de des incriminate —, acționează o justiție într-un total riguros. Inseși așa zisele întinzi ale destinului își au rațiunea lor de a fi constructive. Acestea nu sunt pedepși, ci măsuri educative și chiar ajutoare. Ele contribuie la grăbirea evoluției noastre. Obligându-ne să trăim în reflexul consecințelor a tot ceea ce am format prin gândurile noastre, reciprocitatea efectelor — sau funcția karmică — ne oferă posibilitatea de a discerne ce era bine și ce a fost rău în raport cu legile cosmice. Și această sporire a conștiinței trebuie să conducă la hotărîrea fermă de a ne face mai buni.

Avînd această cunoaștere eliberatoare, cade o legătură ce ne acoperea ochii. Ne vom da astfel seama că acolo unde gîndeam că am avea motive justificate de a acuza destinul, de a ne plînge, de a ne îndoi, de a critica și chiar de a ne revolta strigînd sus și tare, făceam dovada ignoranței noastre.

Și astfel, cu atât mai mult vom apre-

cia punerea la punct a lui Abd-ru-shin care scria: „Oricare ar fi situația voastră în viața actuală — fie că sunteți bogat sau sărac, fie că trăiți în pace sau în lupte, în bucurie sau durere —, veți învăța în felul acesta să recunoașteți atât cauza primară, cît și scopul. Aceasta vă va face să fiți bucuroși, ușurați și recunoscători pentru experiențele ce v-au fost date să le trăiți pînă acum. Veți învăța atunci să apreciați valoarea preți-

oasă a fiecărei secunde și, înainte de orice, să folosiți pentru ascensiunea voastră către o viață a bucuriei, o existență plină de o fericire mare și curată”. (Volumul II — conferința 21).

Regulamentul interior al Creației

Pe Pământ, orice asociere este obligată să-și elaboreze un statut și un regulament interior. Acestea sunt indispensabile pentru a indica scopul asocierii și pentru a stabili drepturile și datorită membrilor săi, cu scopul de a le

Accente ale spiritualității contemporane

Sîntem supuși unui destin? (2)

canaliza eforturile și de a constitui baza unei cooperări pline de încredere și eficace. O necesitate asemănătoare se prezintă de fiecare dată cînd ființele umane se reunesc pentru a trăi, a studia sau a munci împreună. Trebuie însă ca participanții să respecte anumite reguli de ordine și de disciplină în folosul scopului urmărit, dar și în folosul fiecărui membru al comunității.

Or, există această întreprindere gigantică ce oferă miliardelor de ființe posibilitatea de a trăi și de a evolua: Creația. Cunoșcînd problemele și greutățile care apar în micile noastre instituții omenestii, ne putem întreba în ce mod va asigura Creatorul continuitatea și bunul mers în ansamblul operei Sale.

Neputînd să-L concepem cu adevărat pe Dumnezeu, nu-L putem imagina decât ca o Perfecțiune absolută. Tot ceea ce emană de la El va fi deci într-un total perfect. Directivele pe care El le-a conceput pentru mersul și evoluția Creației Sale poartă deci în ele aceeași superioritate absolută.

Știința noastră terestră, care și-a interzis să se întrebe de ce există toate acestea, încearcă, din contra, să înțeleagă cum funcționează ansamblul. La nivelul său material, ea a descoperit și a formulat un anumit număr de principii de funcționare, denumite legi naturale. Aplicarea practică a acestor legi în tehnică demonstrează realitatea și eficacitatea lor.

Descoperirea legilor la care se supun toate procesele materiale sugerează din plin existența și intervenția unui Legislator, care îmbină atotștiința cu atotputerea, deci existența lui Dumnezeu.

Legile care sunt la nivelul nostru, pe Pământ, nu sunt totuși decât ultimele ramificații ale marilor legi active din întreaga Creație. Acestea fiind într-un total uniform, efectele lor sunt totuși diferite în multiplele planuri care compun vasta operă, căci pe fiecare plan efectele produse variază funcție de lejeritatea substanței care trebuie pusă în mișcare.

Pînă în prezent, cunoștințele noastre despre sferele existente și care se extind dincolo de percepțiile simțurilor noastre fizice, se reduc la puține lucruri. Însăși Biblia conține puține infor-

mații cu privire la acestea. Ea face aluzii vagi la Paradis și infern, Iisus dînd un început de explicații atunci cînd evoca: „În casa Tatălui Meu sunt multe locașuri” (Ioan : 14, 2).

Descrierile vehiculate prin ocultism și anumite relatări ale desincarnațiilor transmise prin medium-uri sunt parțiale și nu permit a se face o idee completă și convingătoare. Legat de aceasta, trebuie să se știe că desincarnatul nu a devenit atotștiutor prin simplul fapt că a părăsit solul terestru. După moartea sa, el a fost atras în planul care îi corespunde nivelului său de maturitate spirituală și deci nu are o vedere de ansamblu a Creației. Tot ceea ce știe, este

ABD-RU-SHIN

În lumina adevărului Mesajul Graalului

faptul că el continuă să trăiască și că moartea nu există ca un sfîrșit.

Retrăgînd voalul care ne ascunde impresionanta realitate, cu numeroasele sale întinderi, „Mesajul Graalului” ne oferă toate elementele pentru a ne edifica viața noastră pe baze sigure și complete. Și autorul acestuia ne spune: „Atunci cînd, în fine, veți înțelege Creația ca un tot, astfel cum este ea și nu veți mai face deosebire între „lumea de aici” și „lumea de dincolo”, veți găsi drumul cel drept, adevăratul scop se va apropia și ascensiunea vă va umple de bucurie și de satisfacție. De asemenea, atunci veți putea să resimțiți mult mai bine și să înțelegeți efectele legii retroactivității, ale cărei pulsații vii și calde parcurg ansamblul într-un mod uniform, întrucît întreaga activitate este propulsată și susținută prin Forța unică. Astfel, Lumina Adevărului va începe să mijască pentru voi!” (Vol. I — conf. 5).

La origine, Creatorul a permis Iradierii Sale să pătrundă în neant și, în același moment, Voința Sa a stabilit modalitățile de evoluție în Creație. Aceste modalități în acțiune sub efectul Atotputerii sunt legile cosmice, naturale sau divine.

Fiind creatură printre creaturi, spiritele umane, născute din legile respectivelor, sunt de asemenea, conduse de către acestea. Avem deci o nevoie urgentă de a cunoaște aceste mari păzitoare ale ordinii universale, pentru a le respecta și a ne integra în ele voirea noastră. Adopțiunea acestei atitudini este unicul mod de a obține ajutorul și protecția lor. Abd-ru-shin ne îndeamnă cu tărie în acest sens. El scrie:

„Legile acționează în Creație în mod auto-activ, viu, neschimbător și constant; ele funcționează cu o forță în contra căreia oamenii sunt total neputincioși. Fiecare om trebuie deci să considere ca fiind într-un total naturală necesitatea imperioasă de a cunoaște perfect aceste legi la împlinirea cărora — în orice împrejurare — el rămîne singur și fără apărare.

În întreaga Creație, în legătură cu acest subiect, nu există nici o excepție, chiar și pentru sufletul omului. Trebuie ca și el să se supună legilor Creației dacă dorește ca acțiunea lor să îl ajute să meargă mai departe. Or, așînd pînă astăzi cea mai mare nepăsare, omul a vrut să ignoreze în mod constant această evidență atât de simplă.

Deși simplă în aparență, evidența respectivă a devenit tot mai greu de recunoscut de către om. Și astfel, cu timpul, acest lucru dificil i-a devenit imposibil de îndeplinit. Omul se află astăzi în fața dezastrului, în fața unei prăbușiri psihice, care trebuie să antreneze distrugerea a tot ceea ce a construit cu mintea. Nu mai există decât un singur lucru care poate să-l salveze: cunoașterea totală a legilor lui Dumnezeu din Creație. Aceasta singură poate să-l facă să progreseze din nou pe căile ascendente și, cu el, tot ce va încerca să construiască în viitor”. (Vol. II — conf. 21).

Destinul este în miinele noastre

Suntem stăpîni pe fenomene atunci cînd știm cum se produc și astfel putem vedea posibilitatea de a interveni asu-

pra formării și dirijării lor. Imprevizibilitatea viitorului ar părea datorată hazardului. Influența noastră a fost pusă în dubiu sau, cel puțin, redusă la mai nimic. Cum am văzut, reincarnarea aduce însă o clarificare ce schimbă fundamental problema.

Această cunoaștere permite de fapt să înțelegem de ce suntem atât de diferiți și pentru ce desfășurarea destinului pare a sfida orice logică și orice justiție.

Suntem diferiți întrucît grație liberului arbitru, care ne este propriu, orice om a putut să meargă și să se dezvolte după placul alegerii sale. Implantarea la fiecare nouă venire pe Pământ nu este însă o aventură întimplătoare. Moștenirea karmică rămasă atașată de fiecare suflet în momentul decesului este aceea care îl plasează în mediul și în condițiile cele mai potrivite. Aceasta îi va oferi ocazia de a o dezlega, de a înțelege conștient lipsurile și slăbiciunile sale, de a se face mai bun. În acest proces nu este posibilă nici o incidentă arbitrară, căci i-au rămas atașate numai consecințele acțiunilor sale trecute.

În mod riguros echitabil, omul este obligat să-și asume urmările la ceea ce a declanșat. Aceste refluxuri karmice, sau șocuri în retur, sunt o parte importantă a destinului nostru. Prin faptul că înseși propriile gândiri ne rămîn atașate și ne revin ulterior, totul devine clar. Fiecare ființă umană este astfel autorul sortii sale. Prin deciziile sale, alegerile și reacțiile sale, prin stăpînirea ce și-o impune sau lăsatul la întimplare ce și-l permite, el își pregătește și circumstanțele în care va trebui să trăiască pînă la o scadență mai mult sau mai puțin apropiată. De parte de a ne descuraja, această înțelegere conștientă trebuie să acționeze ca un stimulent puternic, căci o cunoaștere poate dărui binefaceri doar celor care o aplică. În loc de a ne plînge de soartă, incriminînd epoca, societatea, sau chiar pe Dumnezeu, să luăm destinul în mîinile noastre, cu hotărîre și curaj.

Ora alegerii

Luarea acestei decizii și realizarea ei cu perseverență este privilegiul fiecărui spirit. El rămîne liber în hotărîrile sale și reincarnarea i-a oferit în trecut posibilități extinse. Această perioadă însă, pe care puțini au utilizat-o din plin, se termină în prezent. Criza planetară cu care suntem confrunțați ne atenționează cu vehemență, prin tensiunile sale, prin accelerarea tuturor deznodămintelor. Prin șocul experiențelor trecute, ar dori să ne facă deplin conștienți de gravitatea decizivă a orelor pe care le trăim, pentru a declanșa în noi tresărirea eliberatoare.

Un mînunchi din ce în ce mai dens de evenimente constrîngătoare ne avertizează că se termină o eră și că trebuie să ținem cont de folosirea timpului acordat. În jurul germenului spiritual trebuie să edificăm în deplină libertate o individualitate unică, dar în armonie cu legile cosmice.

Însă Dumnezeu nu este numai Justiție, El este, de asemenea, și Iubire și ne-a dat încă o dovadă. Îndeplinirea promisiunii apocaliptice de trimitere a „Evangheliei eterne” (Apoc. 14, 6), realizată prin Mesajul Graalului, ne oferă o ultimă șansă. Liberul arbitru este totuși respectat și fiecare poate să profite de această șansă, sau să o refuze. La acest sfîrșit de evoluție însă, exigența unei alegeri definitive este impusă. Urmările sunt decisive. Este alternativa între viața eternă, ca personalitate împlinită și autoconștientă, admisă la cooperarea devenirii eterne, sau descompunerea personalității dacă ea nu este conformă cu cerințele cosmice și, din acest fapt, nefolositoare în Creație.

Pentru a hotărî în cunoștință de cauză, trebuie să deținem toate elementele necesare și să fim astfel capabili de a prevedea consecințele pe care le antrenează fiecare alegere posibilă. Cunoașterea necesară acestui scop este la dispoziția noastră grație Mesajului Graalului. Asimilarea și punerea sa în practică ne permit cu adevărat să fim avertizați de pericole, dar și să descoperim totodată posibilitățile luminoase de a ne dirija destinul și de a deveni, în fine, fericiti.

Ernest SCHMITT
(Château-Thierry, FRANCE)

NOTE :

— Volumul I al operei „Mesajul Graalului”, tradus în limba română va fi disponibil (în lei) începînd din luna iunie a.c.

— Persoanele care doresc primirea gratuită a broșurii „Conférences choisies” (extrase din Mesajul Graalului) se pot adresa în scris la „Editions Françaises du Graal” — 23, rue Colbert — 93100 Montreuil/Bois FRANCE. Se pot adresa și la București, la căsuța poștală C.P. 34—50.

Abia sosit în Franța, mi-a scăpat afacerea Habache, episod rocambolesc de politică franceză contemporană. Întrucât sunt sigur că MASS-MEDI (ocritate) A din România v-a povestit totul plus ceva pe deasupra despre ce s-a(r) fi întâmplat, trec la subiectul meu: cum reacționează în asemenea situații presa regională cea de toate zilele.

Am în față cele două cotidiane citite la Angers, aflate în concurență acerbă. Fiecare acoperă o zonă mai mare având — într-o capitală de departament — doar un fel de birou local compus din circa zece persoane. Este vorba de „Ouest-France” (purtând sub titlu lozincă „Justice et Liberté”) și de „Courrier de l'Ouest” (menționând în aceeași poziție doar teritoriul revendicat „Le Journal de Maire et Loire” — a se remarca majuscula din Journal).

Fotografiile editoriaștilor, prezente de obicei în zilele „normale”, dispar din suprafața rubricii în ziua de miercuri 5 februarie, pentru a face loc... Președintelui Mitterrand, bineînțeles la format mai mare și în poze mai expresive. Într-adevăr, șeful statului francez răspunsese în cursul serii precedente, în cadrul principalei emisiuni informative (incepere: ora 20, ora Parisului) întrebărilor puse de doi ziariști — unul de la TF 1 și unul la Antenne 2, iar publicațiile regionale au ținut să marcheze evenimentul (deși la ora 7,30 este deja în vânzare).

„Ouest-France” așează deci în partea stângă a primei pagini un cadru luat din emisiunea menționată (am urmărit-o doar fragmentar pentru a nu mă lăsa manipulat). Între un titlu ce anunță un articol din pagina 3 — **Mitterrand veut tourner la page — Mitterrand vrea să întoarcă foaia** (și pentru a citi materialul întorci într-adevăr foaia, repetând gestul prezidențial) — scris cu litere de-o șchioapă — și linia mai modestă intitulând editorialul (**Une vigueur exaspérée**) apare personajul central al interviului, surprins într-un mo-

ment de aparentă derută, dar capabil în clipa următoare de un salt neașteptat chiar pentru interlocutorii săi, care-l cunosc totuși de vreo zece ani (cel puțin așa mi s-a părut cit timp am urmărit emisiunea).

Cristoiu să-i dea o lecție?!) deși gazeta are 24 pagini de format respectabil (4XA4). Iar literele sînt mărunte, mult mai mici decît cele folosite în știrea alăturată (cea destinată tranziției spre fotografie), aceasta din urmă avînd —

FACE președintele este mai important decît ceea ce ESTE, PRETINDE sau DECLARĂ a fi.

„Ouest-France” (cel care plasa fotografia lui Mitterrand în stînga primei pagini!) demarează, în editorialul semnat de Jean

mulează o teză — anume că Președintele și-ar fi pierdut, conform expresiei lui Machiavelli: (cel cu scopul și cu mijloacele!) „prietenia poporului său”. Se precizează, pentru a nu se crede că toți au fost prietenii președintelui, că este vorba de „cel care la începutul primului septenat era denumit „poporul de stînga”. În legătură cu acesta, ziaristul vorbește în finalul paragrafului de „frustrări, speranțe dezamăgite, afaceri de corupție” — acumulate în al doilea septenat și utilizate într-un termen ce ar face carieră dacă (și numai dacă, spun logicienii) ar fi implementat la timp în vocabularul presei românești. Nu-l explic și nici nu-l definesc pentru a nu **ingrădi** (=a în-țarca) libertatea de fabulație lexicală a POLIT-ologilor noștri care au descoperit scenariile revoluției românești confruntînd biletele de metrou de la Moscova cu tichetel de supliment viteză al curselor TAROM pentru zborul RO 17-21 (nu spunem direcția că e secret!).

Autorul incheie ansamblul celor 3500 de semne cu o formulă demnă de moralistii francezi. Tradusă și-ar pierde parfumul, așa încît o reproduc: „Les citoyens ont besoin d'être gouvernés, ou au moins d'estimer ceux qui les gouvernent. Sinon la démocratie s'en lise ou se pervertit”.

Recitesc finalul, parcurg la două oară ambele articole. Hotărît lucrul, mai am multe de învățat pînă voi înțelege L.F.P. (limba franceză politică), pînă voi pricepe cum se poate injura aici fără folosirea lexicului din Republica Cuțaridia, cum se poate face presă fără aerul de club montagnard din anii 1792 și fără a striga prin flecare virgulă JOS X sau JOS Y.

Mă consolez totuși cu o soluție de rezervă (strategică). Ii voi corupe pe francezi să scrie (sau măcar să scandeze): „Păște fără Mitterrand / Că ne-a dus cu preș-n an”. Sau să catadicsească a rima Habache — Mitterrand / A bas Mitterrand”. Cînd voi fi reușit, voi considera că am făcut și cu ceva folositor pe meleagurile lui Du Bellay și Asterix.

Gabriel MARDARE

Corespondență din Franța

„Une affaire de famille?...“

(Note asupra culorilor presei regionale franceze)

„Le Courrier de l'Ouest” preferă să-și detașeze editorialul de figura prezidențială. O fotografie a persoanei în chip de lup de mare privind spre orizont (culoarea acestuia nu se vede, cadrul fiind extras din altă emisiune sau dintr-un fotoreportaj) în care președintele este flancat de un fond albastru repartizat inegal: la dreapta personajului (adică la stînga cititorului) este cu aproape doi centimetri mai mare decît la stînga președintelui (adică la dreapta cititorului). Spre privitorul gazetei este expusă **urechea stîngă**, aici nu mai poate fi vorba de interpretare, în afara cazului cînd bănuim că s-ar fi inversat clișeul, cum s-a întâmplat cînd aceeași persoană a venit în România iar ofițerii din gardă salutau cu stînga și aveau nasturii de la vesteane repartizați ca la veșmintele de damă.

Să citim însă ce spun editoriaștii regionali. Voi începe — din subiectivism pur — cu „Le Courrier de l'Ouest”. Mai întîi pentru că este primul cotidian citit la zi la numai 36 de ore după ce am sosit în Franța. Apoi din cauză că îmi place sonoritatea aristocratică a numelui autorului: **Danjou** este în fond o deghizare a formei **d'Anjou**, procedeu adoptat de o parte a nobilimii franceze după Marea Revoluție din Iulie.

Textul este scurt (circa 200 semne — unde este oare domnul

în titlu — înălțimea de circa 25 mm (pentru minuscule) și 30 mm (pentru majuscule). Cît despre titlu, este etalat cuprinzînd și textul informației și fotografia președintelui, anunțul fiind extrem de simplu: **Mitterrand convoque le Parlement**.

În editorialul său, D'Anjou (pardon: Danjou) remarcă în primul rînd „lipsa de inspirație” a Președintelui: „Să tot spui mereu, așa cum face el, „este vina presei”, este un argument facil”. Se subliniază obstinția cu care sint refuzată cei ce doresc „que l'on frappe plus fort et plus haut”. Nu este trecut cu vederea caracterul „singular” al afirmației prezidențiale: „Il n'y a pas d'affaire Habache” — în condițiile în care aceeași persoană a convocat Parlamentul pentru Vineri 7 februarie (n.n.) și a aruncat mînașu opoziției — invitînd-o să introducă o moțiune de cenzură a guvernului.

Ultimul paragraf lansează, prudent, supoziții despre **spălarea rufelor** în familia socialistă (expresia subliniată îmi aparține) unde grupul Rocard (al cărui lider este un fost prim-ministru sub Mitterrand) devine cam nerăbdător. **Lifbajul** este însă impecabil, **persoana** nu este atinsă iar **ideologia** lui și a partidului de guvernămînt nici nu intră în discuție. S-ar părea că pentru francezul de rînd din Anjou (angevin stupid people, cum ar spune cineva) CEEA CE

Yves Boulic pe un ton ușor șarjat. Sînt făcute presupuneri despre **INTENȚIILE DE POZA** ale Președintelui (a juca rolul „omului de marmoră”), reproducîndu-se (ca ilustrare eventuală a gîndurilor actorului politic) un fragment din Guizot — mai curînd inspirator al dreptei de azi — ce ocupă 180 de semne bine detașate în context (grase). Nu e mai puțin adevărat că editoriaștii își rezervă o „postată” de pagină ceva mai mare decît colegul său: corelînd doar suprafața ocupată ajungem la un raport (între articolul de fond și prima pagină) de 1/3, net superior celui de 1/2 din „Courrier...”

Dacă se iau în considerare și ceilalți factori, relația cantitativă este și mai relevantă. Editorialul din „Ouest-France” este compus pe trei coloane totalizînd cca. 3500 semne. Disponerea în **lărgime** a textului răspunde (fie și inconștient) intențiilor de a face un panoramic al situației.

Nu voi intra în detalii pentru că nu mă amestec în problemele interne ale poporului-frate francez. Remarc doar nota d-lui Boulic după care „vigoarea (Președintelui) friza agresivitatea, traducînd o exasperare cu greu stăpînită”. Autorul se referă mai ales la prima parte a interviului. Este subliniată linia demnă a personajului: „Tel un vieux lion politique, il ne courbera pas l'échine”. Este formulată o problemă: „Dacă M. și-a convins cetățenii telespectatori” și, se for-

PRESA NOASTRĂ CEA DE TOATE ZILELE

NICETO BIAZQUEZ

Noi și vechi acuzații împotriva presei (II)

În primul rînd presa trebuie să fie liberă. Libertatea de exprimare este premisa indispensabilă pentru ca să se poată vorbi după aceea despre responsabilitate informativă. După părerea Comisiei, presa va trebui să furnizeze o relatare veridică, completă și inteligentă despre evenimentele zilei în contextul propriu care să le dea semnificație. Se recomandă, la nivelul elementar și al bunului simț, ca adevărul obiectiv să fie considerat ca scopul suprem la care trebuie să aspire orice bun ziarist. Presa va trebui să servească de asemenea drept for comun pentru schimb reciproc de comentarii și critici constructive evitînd distorsiunile sau manipularile despre chestiunile discutate în fața publicului. Această recomandare era amintită în mod particular la abuzurile monopolurilor informative. Presa va trebui să fie reprezentativă pentru toate clasele sociale, chiar și pentru negri, frecvent marginalizați de mediile de informare ale epocii. Se cerea, de asemenea, ca presa să poată avea acces deplin la informația disponibilă despre țările dușmane. Situație care implică accesul ziariștilor la sursele guvernamentale de informare.

Acest celebru raport, indiferent de caracterul său specific american și făcînd abstracție de judecățile de valoare care pot să se emită despre el, întărește necesitatea de a se ieși în întîmpinarea abuzurilor presei prin intermediul îndeplinirii responsabile a unor principii etice liber acceptate de toți cei implicați în procesul de informare. Ca amănunt interesant, se cuvine să se observe că mitul american al libertății presei i se adaugă acum necesitatea căutării adevărului obiectiv, ca desiderat etic, de asemenea indispensabil.

Raportul Hutchins a stimulat apariția codurilor de

ontologice ale ziarismului, despre care vom vorbi cu altă ocazie, dar nu a reușit să evite ceea ce neîncrederea sau criza de credibilitate a presei a agravat de fiecare dată tot mai dramatic. Atitudinea mai recentă față de presă, nu numai nord-americană, ci și internațională, se caracterizează prin **ostilitate** și **denunț**, mai ales după 1978 cînd marele scriitor și polemist Soljenitin a vorbit la Harward despre **superficialitatea și precipitarea** presei, identificată cu așa-numita «a patra putere».

Asociația nord-americană a directorilor de ziare (ASNE) a făcut cunoscut în 1982 rezultatul unei anchete revelatoare. Sînt acuzați în mod deschis ziariștii de a subevalua cererile informative ale publicului; de a supraevalua dorința oamenilor pentru senzaționalism, de a respinge criticile cititorilor; de a fi aroganți în munca lor informativă. Sînt acuzați, de asemenea, de a fi de parte de simțirea cititorilor lor, propunîndu-le scări valorice artificiale. Ziariștii sînt rupți de comunitățile lor și sînt cinici în ceea ce privește înțelepciunea populară. Este respins chiar studiul publicului ca metodă pentru a cunoaște reacțiile și interesele sale.

În 1985, David Lawrence vorbea de știri **deprimante** pentru ziariști. „Concluzia cea mai îngrijorătoare este că trei pătîrimi din cei chestionați pun la îndoială credibilitatea ziariștilor. Un procent de 78 la sută gîndesc că reporterii se preocupă numai de a obține privilegiul cit mai mari fără a le păsa de daunele pe care acea informație poate să le provoace oamenilor”. (Cfr. Juan Antonio Giner, **Criza credibilității informatorilor**, în COLECTIVO, **Presă, pace, violență și terorism**, Pamplona, 1987, pp. 90—93).

Ostilitatea față de presa actuală în America de Nord se traduce în denunțuri concrete. În „Washington Post” o reporteră a fost premiată pentru un reportaj fals, pe baza unor fapte în totalitate inventate. „New York Times” mărturisește că a publicat o dare de seamă despre Cambodgia, plagiată de un ziarist, dintr-un roman al lui André Malraux în timpul unei vacanțe petrecute în Spania. „Wall Street Journal” expulzează din redacția sa pe un calomniator care infiltra informații despre bursă cu scopul de a favoriza speculațiile financiare ale

prietenilor săi, care incasau numeroase ciștiguri. Un colaborator ilustru de la revista „The New Yorker” declară, fără a se sinchisi, că multe din articolele publicate timp de aproape treizeci de ani ca dialoguri erau o pură invenție a sa. Pe ziariști îi acuză de a fi o nouă castă de elită aliată a celor puternici și convertită într-un fel de „noi bogăți”. Ziariștii se interesează mai ales de problemele potențailor și ale celor celebri. De aici, îndepărtarea crescîndă a publicului în general, izolarea lui de cercurile inițiaților, de bărbații și femeile care caută faimă și putere socială. De aici, de asemenea, acuzația de subdezvoltare, întrucît lipsa de etică produce fuga talentelor spre sfera relațiilor publice, a agențiilor de publicitate și a posturilor de televiziune. Redactorii de ziare sînt supuși mereu riscului de a rămîne singuri într-o ambianță care facilitează căderea în ispită, corupția și șantajul. (Cfr. **Ibid.** p. 94). Ziariștii înșiși au afirmat recent despre presa americană, în formă recriminatorie, că este o **putere impresionantă, un comerț competitiv** și că este **manipulată**. Codurile deontologice și măsurile de autocenzură au crescut îndeosebi pentru a ascunde într-un anumit fel aceste aspecte atît de negative ale presei americane. După părerea lui Robert Schmuhl, o presă responsabilă este ceva demn și valoros, dar depinde în mare măsură de sensul pe care ziariștii și liderii din mediile informative, în general, îl acordă cuvîntului responsabilitate. Nu poate fi vorba de o reglare pur și simplu externă a acesteia. Unicele mijloace acceptabile ar fi anumite mecanisme practice pentru a ocroti și a încuraja responsabilitatea și reflexia etică în cadrul propriei sfere a mediilor informative.

În practică, totuși, «domeniul mijloacelor informative de masă este, în ziua de azi, o junglă etică în care domnește pragmatismul. Sînt puține principiile acceptate, relative la practica zilnică, și mulți din „locuitorii” săi sînt mîndri de anarhia de care sînt înconjurați». Citatul aparține unui corespondent pentru seria de „Public Broadcasting System”.

traducere de Chirilă BLANARU

Cititorii din străinătate se pot abona și direct la redacție, prin depunerea în contul nostru 47.21.71.66.50.10 la B.C. Iași, a sumelor corespunzătoare — în dolari S.U.A. sau echivalent în alte monede convertibile. Zona europeană: 96 dolari S.U.A. (1 an). Zona americană și australiană: 108 dolari S.U.A. (1 an). În abonament este inclus și serviciul de expediere efectuat de redacție.

Redactor șef: IOAN HOLBAN
Redactor șef adjunct: NICOLAE TURTUREANU
Secretar general de redacție: VASILE CONSTANTINESCU
Redacția: Sorin LUPASCU ● Bogdan-Mihai MANDACHE ● Ștefan OPREA ● Cassian Maria SPIRIDON ● Valeriu STANCU ● Secretariat de redacție: Virginia BURDUJA ● Mariana STANCU ● Carmen VERICEANU ● Contabil șef: Nicolae VECHIU ● Secretare dactilograf: Adela GACEA ● Angelica MORARU ● Sector difuzare: Cătălin NICOLAU ● Corespondenți din străinătate: Paolo GIANFELICI (Italia) ● Gabriel MARDARE (Franța) ● Ilorst FASSEL (Germania) ● Petruța SPĂNU (Polonia) ● Adrian PORUCIUC (S.U.A.) ●

Tiparul: S.C. „Dosoftei” S.A., Str. Sf. Lazăr 49, Iași, 6600.

Redacția și administrația: Str. V. Alecsandri nr. 8, Iași, 6600
Telefoane. Redactor șef: 981/46433; Redacția și secretariat redacție: 981/13906; Contabil șef și Difuzare: 981/13923.

Poziția în Catalogul Presei Interne: 842.
ISSN: 1220—4560.